

روشنک

امور فرهنگی

روشنک - فصلی - اطلاع‌رسانی
برای دبیران، دانشجویان و کارکنان
آموزش و تربیت

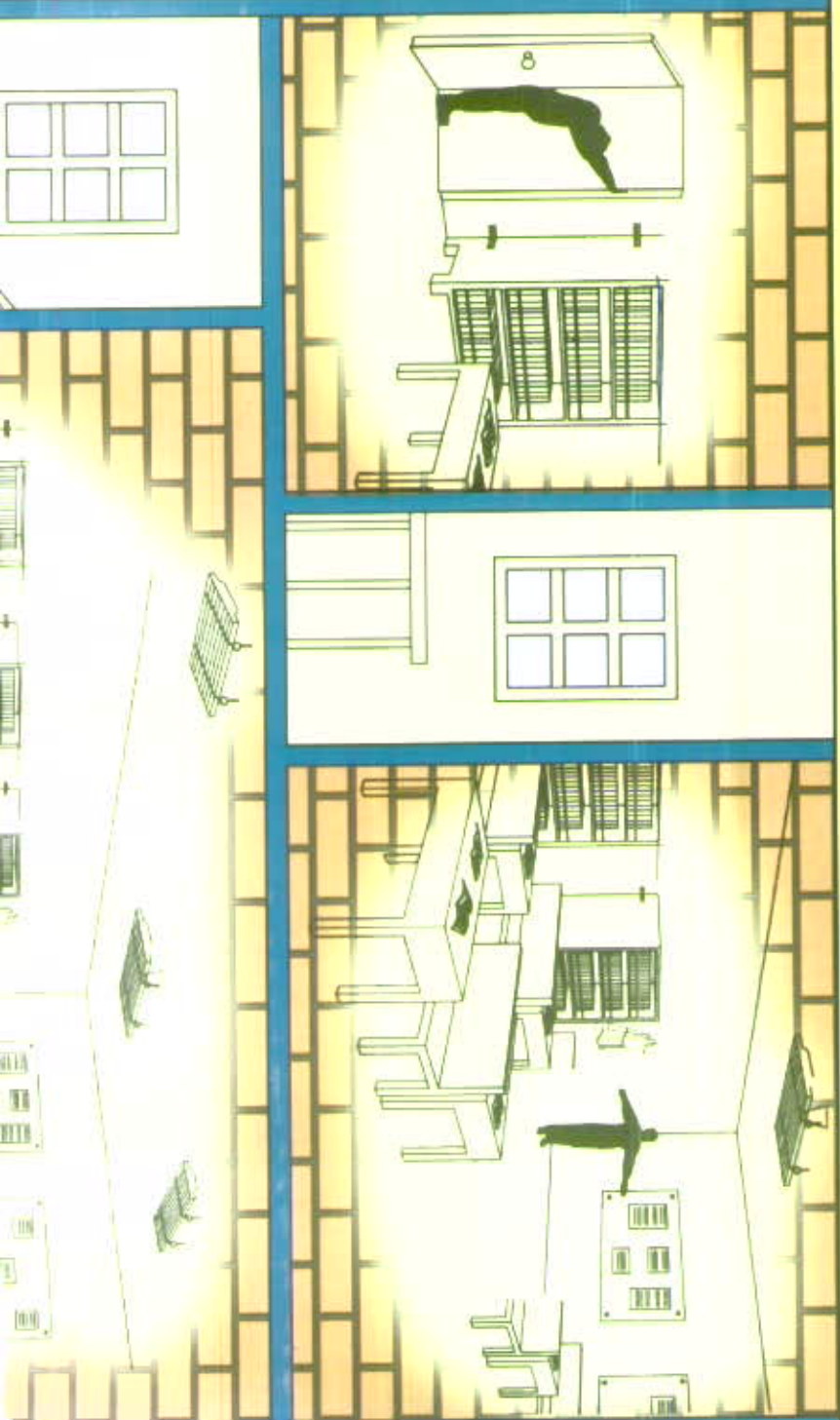

- انکیزه و استاق
- عقیدت و اکتونگان بن
- دامت دینی بوخوانان
- اسال جاگور برسته‌ی درسی

نهمین مانور سراسری زلزله و ایمنی

دانش آموزان عزیز پیاموزید و به دیگران آموزش دهید

۸ آذر ۱۳۸۶

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

• یادداشت سردبیر

• ایمان / ۲

• گفت و گو

• سردبیر الکترونیکی / حسین نامی ساعی / ۳

• از هم یاد بگیریم

• سخن گفتن / منصور ملک عباسی / ۶

• انگیزه و اشتیاق / منصوره فروزان / ۸

• شوق معلمی / انیس خوش لہجه / ۱۰

• کوجه های آگاهی

• معلم خوب فراگیرندگان من / علاء نوری / ۱۲

• الگوی تدریس دریافت مفهوم / زهرا حریرفروش - مہرناز صادقی / ۱۶

• اصول حاکم بر برنامه‌ی درسی / حسین الوندی / ۱۸

• تکلیف شب - ۲ / علی توکلی بی‌نا / ۲۰

• ۵۰۱ نکته برای معلمان / وحیدرضا نعیمی - مرتضی مجدفر / ۲۳

• راهی نشاتیم بده

• شاخه‌ی فنی و حرفه‌ای / نبی‌الله مقیمی / ۲۷

• کوجه های بلوغ

• نوجوان و دانش جنسی / ابراهیم اصلاتی / ۳۰

• رشد عاطفی / سید علی محمودی / ۳۲

• انگ و برجسب زدن / شاکر احمدی زاده / ۳۴

• نگاه مثبت / محمد تقی اختیاری / ۳۶

• فرصت دانایی

• حق دارم؟ / مهدی مروجی - فاطمه رمشانی - محمد علی شامانی / ۳۸

• گوناگون

• یک فرصت تازه / زهره بندی / ۴۲

• کلاس شاد و پرتحرک / فاطمه محمودیان / ۴۴

• با خاطر دوست

• نامه‌های رسیده / ۴۵

• تربیت دینی نوجوانان / پروین بهروزنیا / ۴۶

شماره ۳
آموزش راهنامی

آموزش - نظری - اطلاع رسانی
برای دبیران، دانشجوین و کارشناسان آموزش و پرورش

• دوره‌ی سیزدهم

• آذر ۱۳۸۶

• شماره‌ی پی در پی ۶۱

• ISSN: 1606-9226

• مدیرمسئول: علیرضا حاجیان زاده

• سردبیر: خسرو داودی

• مدیر داخلی: فاطمه محمودیان

• ویراستار: لعلیا عروجی

• طراح گرافیک: پرینسا سندوسی

• زیر نظر شورای برنامه‌ریزی

• چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

• شمارگان: ۳۵۰۰۰ نسخه

• نشانی پستی مجله:

• تهران - صندوق پستی ۱۷۹-۱۶۵۹۵

• تلفن دفتر مجله: ۸۸۳۳۴۷۵۵

• پیام گیر نشریات رشد:

• ۸۸۳۸۲۰۱۴-۸۸۸۳۹۲۳۲

• مدیر مسئول: ۱۰۲

• امور مشترکین: ۱۱۴

• نشانی پستی امور مشترکین:

• تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱

• Email: rahnamayi@roshdmag.ir

• رشد آموزش راهنامی تحصیلی، از

تمامی دبیران محترم و مدیران مدارس

راهنامی دعوت به همکاری می‌کند.

• مجله در حکم و اصلاح مقالات آزاد است.

• مقالات رسیده بازگردانده نمی‌شود.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک آموزشی

وقتی داستان زیر را برای اولین بار خواندم احساس بسیار خاص و جالبی داشتم، اثر این حسن نامدب هادر و خوده باقی مانده بود. چند روز پیش به صورت اتفاقی دوباره آن را خواندم و تصمیم گرفتم به جای یادداشت سیرتیر از آن استفاده کنم. امیدوارم شعرا را هم تحت تأثیر قرار دهد.

سردبیر

داستان زیر یک تمثیل است و نمی‌تواند واقعی باشد؛ اگر چه در پس آن واقعیتی نهفته است که باعث می‌شود هر بار آن را بخوانید، برایتان تازگی داشته باشد.

این داستان درباره‌ی کوه‌سوردی است که می‌خواست از بلندترین کوه‌ها بالا برود. او پس از سال‌ها آماده‌سازی، ماجراجویی خود را آغاز کرد، اما از آن‌جا که افتخار کار را فقط برای خود می‌خواست، تصمیم گرفت به تنهایی از کوه بالا برود.

تاریکی شب، بلندی‌های کوه را به‌طور کامل در بر گرفت و مرد هیچ چیز را نمی‌دید. او روی ماه و ستاره‌ها را نیز پوشانده بود. همه چیز سیاه بود. همان‌طور که از کوه بالا می‌رفت، چند قدم مانده به قلعه‌ی کوه، پایش لیز خورد و در حالی که به سرعت سقوط می‌کرد، از کوه پرت شد.

ایمان

در حال سقوط، فقط لکه‌های سیاهی را در مقابل چشمانش می‌دید. وحشت سراپای وجودش را فرا گرفته بود و زبانش بند آمده بود. هم‌چنان سقوط می‌کرد و در آن لحظات ترس عظیم، همه‌ی رویادهای خوب و بد زندگی به پادش می‌آمد. اکنون فکر می‌کرد، مرگ چه قدر به او نزدیک است.

ناگهان احساس کرد، طناب به دور کمرش محکم شده است. بدنش میان آسمان و زمین معلق بود و فقط طناب او را نگه داشته بود. در این لحظه‌ی سکوت، برایش چاره‌ای نماند جز آن‌که فریاد بکشد: «خدایا کمکم کن!»

ساگهان صدای پرطنینی که از آسمان شنیده می‌شد. جواب داد: «از من چه می‌خواهی؟»

«ای خدا نجاتم بده!»

«واقعاً باور داری که می‌توانم تو را نجات دهم؟»

«البته که باور دارم!»

«اگر باور داری، طنابی را که به دور کمرت سه است، پاره کن!»

مرد سکوت کرد و اندیشید. یک بار دیگر با خود تکرار کرد: «طناب را پاره کنم!» و بعد تصمیم گرفت با تمام نیرو به طناب بچسبد.

روز بعد، گروه نجات یک کوه‌نورد بخ‌ده را امرده پیدا کردند. بدنش از یک طناب آویزان بود و با دست‌هایش محکم طناب را گرفته بود. در حالی که فقط یک متر از زمین فاصله داشت!

شما چه قدر به طنابتان وابسته‌اید؟ و چه قدر به ان‌قدری آسمانی ایمان دارید؟

سردبیر الکترونیکی

گفت و گو با سردبیر سایت رشد

حسین نامی ساعی

فرهاد بخشنده، ۲۴ سال سابقه‌ی کار دارد. تقریباً از سال ۶۱ در مدارس فنی و حرفه‌ای مشغول و سال ۶۸ به حوزه‌ی ستادی و معاونت پرورشی آمده است. از سال ۷۴ تا امروز به «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» در «دفتر انتشارات کمک‌آموزشی» منتقل شده است. از سال ۸۵ هم، بنا به ضرورت توسعه‌ی کاری، با دفتر «توسعه‌ی فناوری اطلاعات آموزشی» همکاری داشته و اکنون به عنوان سردبیر «شبه‌کمی ملی مدارس ایران» مشغول فعالیت است.

راهکارهای رسیدن به اهداف، نیازمند افراد کارآمد است که این افراد جذب شرایط مطلوب‌تر می‌شوند.

○ با توجه به این که شما برای مدتی سردبیر مجله‌ی رشد آموزش راهنمایی تحصیلی بوده‌اید و در حال حاضر هم سردبیر سایت رشد هستید، کمی از حال و هوای مجله صحبت کنید.

● وقتی صحبت از مجله‌ی رشد راهنمایی می‌شود، نمی‌توان از همکاری‌هایی که این نهال را کاشتند، پروراندند و بعد به دست ما به امانت دادند، نام نبرد. همه‌ی آن‌ها، به ویژه آقای جعفر ربانی که پیش‌کسوت ما هستند، نقش بسیاری در توسعه‌ی این مجله داشتند. بعد از این که جناب آقای ربانی از دفتر انتشارات کمک‌آموزشی منتقل شدند، بنا به ضرورت، مسئولیت رشد راهنمایی را به من دادند. و فکر می‌کنم تا آن‌جا که می‌توانستم کوشیدم، به اهداف، سیاست‌ها و اصول همکاران قبل در زمینه‌ی سردبیری پای بند باشم. تنها تفاوتی که داشت، این بود که تا پیش از سردبیری بنده، فصل‌نامه بود و با شروع کار من ماه‌نامه شد. البته از نظر تولید محتوا هم تصمیم گرفتیم که نگاه عمومی‌تری به موضوعات داشته باشیم. مجله‌ی رشد راهنمایی یکی از عرصه‌های بسیار مناسب ایجاد فرصت برابر آموزش برای تمامی معلمان است.

○ شما چه کارهایی در مجله‌ی رشد راهنمایی انجام داده‌اید که با کارهای سردبیران قبلی متفاوت بوده است؟ ● هنر این نیست که ما همه چیز را به هم بریزیم. کار نو،

○ آیا تاکنون در مدارس راهنمایی هم درس داده‌اید؟ چند سال تدریس کرده‌اید؟

● از ۲۴ سال سابقه‌ی کارم، حدود ۱۸ سال از آن را تدریس داشته‌ام که یا به صورت تمام وقت، یا به صورت پاره وقت و یا حق‌التدریس در مدارس راهنمایی بوده است؛ البته در مناطق گوناگون تهران، از جمله منطقه‌ی ۸ و ۱۳. ولی آخرین مدرسه‌ی راهنمایی که بودم در منطقه‌ی ۱۴ بود.

○ شما هم تدریس کرده‌اید و هم کار اجرایی انجام داده‌اید، ولی فکر می‌کنم بیشتر در حوزه‌های ستادی فعالیت داشته‌اید. با توجه به این که شما هم کار اجرایی کرده‌اید و هم تدریس، اگر بخواهید مقایسه‌ای بین این دو انجام دهید، کدام کار از نظر شما سخت‌تر است؟ و به نظر شما کدام کار در حال حاضر مفیدتر است؟

● این دو کار لازم و ملزوم یکدیگرند. چنین نیست که یکی بدون دیگری به نتیجه برسد. هم کار اجرایی لازم است و هم تدریس و بحث‌های یادگیری. اما به نظر من، کار اصلی در نظام آموزش و پرورش ما، انتخاب افراد بسیار قوی، کارآمد و توانمند در حیطه‌ی اجرایی است تا بتوانند، بهترین‌ها را به عنوان معلم گزینش کنند. به نظر من این موضوع از اهمیت و ضرورت بیشتری برخوردار است. در حال حاضر، یکی از دلایلی که آموزش و پرورش، با مسائل متعددی از لحاظ آموزشی و پرورشی مواجه شده، این است که در گزینش

اگر در این عرصه معلم دوره‌ی راهنمایی با تجربه‌ی خودش وارد نشود، به زودی مجبور است از آثار کسانی استفاده کند که تجربه‌ی کار در دوره‌ی راهنمایی را ندارند

مشارکت معلمان دوره‌های گوناگون تحصیلی قابل توجه است. در حال حاضر، ما در فضای شبکه‌ی رشد، هنوز نتوانسته‌ایم به دوره‌های راهنمایی و ابتدایی بپردازیم. ولی این کار جزو برنامه‌ها و سیاست‌های اصلی شبکه است که حضور منابع و مطالب آموزشی برای دوره‌های دیگر را بسیار پررنگ می‌کند.

ضمناً این که شبکه فقط پنج سال است که شروع به حرکت کرده و در واقع، در سال ۸۰ کپی کار آن حور شده است.

شبکه را نمی‌توانیم با مجلات رشد که حداقل چهل و چند سال سابقه‌ی کار دارند، مقایسه کنیم. البته داریم از تجربیات به دست آمده در دفتر انتشارات کمک آموزشی در مجلات رشد هم، در این جا استفاده می‌کنیم. ولی در حال حاضر تنها با دانش آموزان و معلمان دوره‌ی متوسطه کار می‌کنیم. که امیدواریم، با همکاری‌های دوستان و معلمان تمام دوره‌های تحصیلی بتوانیم، به تمام دوره‌ها بیش از پیش توجه داشته باشیم.

(معلم دوره‌ی راهنمایی از چه بخش‌هایی از سایت رشد می‌تواند استفاده کند؟)

● تقریباً خیلی کم، مگر آن قسمت‌هایی که مربوط به مباحث عمومی آموزش و یادگیری - یاددهی است.

(چه بخش‌هایی از سایت را می‌توان به دانش آموزان معرفی کرد؟)

● در سایت ما، دو بخش خیلی مهم و اساسی وجود دارد. یکی بخش دانش‌نامه است و دیگری بخش انجمن‌ها، این‌ها به نوعی تالار گفت‌وگویی ما یا چه‌ها هستند. بچه‌ها از طریق اینترنت سؤالشان را مطرح می‌کنند و توسط کارشناسانی که داریم، به این سؤالات پاسخ می‌دهیم. به طور یقین می‌توان گفت که پاسخ به نیازهای دانش آموز و کاربران، هدف اصلی ماست. ولی

یعنی اصلاح حرکت‌های گذشته با شرایط زمان و مکان، این می‌شود کار نو. به هم ریختن کار نیست. من سعی کردم، ضمن بررسی کار سردبیران سابق، از طرحی که از اصلاح کار این عزیزان پیدا می‌شد یا به دست می‌آمد، استفاده کنم. بزرگ‌ترین کاری را که انجام داده‌ایم و شما در شماره‌های سال ۸۵ ملاحظه می‌فرمایید. در دوره‌ی دو اردم، صفحه‌های دوم و سوم خند را در خدمت کار آموزش قرار دادیم. پوسترهایی را با توجه به اهداف و محتوای کتب درسی آماده کردیم و در اختیار معلمان گذاشتیم. یعنی با خرید یک محله‌ی رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، همه‌ی معلمان ما به یک پوستر آموزشی نیز دست‌رسی داشتند. در حقیقت در سال گذشته، هشت پوستر آموزشی متناسب با اهداف درسی در اختیار معلمان قرار دادیم که این کار در تمام طول عمر مجلات رشد سابقه نداشته است.

(در مورد کار جدیدتان توضیح دهید)

● مخاطبان می‌توانند با آدرس www.rushd.ir به شبکه‌ی رشد وارد شوند. در حال حاضر، این شبکه با ۲۵ هزار مقاله‌ی علمی آموزشی و دارا بودن بالاترین میزان تصاویر اینترنتی، منبع خوبی است برای کسانی که به دنبال منابع آموزشی مناسب می‌گردند. البته شبکه‌ی رشد، به تبع انسانی بودن کار ما، نقطه ضعف‌های زیادی دارد که با

در گذشته در سیاست‌های شبکه‌جایی برای دوره‌ی راهنمایی تحصیلی در نظر گرفته نشده است.

○ معلمان و دانش‌آموزان چگونه می‌توانند با سایت رشد ارتباط برقرار کنند؟

● هدف از تأسیس شبکه، تعامل با دانش‌آموزان است. هیچ‌کدام از مطالب روی سایت، به‌پس‌ورد نیاز ندارد. فقط بحث ثبت‌نام مطرح است. شما می‌توانید از تمام محتوای سایت رشد به‌صورت رایگان استفاده کنید. در کنار همه‌ی مطالب، در سرویس انجمن‌ها، همه‌ی همکاران و دانش‌آموزان می‌توانند مطالب، مقالات و تصویربرداری، فیلم‌های کوتاه و انیمیشن‌های خودشان را برای ما ارسال کنند. این آثار پس از تأیید گروه کارشناسان، به‌اسم خود آن عزیزان روی شبکه‌ی رشد قرار می‌گیرند.

○ چه برنامه‌ای برای آینده‌ی سایت رشد طراحی شده است؟

● بزرگ‌ترین برنامه‌ی شبکه توجه دقیق به مسائل آموزشی دوره‌ی ابتدایی و راهنمایی و اصلاح وضعیت موجود شبکه در دوره‌ی متوسطه است. چون وابسته به وزارت آموزش و پرورش هستیم، می‌خواهیم کار خوب آموزشی و پرورشی انجام بدهیم. یعنی سایت رشد را تبدیل کنیم به مرجع و منبعی که هر فردی با هر سلیقه و نگاهی، وقتی به دنبال یک منبع آموزشی و پرورشی بگردد، خودش را به سایت رشد برساند. البته کارهای خوب زیادی هم می‌توانیم انجام بدهیم، اما هدف اولیه، ارائه‌ی یک سایت آموزشی مناسب برای تمام مدارس ایران است، تا جایی که بتوانیم فرصت برابر آموزشی را برای تمام بچه‌های ایران، حتی در دور افتاده‌ترین نقاط ایجاد کنیم.

○ با تشکر از این که در این مصاحبه شرکت کردید. در پایان اگر صحبتی با معلمان راهنمایی دارید، بفرمایید.

● از معلمان تشکر می‌کنم، چون به مدت دو سال با مجله‌ای که من سردبیر آن بودم، همراه شدند. گوشه‌ای از تلاش‌های ما را هم مشاهده کردند و خود را در آن شریک دانستند. بزرگ‌ترین مسئله ما در تمام کارهایی که انجام می‌شود، این است که معلمان راهنمایی متأسفانه نسبت به معلمان ابتدایی و متوسطه کم‌ترین تحرک را در حیطه‌ی پژوهش و مقاله‌نویسی، و تعامل با سیستم‌های کمک‌آموزشی دارند. این نقطه ضعف باعث شده است تا دیگری که در دوره‌های دیگر کار می‌کند، خودشان را موظف بدانند، برای دوره‌ی راهنمایی که یک کار خاص یا ویژه است هم بنویسند. اگر معلم دوره‌ی راهنمایی با تجربه‌ی خودش وارد نشود، به‌زودی مجبور است از آثار کسانی استفاده کند که تجربه‌ی کار در دوره‌ی راهنمایی را ندارند.

پس خواهش می‌کنم با تمام سختی‌ها و با

تمام دردسرهایی که وجود دارد،

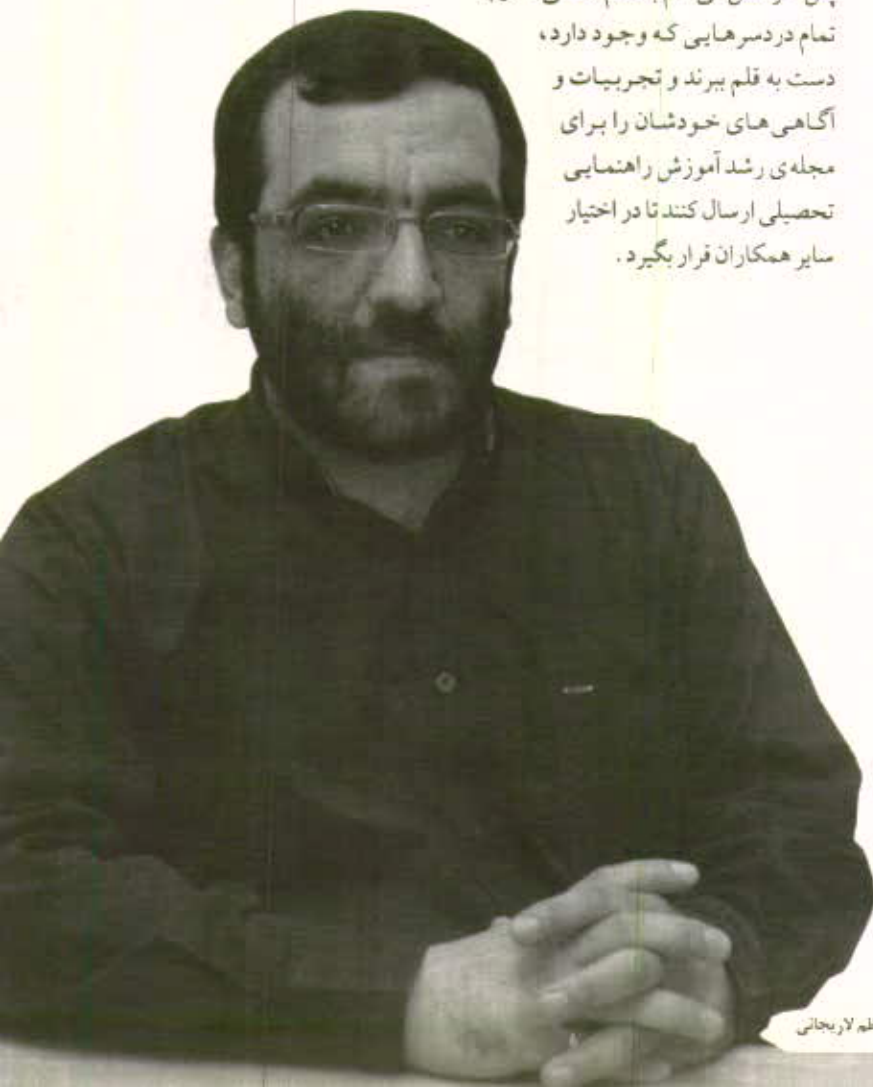
دست به قلم بزنند و تجربیات و

آگاهی‌های خودشان را برای

مجله‌ی رشد آموزش راهنمایی

تحصیلی ارسال کنند تا در اختیار

سایر همکاران قرار بگیرد.

در دو شماره‌ی قبل، به اهمیت برقراری ارتباطی تأثیر گذار، عمیق و عاطفی بین معلم و دانش‌آموزانش اشاره کردیم و یکی دو روش و راهکار برقراری ارتباط مؤثر را نیز برشمردیم و توضیح دادیم. اکنون به همراه نقل‌خاطرهای از دوران معلمی خودم، شرح می‌دهم که چگونه با رعایت چند نکته‌ی مهم می‌توانیم برای دانش‌آموزان در نقش الگویی، مثبت و تأثیر گذار ظاهر شویم.

روش دیگری را که این بار مطرح می‌کنم، استفاده از روش بسیار مهم و حیاتی «سخن گفتن» (پیام‌های کلامی) است. «من نگفتم که آن را گفتم! گفتم که من نگفتم که آن را گفتم! می‌خواهم این موضوع را کاملاً روشن کنم!»

گاهی تنها چند کلمه می‌تواند، مرز بین مرگ و زندگی را تعیین کند. در ۲۵ ژانویه ۱۹۹۰، ما شاهد چنین وضعی بودیم. در آن تاریخ، ضعف ارتباطی بین خلبان پرواز شماره‌ی ۱۵۲ و کنترل هوایی در فرودگاه کندی (آمریکا) به فاجعه‌ی سقوط هواپیمای انجامید که مرگ ۷۳ تن از سرنشینان آن را به دنبال داشت. در کلاس درس نیز برقرار نشدن ارتباط کلامی صحیح بین معلم و دانش‌آموز می‌تواند همواره فاجعه بیافریند؛ فاجعه‌ای که از دید ما پنهان می‌ماند، ولی می‌تواند یکی از عوامل مهم مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان باشد.

برخی افراد قادرند به گونه‌ای صحبت کنند و پیام‌های خود را در قالب جملات، عبارات و کلام به شیوه‌ای انتقال دهند که روی شنونده تأثیر بگذارند و او را علاقه‌مند سازند که به صحبت آنان تا پایان با دقت گوش بدهند. برعکس معلمانی هم هستند که حتی نمی‌توانند بیش از چند دقیقه توجه دانش‌آموزان را به خود جلب کنند! ناچه رسد به این که صحبت‌هایشان دیگران را تحت تأثیر قرار دهد و یا آن‌ها را به تصمیم‌گیری مثبتی ترغیب کند. از این رو لازم است، پیش از این که به جنبه‌های مثبت این روش ارتباطی بپردازیم، به اختصار ناتوانی در استفاده‌ی صحیح از این روش و تأثیرات منفی را که به دنبال دارد، مطرح سازیم و در یک کلام، آسیب‌شناسی روش ارتباطی سخن گفتن را بازگو کنیم.

آسیب‌شناسی ارتباط از طریق سخن گفتن

✓ کلمات برای افراد گوناگون، معانی متفاوتی دارند؛ معانی کلمات در وجود لغات نیست، بلکه معانی در وجود ما انسان‌هاست. سن، میزان تحصیلات و زمینه‌ی فرهنگی، از جمله متغیرهای شناخته شده‌ای هستند که بر طرز صحبت شخص و معنی کلمات او اثر می‌گذارند. زبان یک سیاست‌مدار با زبان فردی عادی بسیار متفاوت است. انتخاب لغات، چینش کلمات در یک جمله، آهنگ صدا و زمان و شرایط حاکم بر فضایی که جملات و سخن بر زبان رانده می‌شود، در معنا و مفهوم انتقال یافته اثر می‌گذارد و سبب قطع ارتباط، و یا برعکس، به یک عامل ارتباطی مؤثر تبدیل می‌شود.

در کلاس درس، دانش‌آموزان از نقاط گوناگون جغرافیایی (با مناطق متفاوت یک شهر) حضور دارند. افراد یک منطقه از اصطلاحات و عبارت‌هایی استفاده می‌کنند که مخصوص همان مکان است. بعضی از کلمات و عبارات‌ها، کاربردهای متفاوتی دارند و استفاده از آن‌ها به توضیح نیاز دارد که باید به دانش‌آموزان ارائه شود تا آن‌ها در فضای کلاس به ادبیات مشترکی برسند. به‌خاطر دارم در سال‌های نخستین کلاس و کلاس داری، به ویژه در ساعات اولیه‌ی سال تحصیلی، من به عنوان معلم، کمتر صحبت می‌کردم و به معرفی نسبتاً مختصری از خود بسنده می‌کردم و بقیه‌ی وقت کلاس را به صحبت کردن هر یک از دانش‌آموزان می‌گذراندم و آن‌ها به معرفی خود، علاقه‌ها و سفرهایی که رفته‌اند، غذاها و ورزش‌هایی که دوست دارند، آرزوهایی که به آن‌ها فکر می‌کنند، مهارت‌هایی که بلد هستند، موفقیت‌های خود در دوره‌ی کوتاه زندگی‌شان و... می‌پرداختند. شاید این معرفی بیش از یک جلسه طول می‌کشید، ولی علاوه بر به کارگیری روش گوش دادن که سبب

روش‌هایی برای
برقراری ارتباط مؤثر

سخن گفتن

ارتباط و اعتماد متقابل می‌شود، با این سخن گفتن به وضعیت اقتصادی، گنجینه‌ی لغات دانش‌آموز، و حد و حدود سطح فرهنگ و ادبانی که داشتند، پی می‌برد و برنامه‌ی درس خود را در همان سطح و مشابه آن پایه‌ریزی می‌کند. می‌کوشیدم به گونه‌ای صحبت کنم که هم‌سان با فهم و درک آنان و ادبیات لغوی آنان باشد.

از این نکته می‌توان نتیجه گرفت که سخن گفتن معلم، زمانی که با سطح ادبی و فرهنگی دانش‌آموزان هماهنگ نباشد، ارتباط عمیق علمی، روحی و عاطفی که مقدمه‌ی تأثیرگذاری است، صورت نمی‌پذیرد.

آسیب دیگری که در ارتباط کلامی (سخن گفتن) بین معلم و دانش‌آموزان می‌تواند مطرح باشد، رعایت نشدن تکریم و احترام در ادبیات محاوره‌ای معلمان است. گرچه ممکن است تعداد محدودی از همکاران ما در کلام خود کمتر به این نکته توجه کنند، ولی اهمیت موضوع از آن جاست که به شدت بر روابط بین معلم و شاگردان اثر می‌گذارد و علاوه بر اثرات سوء تربیتی، معلم را از دست‌یابی به اهداف آموزشی خود باز می‌دارد. یکی از مواردی که دانش‌آموزان نسبت به آن بسیار حساس هستند و موضع منفی دارند، اسم‌گذاری تحقیرکننده‌ی دانش‌آموز از سوی معلم است. برخی دانش‌آموزان به دلایلی ممکن است خصلت نامطلوبی داشته باشند، مثلاً خیلی با وقفه صحبت کنند، و یا بدخط باشند و معلم از این نظر آن‌ها را تمسخر کند. برای مثال، ممکن است معلم دانش‌آموزی را که در درس ریاضی از هوش کافی برخوردار نیست، به طعنه «پروفیسور» خطاب کند.

معلم نه تنها نباید به صورت تحقیرآمیز با دانش‌آموزان سخن بگوید، بلکه لازم است با ادبانی محترمانه و شخصیت‌بخش، با دانش‌آموزان خود حرف بزند و تدریس کند. اصولاً، زمانی که اسان و کرامت او مورد خدشه قرار می‌گیرد، تحقیر می‌شود و یا به حساب نمی‌آید، ارتباط روحی و عاطفی مؤثر و تأثیرگذاری برقرار نمی‌شود. در حالی که خدولوند در قرآن کریم می‌فرماید: «لقد کرمنا نبي آدم». چه‌طور معلمی که می‌خواهد الگو باشد، به خود اجازه می‌دهد، این امتیاز الهی را از کسی بازستاند و موجودیت و شخصیت دانش‌آموز خود را به حساب نیاورد؟ چه اشکالی دارد، وقتی معلمی از دانش‌آموز خود چیزی می‌خواهد که برای او بی‌اورد و یا انجام دهد. از کلمه‌ی «سحرآمیز» لطفاً استفاده کند. این موضوع مرا به یاد خاطره‌ای می‌اندازد که در ذهنم جاودانه شده است. در یک سفر هوایی به خارج از کشور از مهمان‌دار هواییما خواستم که برایم آب بیاورد. او بلافاصله به زبان انگلیسی گفت: «Tell the magic word» (کلمه‌ی سحرآمیز را بگو). پرسیدم: «کدام کلمه؟» که در جواب گفت: «Please» (لطفاً). بیهوش من باید خواسته‌ی خود را با کلمه‌ی سحرآمیز لطفاً شروع می‌کردم. اگر دانش‌آموزی ببیند معلم به او احترام می‌گذارد، حرمت انسانی و کرامت ذاتی او را در نظر می‌گیرد و در کلام و سخن مؤدبانه صحبت می‌کند، علاوه بر این که به نوعی به او آموزش داده‌ایم، سبب برقراری ارتباط عمیق عاطفی شده‌ایم که اعتماد و اعتقاد دانش‌آموز را به دنبال دارد و این سرمایه‌ی بزرگ برای هر معلم است.

معلمی که مهارت و روش سخن گفتن را، یک ابزار ارتباطی مؤثر می‌شناسد، کمتر با دانش‌آموزانش مشکل دارد. او می‌تواند قلب شاگردانش را تسخیر کند و از این رهگذر، دانش‌آموزان با او در یک ارتباط روحی به‌سرمی‌برند و او را الگو قرار می‌دهند. معلمی که درست قضاوت و خوب صحبت می‌کند، تبعض قائل نمی‌شود، تحقیر نمی‌کند و همه‌ی این مهارت‌ها را در زیاده و سخنش به‌کار می‌گیرد. در عین حال، خوب صحبت کردن، درست قضاوت کردن، احترام گذاشتن و به عدالت رفتار کردن را نیز آموزش داده است.

در پایان بد نیست خاطره‌ی کوتاه دیگری را نیز برای شما همکاران گرامی بیان کنیم که به دوران تحصیلی خودم مربوط است. در یکی از سال‌های دبیرستان، معلم ریاضی که برای نخستین بار در کلاس ما تدریس می‌کرد، لهجه‌ی غلیظ یکی از شهرهای ایران را داشت که برای ما آشنا نبود. به همین خاطر، ما نتوانستیم با او از طریق کلام و سخن ارتباط مفهومی برقرار سازیم و همه‌ی حواس دانش‌آموزان به طرز گفشار و اصطلاحات خاص او معطوف شده بود؛ در حالی که در آن چند جلسه، درس مشتق تدریس می‌شد. خلاصه آن که تقریباً همه‌ی دانش‌آموزان کلاس ما در آن دوره، درس مشتق را به خوبی یاد نگرفتند.

منابع:

- 1- جزوه‌ی آموزش، گروه مشاوران نوآوری‌های آموزشی، تهران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش، ۱۳۷۹. چاپ اول.
- 2- پوچارسون، هری، معجزه‌ی ناطقان، بی.بی. ترجمه‌ی مهدی قزاقچه‌عالی، تهران، انتشارات بیکان، ۱۳۷۹. چاپ پنجم.
- 3- موتایی، دکتر فرشته، غنی، دکتر لادن، جزوه‌ی آموزش برقراری ارتباط مؤثر، تهران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش، ۱۳۸۳.

انگیزه و اشتیاق

تجربیات معلمان در کلاس های فعال

ترجمه و تالیف: منصوره فروزان

عکاس: اعظم لاریجانی

اشاره

همه ی معلمان به تناسب میزان فعالیت و سال هایی که در کسوت معلمی سپری کرده اند، تجارب ارزشمندی اندوخته اند که بازگویی آن ها برای دیگران و به خصوص جوان ترهایی که به تازگی وارد این عرصه می شوند، بسیار مفید و کارگشا است. این کار در سایر کشورها بسیار مرسوم است به طوری که سایت ها و منابع زیادی از تجربه های معلمی در دوس گوناگون تولید و ارائه می شوند. در این سلسله نوشته ها، تجربه های معلمان داخل و خارج از کشور را در خصوص روش های تدریس فعال بیان می داریم. شما هم می توانید با نوشتن تجربه های خود به نمردهی بیشتر این بخش از مجله کمک کنید. تجربه های بدون نام مربوط به مؤلف مقاله است. هم چنین در ترجمه ی تجربه های معلمان سایر کشورها به انطباق فرهنگی و بومی سازی ناحدی توجه شده است.

من برای این که نشان دهم، هر یک از دانش آموزان کلاس من متوجه به فرد است، جورچین کلاس درس را در شروع هر سال تحصیلی درست می کنم. ابتدا تصویر یک پازل را روی صفحه ی کاغذی مستطیل شکلی طراحی می کنم و می چینم. سپس هر قطعه جورچین را به یک دانش آموز اختصاص می دهم و چند قطعه ی اضافی را برای دانش آموزان جدیدی که در طول سال ممکن است به کلاس ما ملحق شوند، در نظر می گیرم. هر دانش آموز قطعه ی مربوطه خود را با نام خود و تصویر چیزهایی که دوست دارد، تزئین می کند. وقتی کارها تمام شد، کل بچه های کلاس به صورت گروهی قطعات جورچین را کنار هم قرار می دهند و آن را روی تابلوی اعلانات کلاس می چسباند. این فعالیت به همه نشان می دهد که چه قدر خوب در کنار هم قرار گرفته ایم و یک کلاس را تشکیل داده ایم (وارن هیس)

در محیط مدرسه تا آن انتخاباتی با موضوع «محبوب ترین کتاب» برگزار کنید. البته بهتر است انتخاب رایی گیری مقدماتی انجام گیرد. از دانش آموزان بخواهید، سخن رانی های انتخاباتی انجام دهند و پوسته های از کتاب های نامرده تهیه کنند.

این فعالیت، تمرینی برای قرائت به احساس شعرهاست.

جمله ای را انتخاب کنید، مثلاً: «وقتی وارد اتاق شدم، دیدم که همه به من خیره شده اند!»

از بچه ها بخواهید تا این جمله را با حالات روحی و احساسی متفاوتی بیان کنند. این کار به آن ها در بیان احساساتشان هنگام قرائت اشعار، کمک می کند. از حالات احساسی گوناگون عبارات انداز:

۱. شما خوش حال هستید که همه به شما خیره شده اند.
۲. شما ناراحت هستید که همه به شما خیره شده اند.
۳. شما عصبانی هستید که همه به شما خیره شده اند.
۴. شما شرمند و وحالت زده هستید که همه به شما خیره شده اند.

۵. شما خسته شده اید از این که همه به شما خیره شده اند.

۶. شما گنج شده اید که چرا همه به شما خیره شده اند.

یکی از شعرهای کتاب را انتخاب کنید. مثلاً شعر «غوغای بهار». از بچه ها بخواهید به بیت «بار پخشه رسید جانب سوسن، دونه را با ناکید روی یکی از کلماتش بخوانند. مثلاً اولین فرد، کلمه ی «بار» را با فشار و تأکید بیشتری تلفظ کند و بقیه شعر را معمولی بخوانند. بعد دوم کلمه ی «پخشه» را با نفس سوز کلمه ی «سید» به همین ترتیب، ادامه دهید. سپس با بچه ها بحث کنید که چگونه

که قرائت هر یک از افراد چه فرقی با دیگری داشته است و چگونه روی معنی شعر تأثیر می‌گذارد. این فعالیت به بچه‌ها کمک می‌کند تا یاد بگیرند، چگونه زیر و بمی صدا، سرعت خواندن و سطح صدا در خواندن شعرها مهم است و معنی اشعار را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

برای تقویت سریع خواندن بچه‌ها، یک صفحه از روزنامه را تکثیر کنید و در اختیار همه‌ی بچه‌ها قرار دهید. سپس چند کلمه را برگزینید و از بچه‌ها بخواهید که ببینند در کل صفحه، چند تا از آن کلمات وجود دارد و دور آن‌ها خط بکشند. برای انجام این کار محدوده‌ی زمانی قرار دهید.

بچه‌ها را تشویق کنید تا همه‌ی آن کلمات را پیدا کنند. کلمات انتخابی می‌توانند به ریاضی مربوط باشند مثل: کسر، درصد، اندازه‌گیری و قیمت، و یا کلمات مربوط به دستور زبان باشند، مانند: فعل زمان حال، گذشته، اسم خاص، کلمات اختصاری و غیره.

هرگاه یکی از دانش‌آموزان تکالیفش را ناقص تحویل می‌دهد، از او می‌خواهم برگه‌ای را بر کند. متن این برگه از قبل تهیه شده است و چندین رونوشت از آن گرفته‌ام و در پوشه‌ی مخصوصی نگه‌داری می‌کنم. این برگه به سه قسمت تقسیم می‌شود: تاریخ روز، نام تکلیف و نام دانش‌آموز، و علت انجام ندادن تکلیف. این اطلاعات توسط خود دانش‌آموز پر می‌شود. هرگاه تعداد برگه‌های یک دانش‌آموز به پنج عدد برسد، من آن‌ها را به هم منگنه می‌کنم و برای مشاهده و امضای والدین به خانه می‌فرستم. این کار معمولاً اوضاع را خیلی زود به حالت عادی برمی‌گرداند.

ما برای تحریر بچه‌ها به احترام گذاشتن به یکدیگر، هر هفته جشن قدردانی را برگزار می‌کنیم. دانش‌آموزان به

شکل دایره می‌نشینند و به نوبت از هم کلاسی‌های خود، بابت مهربانی‌هایی که در طول هفته بدان‌ها کرده‌اند، تشکر می‌کنند. من هم چنین مواردی را پیدا می‌کنم و از کسانی که جا مانده‌اند و تشکری از آن‌ها نشده است، قدردانی می‌کنم. سپس کاغذهای مقوایی را که به شکل قطره‌های باران بریده‌ام، بین بچه‌ها توزیع می‌کنم تا جملات تشکرآمیز خود را روی آن‌ها بنویسند و تزئین کنند. ما قطره‌ها را روی دیوار کلاس می‌چسبانیم. این باران مهربانی، همواره به دانش‌آموزان یادآوری می‌کند که قدرشناس مهربانی‌های هم‌کلاسی‌های خود باشند (شارن ویلکینس).

هر یک از دانش‌آموزانم با استفاده از نقاشی، کلمات، یا تصاویر و علائم بریده شده از مجلات، کولاژی درست می‌کند که نشان‌دهنده‌ی چیزهای مورد علاقه‌شان، کارهای دل‌خواهشان، جاهایی که مسافرت کرده‌اند، افراد مورد علاقه (قهرمانان) یا شغل دل‌خواهشان است. آن‌ها اسامی خود را پشت کولاژها می‌نویسند و من تابلوها را در کلاس می‌چسبانم. سپس از سایر دانش‌آموزان می‌خواهم تا با توجه به محتویات کولاژ حدس بزنند که متعلق به کیست و دلیل حدس خود را بیان کنند. این کار به منظور تقویت شناخت بچه‌ها از خود و یکدیگر است.

در بازی سکوت، تعدادی از بچه‌ها باید بدون کوچک‌ترین سر و صدایی، کارهای خواسته شده را انجام دهند. مثلاً نام تعدادی پایتخت و کشور را روی برگه‌هایی بنویسند و آن‌ها را به طور تصادفی پشت لباس دانش‌آموزان بچسبانند. آن‌ها باید با کمک یکدیگر، یار خود را بدون سر و صدا پیدا کنند. مثلاً پایتخت کشوری را بیابند که نامش را بر لباس خود دارند. هم‌چنین می‌توانید از نام استان و شهرهایش، نام محصولات کشاورزی و یا حوادث تاریخی و سلسله‌های مربوط به آن کشور نیز استفاده کنید.

شوق معلمی

کلاس درس سکوی پرواز هر معلم به سمت خوشبختی است

انیس خوش لهنجد

متصوره دلستان، مولود سال ۱۳۵۸ و ساکن شهر تبریز. با مدرک کارشناسی دبیری ادبیات فارسی، پنج سالگی است که در آموزش و پرورش لایحه‌ی چهارم شهر تبریز به تدریس مشغول است. ایشان علاوه بر تدریس، با بخش شعر و ادبیات محلات روستا جوان و روستا جوان هنکاری دارد. خانم دلستان، مقام اول کشوری را در مسابقه‌ی «بویس شهر» کسب کرده است. هر چند که راه‌ها دورند، اما فناوری همه چیز را متغیر کرده است. به علت فاصله‌ی زیاد، گفت‌وگویی از طریق نیت الکترونیکی با انیس داشتیم که در این جا حاصل آن را می‌خوانید.

راجع به مقامتان در پریش مهر، توضیح می‌دهید؟

بودن یا نبودن جایزه‌ها در این دوره‌ها لذت حاصل خودش را دارد. دوره‌ی راهنمایی از آن نظر برایم ریاست که یادآور دوران کودکی خودم است. از بچه‌های این دوره حسن و حال می‌گیرم و با بچه‌های دبیرستانی به زندگی امروز نزدیک می‌شوم. نظری که صمیمیت با آن‌ها برایم یک هدف است. پیوند با دنیای جوانان‌ها به من نیروی مثبت می‌دهد.

یا چه درسی آغاز کردید؟

من ادبیات را بسیار دوست دارم. تخصص و تحصیلاتم در این زمینه بود و به همین خاطر ناچارم ادبیات فارسی و دروس مربوط به آن شروع کردم. چون تدریس در راهنمایی را با کلاس املا و انشا آغاز کردم، خاطرات خوب این دروس، مخصوصاً برگزاری کلاس انشا در فضای بیرون از کلاس، مرا به ادامه‌ی تدریس در این دروس تشویق کرد. پنج سالگی است، در پایه‌ی دوم نظری به دلیل علاقه‌ی شخصی، درس آمادگی دفاعی را تدریس می‌کنم. چون معتقدم، زنان نیز مثل مردان باید در صحنه‌ی نظامی حضور داشته باشند. این درس با این که عمومی است، اما فضای کلاس‌های مرا به جوی پر می‌کند و من به عنوان یک سبجی، به تدریس آمادگی دفاعی افتخار می‌کنم.

لازمه‌ی خوب تدریس کردن چیست؟

وقتی کاری را از سر علاقه انجام دهی، بیشتر لذتبخش خواهد بود. اگر تدریس با شوق نباشد، دانش‌آموز هم به شوق می‌آید و فضای کلاس سرشار از صمیمیت می‌شود. و اگر روش تدریس مشارکتی باشد، فضای سرشار از حلاقت و کارآمدی پدید می‌آید. مطالعه‌ی آزاد هم دارید؟

من هم سعی می‌کنم از هر فرصت حالی، بیشتر بن استفاده‌ی رایج مطالعه‌ی بیرونی. اما به دلیل وقت‌گیر بودن مطالعه

سال تحصیلی گذشته، به خاطر عدم مبارک‌ی به‌میراکرم (ص) و پریش‌های مطرح شده از طرف ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران، حیات آقای احمدی‌نژاد، به همراه دو تن از همکارانم، خانم‌ها رفیه مسعودی و اکرم مسعودی تصمیم گرفتیم، به یکی از این پریش‌ها پاسخ دهیم. پریش انتخابی، نقش هویت ملی و دینی در گسترش مهرورزی بود که پس از انتخاب منابع و مطالعه، طرحی حدود ۱۰۰ صفحه تقدیم ناحیه شد. پس از کسب مقام اول ناحیه و استان، طرح ما به مرحله‌ی کشوری راه یافت و به لطف خداوند، مقام اول کشوری را نیز کسب کرد. از این افتخار به دست آمده، خداوند را شاکریم و آن را به مقام زیبای پیامبر صلح و دوستی تقدیم می‌کنیم.

چرا معلمی را انتخاب کردید؟

معلم کلاس اولم که هنوز نامشان را به خاطر دارم، خانم ایبطی، از همان سال اول مرا به شغل معلمی علاقه‌مند کردند. کمی که بزرگ‌تر شدم، با همان پیشه‌ای که داشتم، خاطره‌ی شیرین رنگ‌های انشای دوران راهنمایی، رشته‌ی انتخابی‌ام را رقم زد. در هر صورت، انتخاب این رشته برای من از سر شوق و علاقه‌ی خاص بوده است. افراد زیادی در این مسیر مشوق من بوده‌اند. پدرم که دوست داشت سطر سطر کتاب‌های درسی‌ام را حفظ باشم، برادر بزرگم که در بازی‌های کودکانه شاگرد خوبی برای من می‌شد، مادرم که وقتی من شعر می‌گفتم، کلمات زیبایی به شعرهایم می‌افزود، همسرم که بعد از ازدواج، زمینه‌ی اشتغال مرا در شغل مورد علاقه‌ام بیشتر فراهم کرد و خلاصه تمام کسانی که دوست داشتند، من معلم شوم.

تدریس را از کدام دوره آغاز کردید؟

من در دو دوره‌ی راهنمایی و دبیرستان تدریس کرده‌ام.

از سال ۱۳۷۵، با اولین شعرم به نام «بوی زمستان» مهمان سفره‌ی دوست داشتنی مجلات رشد شدم

برای آینده هدف خاصی دارید؟
دلم می‌خواهد همراه با دانش آموزانم، وارد دانشگاه بشوم و دوباره برای آن‌ها، اما این بار در دانشگاه تدریس کنم. چه چیزی بیشترین تأثیر را در زندگی شما گذاشته است؟
با استاد به شعر:

بنشین بر لب جوی و گذر عمر بین
کین اشارت ز جهان گذران ما را بس
تمام خاطرات زندگی بر جسته‌اند، اما خاطره‌ی برجسته‌ام، دیدار با مسئولان مجلات رشد در مردادماه امسال در تبریز بود. در پایان یک بیت شعر تقدیم شما و تمام دانش آموزانم می‌کنم: مدعی گوید که با یک گل نمی‌آید بهار
من گلی دارم که دنیا را گلستان می‌کند.
به خوانندگان مجله، یکی از شعرهایتان را معرفی می‌کنید؟
با کمال میل، نام این شعر «کودکانه» است:

کاش می‌شد در کلاست کودکانه می‌نشتم
سبب می‌آوردم برایت عاشقانه می‌نشتم
دفتر مشق دلم را لایه لای قلب خسته‌ات
می‌گشودم صحن قلبت شاعرانه می‌نشتم
روی تابلو با گنج عشق عکس خانه می‌کشیدم
در میان خانه با تو صادقانه می‌نشتم
یک انار سرخ شیرین با صدای اسب آه‌مرد
در حضورت می‌نوشتم ماهرانه می‌نشتم
می‌گشودم سفره‌ی یکرنگ کوکب در دل خود
آب می‌دادم برایت خالصانه می‌نشتم
نذر می‌کردم برای بچه گنجشک نان تازه
تا نیاید زنگ آخر صد شانه می‌نشتم
می‌کشیدم با ترانه روی صحنه یک گل سرخ
می‌سپردم دست قلبت شادمانه می‌نشتم
می‌رسید از در صدای پای ناظم با هیاهو
جمع می‌کردم دلت را عارفانه می‌نشتم
دست بگزار روی قلبم لحظه‌ی رفتن رسیده
کاش می‌شد تا همیشه جاودانه می‌نشتم

و پیشرفت علم، بیشتر سی‌دی‌های آموزشی را می‌پسندم تا سریع‌تر به هدف برسم. اما خلاصه‌برداری از کتاب‌ها نیز برایم جالب است؛ به خصوص از صفحات زیبای مجلات رشد که با آن‌ها آرشبو خانگی هم تهیه کرده‌ام.
به چه چیزی علاقه‌ی خاص دارید؟

هنر و سازندگی، به انسان طراوت و شادابی می‌دهد. کارهای هنری را دوست دارم. به خصوص آن‌که دنیای کوچکی از گل و گل‌سازی برای خود دارم. من عاشق هدیه دادن هستم، طوری که تمام هدیه‌هایم شاید به نحوی خاص باشند؛ نه از نظر قیمت، بلکه ترین‌های زیبایی که رضایت‌گیری هدیه را فراهم می‌کند.

از چه سالی همکاری خود را با مجلات آغاز کردید؟
از سال ۱۳۷۵، با اولین شعرم به نام «بوی زمستان» مهمان سفره‌ی دوست داشتنی مجلات رشد شدم. در بخش قطعات ادبی و شعر، با مجلات رشد جوان و نوجوان همکاری داشته‌ام. موضوع کارهای خود را بیشتر از چه می‌گیرید؟

لحظات شیرین و تلخ زندگی باعث می‌شوند. به سوی دفتر شعرم بروم. گاهی نیز بی‌آنکه بخواهم، زمینه برای نوشتن فراهم می‌شود. استادان بزرگوار، خانم دولت‌آبادی، خانم موسوی و آقای دهقان، با ارشادهای خود به عنوان گوناگون، سوزهای زیبایی در اختیارم گذاشته‌اند که به سرودن شعرهای به نسبت خوب انجامیده‌اند.

خاطره‌ای از اولین سروده‌ی خود بگویید؟
برجسته‌ترین خاطره‌ام از اولین سروده، تشویق از جانب مدیر دبیرستانم خانم پاشایی، چاپ شعرم در مجله‌ی رشد نوجوان و دریافت رایگان اشتراک یکساله‌ی این مجله است. اغلب شعرهایم شعر نو و غزل هستند و به زبان‌های ترکی و فارسی در دفتر شعرم موجودند.

به نظر شما راز موفق بودن چیست؟
بر تمام کارهای ما الطاف خداوند سایه افکنده است، اما یک چیز را نباید از یاد برد: فکر و اندیشیدن به استعدادهای درونی خود و پرورش آن‌ها، برای رسیدن به هدف و موفقیت‌های درونی و بیرونی.

معلم خوب فراگیرندگان من

چه نمره ای می گیرم!

سلام!

مهم نیست چه نمره ای را تدریس می کنید؛ ادبیات فارسی، زبان انگلیسی، علوم تجربی، ریاضیات، مطالعات اجتماعی یا هر درس دیگر! حتماً دانش و اطلاعات بسنده در ارتباط با آن موضوع را دارید. اما این مقدار کافی نیست. هنر معلمی شرط لازم و ضروری است. هنر معلمی رفتار مؤثر و کارآمد معلم در کلاس درس است. این هنر همیشه «ذاتی» نیست و می تواند «آموختنی» باشد. هر معلم با مطالعه ی نتایج پژوهش هایی که در ارتباط با آموزش و یادداشت و انتظارات فراگیرندگان انجام شده اند، می تواند با آگاهی کافی، آن ها را در کار خود مورد استفاده قرار دهد. نتایج پژوهش هایی می تواند اثربخشی فعالیت های یاددهی - یادگیری ما را در چند ثانیه کند.

۱. خود را با کدام یک از افراد زیر در میان بگذرانید؟
۲. مدیر، معاون، یکی از معلمان و والدین، همی تریس و ...
۳. ترجیح می دهید مسئول شخصی خود را با کدام یک از افراد زیر در میان بگذرانید؟
۴. مدیر، معاون، یکی از معلمان و ...
۵. ترجیح می دهید مسائل خانوادگی خود را با کدام یک از افراد زیر در میان بگذرانید؟
۶. مدیر، معاون، یکی از معلمان، والدین و ...
۷. بهتر است میزان تکلیف تعیین شده برای دانش آموزان تا چه حد باشد؟ (زیاد، کم، ...)
۸. به نظر شما، معلم باید چه شاگردانی را تحریک کند؟ (تکلیف انجام داده اند، درس نمی خوانند، بی قصد هستند، ...)
۹. به نظر شما، معلم در برخورد با شاگردان چگونه باید عمل کند؟ (با روش های زیر یا هر یک از روش های زیر)
۱۰. به نظر شما، معلم باید چه رفتار خصوصی، تکلیفی یا خانوادگی را به شاگردان بیاموزد؟
۱۱. به نظر شما، معلم باید چه روش های تدریس را بیاموزد؟ (مطالعه، حل مسئله، ...)
۱۲. به نظر شما، معلم باید چه روش های تدریس را بیاموزد؟ (مطالعه، حل مسئله، ...)
۱۳. به نظر شما، معلم باید چه روش های تدریس را بیاموزد؟ (مطالعه، حل مسئله، ...)

۱. پاسخ های فراگیرندگان را پیش بینی کنید؟
۲. در ادامه، ۲۰ پرسش آماده است. پیش بینی کنید که در مجموع دانش آموزان شما چه پاسخی به آن ها می دهند؟
۳. ترجیح می دهید معلم شما چگونه لباس بپوشد؟ (شیک، ساده و تمیز، هم سطح با شاگردان و ...؟)
۴. اگر معلم بخواهد روحیه ی شاگردان را بشناسد، بهتر است از چه شیوه های استفاده کند؟ (پرسش نامه، صحبت با اولیا، گفت و گو با تک تک شاگردان و ...)
۵. در کلاس، بهتر است معلم چگونه برخورد کند؟ همیشه خدی، همیشه شوخی و ...)
۶. به نظر شما، بهتر است معلم در کلاس با کدام یک از گروه های زیر مهربان تر باشد؟ (شاگردان زرنگ، شاگردان ضعیف، شاگردان متوسط و ...)
۷. دوست دارید معلمان شما به طور متوسط تا حدی که حدود اختلاف سنی داشته باشند؟
۸. کدام یک از روش های زیر را بیشتر در خود معلم ن شاگردان شیوع پیشنهاد می کنید؟
۹. تکیه ی بیشترش، انجراج، اطلاع به والدین و ...
۱۰. ترجیح می دهید، مسائل درسی

حتی معلمان سال خورده با سابقه ی طولانی تدریس نیز دوست دارند، مورد توجه فراگیرندگان خود باشند. وقتی فراگیرندگان به معلم خود توجه می کنند، بیشتر و بهتر یاد می گیرند. اما معلم خوب فراگیرندگان ما چه ویژگی هایی دارد؟ آیا تاکنون پژوهش و تحقیقی در این مورد دیده بد؟ آیا فرضیه های قابل آزمونی دارید؟

روش کار

در این شماره، نمره ی شما شامل می دهد آنچه قدر فراگیرندگان خود را می شناسید؟، صبر کنید! معلوم است که لازم نیست ویژگی های اخلاقی و همه ی استعدادها و مسائل و جوانه های آن ها را بداند. زیرا احتمالاً شما معلم فقط یک درس آن ها هستید. بنابراین، تنها در ارتباط با درس خود، می توانید اطلاعاتی از فراگیرندگان داشته باشید. آن هم هنوز زود است. تازه حدود دو ماه از سال تحصیلی گذشته است. در این جا می خواهیم شناخت کلی تر داشته باشیم. به بیان دیگر، بگوئید فراگیرندگان شما چه رفتارهایی در ارتباط با جایگاه معلمی شما، از شما انتظار دارد. اگر پرسش هایی در ارتباط با ویژگی های معلمی از آن ها پرسیده شود، چه پاسخ هایی می دهند؟ آیا می توانید

بی برنامگی معلم، مهربانی بیش از حد معلم، قاطعیت نداشتن معلم و...

۱۴. فکر می‌کنید معلم برای حل مشکلات دانش‌آموزان تا چه حد به والدین رجوع کند؟

۱۵. به نظر شما، معلم برای پیشرفت شاگردان بهتر است کدام یک از روش‌های زیر را به کار برد؟

فقط تشویق، فقط تنبیه و...

۱۶. سؤال‌های امتحانی باید چگونه باشند؟ (مشکل، آسان و...)

۱۷. به نظر شما، نحوه تعیین جای دانش‌آموزان در کلاس باید چگونه باشد؟ (بر اساس قد، بر اساس وضعیت درسی، بر اساس اخلاق و رفتار دانش‌آموز، یا انتخاب آزاد).

۱۸. به نظر شما، لقب‌هایی که بعضی معلمان به شوخی و کنایه به شاگردان می‌دهند، چه تأثیری دارند؟

۱۹. در صورتی که بین دو شاگرد در کلاس دعوا شود، معلم بهتر است کدام یک از کارهای زیر را انجام دهد؟

اجراج از کلاس، توبه بانی، رسیدگی به دعوا، نصیحت کردن و...

۲۰. آیا مایل هستید شغل معلمی را به عنوان حرفه‌ی آینده‌ی خود انتخاب کنید؟ محاسبه‌ی نمره: برای هر پیش‌بینی درست در مورد هر سؤال، ۱ امتیاز در نظر بگیرید و برای پیش‌بینی‌هایی که درست نیستند، امتیازی ندهید. در این صورت به پیش‌بینی‌های خود نمره داده‌اند؟ نمره‌ای از ۲۰؟

باز هم صبر کنید! اعتراض وارد است! شما که نظر سنجی نکرده‌اید و نمی‌توانید وقت کلاس خود را صرف این کارها کنید! تازه استخراج نتایج نیز نیازمند حوصله و وقت است! همتی این حرف‌ها درست است. پس اجازه دهید شما بخواهید تا پیش‌بینی خود را با نتایج یک بررسی در همین مورد ارزیابی کنید.

این تحقیق با عنوان «بررسی ویژگی معلم خوب از دیدگاه دانش‌آموزان مدارس شهر تهران» انجام شده است. دانش‌آموزان به پرسش‌های فراوانی (۹۰ پرسش) در ارتباط با ویژگی معلم خوب پاسخ داده‌اند. برای هر

پرسش، گزینه‌هایی در نظر گرفته شده بودند که پاسخ‌دهندگان یکی از این گزینه‌ها را برگزیده‌اند. از میان ۹۰ پرسش مذکور، ۲۰ پرسشی که به نظر نگارنده ممکن است اختلاف سلیقه‌ی بیشتری در مورد آن‌ها وجود داشته باشد، انتخاب شده است.

نتایج مربوط به ۲۰ پرسشی که پیش از این مشاهده کردید، در ادامه می‌آید. در هر مورد، تفاوت نظر پسران و دختران دانش‌آموز دوره‌ی راهنمایی مشخص است. مواردی که تفاوت نظر دختران و پسران در آن‌ها از نظر آماری معنادار بوده است، با علامت * مشخص شده‌اند.

مختصری درباره‌ی یک پژوهش

این پژوهش در بهار سال ۱۳۶۵ در واحد تحقیقات علمی «دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش» انجام شده است.

محققان این پژوهش فرامرز سهرابی، رضا آزادبخت و محمدرضا عظیمی ذکر شده‌اند که در این کار همکاری نیز داشته‌اند. جامعه‌ی آماری آن نیز، دانش‌آموزان هر سه دوره‌ی تحصیلی (ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان) مدارس تهران بودند که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، تعدادی از دانش‌آموزان هر دوره انتخاب شدند. دانش‌آموزان راهنمایی در نمونه‌ی انتخاب شده ۱۰۷۷ نفر بودند. در این پژوهش، تفاوت نظر دانش‌آموزان دختر و پسر و نیز تفاوت نظر دانش‌آموزان دوره‌های گوناگون تحصیلی مورد نظر قرار گرفته است.

تا هم اعتراض وارد است! می‌گویید در طول این ۲۰ سال، نگرش فراگیران تغییر کرده است. بله! ممکن است چنین باشد. این همه فرضیه‌ای خوب است تا درستی یا ندرستی آن را تحقیق کنیم!

اگر دوست دارید نتایج مجموعه پرسش‌های این پژوهش و منابع اطلاعات مربوط به آن را به طور مفصل‌تر مطالعه کنید، حتماً به کتاب «معلم خوب من» مراجعه کنید. چاپ اول این کتاب، پاییز ۱۳۷۰ توسط انتشارات مدرسه انجام شده است.

منابع برای مطالعه‌ی بیشتر

اگر مایل باشید از نتایج پژوهش‌های مربوط به امور آموزشی به طور مختصر آگاهی یابید، می‌توانید به منابع زیر مراجعه کنید:

۱. کیو، جان پی. دنیای یادگیری در مدرسه. ترجمه‌ی فرخ لقارزای دانا. وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت. تهران. ۱۳۷۶.

این کتاب حاوی یافته‌های کلیدی منتخب از مجموعه مطالعاتی است که توسط «انجمن بین‌المللی ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی»^۱ انجام شده است. این انجمن یک تعاونی مستقل بین‌المللی است که از مراکز پژوهشی سراسر دنیا تشکیل شده است. هدف نهایی انجمن، ارتقای سطح یادگیری در نظام‌های آموزشی دنیا، از طریق انجام مطالعات تطبیقی در مورد سیاست‌های آموزشی و شیوه‌های اجرایی مربوط به آن‌هاست. «مطالعه‌ی تیمز»^۲ از جمله پژوهش‌های معروف این نهاد است.

۲. توکلی، مهین. گشت و گذاری در مدارس اینستدایسی ایران. وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. انتشارات مدرسه. تهران. ۱۳۷۹.

در این کتاب، مجموعه مقاله‌هایی فراهم آمده‌اند که هر کدام یک موضوع تربیتی یا آموزشی قابل طرح در مدارس را دنبال می‌کند. این مقاله‌ها بر اساس پژوهش‌هایی تهیه شده‌اند که در دانشگاه‌ها و سایر مراکز پژوهشی صورت گرفته‌اند.

۳. جی والبرگ، هربرت و جی پیک، سوزان. مجموعه رویه‌های آموزشی - رویه‌های مؤثر آموزشی. ترجمه‌ی دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت آموزش و پرورش. دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی.^۳ تهران. ۱۳۷۹.

مطالبی که در این کتابچه آمده‌اند، عموماً با موضوع‌های درسی و مدرسه‌ای دوره‌های گوناگون ارتباط دارند و روش‌های مؤثر بر یادگیری دانش‌آموزان را در شرایط بسیار متنوع معرفی می‌کنند.

یادداشت

1. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
2. Trend in International Mathematics and Science Study (TIMSS)
3. The International Bureau of Education (IBE)

جدول توزیع درصد پاسخ های گوناگون به ۲۰ پرسش انتخاب شده در مورد معلم خوب در دوره‌ی آموزش راهنمایی تحصیلی

شماره	متن سؤال	گزینه‌ها	درصد هر گزینه	
			پسر	دختر
۱	ترجیح می‌دهید معلم شما چگونه لباس بپوشد؟	تعداد نمونه	۵۲۳	۵۲۶
		شیک و مطابق مد روز	۱۵/۵	۲۷/۸
		ساده و تمیز	۵۱/۲	۳۵/۴
		همسطح با لباس شاگردان هر طور که خودش بخواهد	۱۳/۲	۱۳/۹
۲	اگر معلم بخواهد روحیه‌ی شاگردان را بشناسد، بهتر است از کدام یک از شیوه‌های زیر استفاده کند؟	تعداد نمونه	۵۲۳	۵۲۸
		دادن پرسش نامه در ابتدای سال	۱۳/۶	۱۹/۱
		صحبت با اولیای شاگردان	۱۶/۱	۹/۸
		صحبت و گفت‌وگو با تک تک شاگردان	۳۰/۶	۲۹/۴
بررسی رفتار شاگردان به مرور زمان در طول سال	۳۹/۸	۴۱/۷		
۳	معلم در کلاس بهتر است کدام یک از برخورد های زیر را داشته باشد؟	تعداد نمونه	۵۳۷	۵۳۵
		همیشه جدی باشد	۳/۵	۲/۲
		همیشه شوخی کند	۶/۱	۵/۸
		به موقع جدی باشد و به موقع شوخی کند	۹۰/۳	۹۲
۴	به نظر شما بهتر است معلم در کلاس با کدام یک از گروه‌های زیر مهربان تر باشد؟	تعداد نمونه	۵۲۸	۵۳۳
		با شاگردان زرنگ و درس خوان	۶/۳	۳/۸
		با شاگرد ضعیف	۵/۱	۴/۳
		با همه‌ی شاگردان به طور یکسان	۷۷/۸	۸۲/۸
با شاگردان مؤدب و مرتب	۱۰/۸	۹/۸		
۵	دوست دارید معلمان شما به طور متوسط با شما تا چه حدود اختلاف سنی داشته باشند؟	تعداد نمونه	۵۲۳	۵۲۳
		کاهش از پنج سال	۸/۶	۱۱/۷
		بین ۵ تا ۹ سال	۲۱/۲	۲۳/۵
		بین ۱۰ تا ۱۴ سال	۲۱/۸	۱۸/۲
بین ۱۵ تا ۱۹ سال	۱۸	۱۷/۸		
بیشتر از ۲۰ سال	۳۰/۲	۲۸/۷		
۶	کدام یک از روش های زیر را در برخورد معلم با شاگرد شلوغ پیشنهاد می‌کنید؟	تعداد نمونه	۴۱۸	۴۴۵
		لنگه بکس	۲/۲	۱/۳
		توهین و سرزنش در کلاس	۱/۲	۰/۷
		انزوا کردن از کلاس و فرستادن به دفتر	۵	۰/۹
اطلاع دادن به والدین	۸/۱	۵/۲		
بی‌احتیاطی کردن	۲/۶	۲/۹		
محرمات یا او صحبت کردن	۸۰/۶	۸۹		
در کلاس او را راهنمایی و نصیحت کردن	.	.		
۷	ترجیح می‌دهید مشکلات درسی خود را با کدام یک از افراد زیر در میان بگذارید؟	تعداد نمونه	۵۱۰	۴۹۰
		مدیر	۸/۲	۶/۵
		معاون	۲/۲	۱/۴
		یکی از مربیان	۲۸/۲	۲۳/۹
مربی تربیتی	۶/۷	۶/۱		
والدین	۲۳/۵	۲۴/۳		
یکی از دوستان	۱۰/۸	۱۷/۸		
شخص دیگر	.	.		
۸	ترجیح می‌دهید مشکلات شخصی خود را با کدام یک از افراد زیر در میان بگذارید؟	تعداد نمونه	۵۱۱	۴۹۵
		مدیر	۷/۲	۳/۲
		معاون	۱/۸	۰/۶
		یکی از معلمان	۱۳/۱	۱۰/۵
مربی تربیتی	۹	۷/۷		
والدین	۵۱/۳	۴۶/۱		
یکی از دوستان	۱۷/۶	۳۱/۹		
شخص دیگر	.	.		
۹	ترجیح می‌دهید مشکلات خانوادگی خود را با کدام یک از افراد زیر در میان بگذارید؟	تعداد نمونه	۴۸۲	۴۵۸
		مدیر	۸/۷	۸/۵
		معاون	۲/۲	۱/۷
		یکی از معلمان	۱۸/۵	۱۶/۴
مربی تربیتی	۸/۹	۸/۷		
والدین	۴۹/۸	۴۰/۲		
یکی از دوستان	۱۱/۶	۲۴/۵		
شخص دیگر	.	.		
۱۰	بهتر است میزان تکالیف تعیین شده برای دانش آموزان تا چه حد باشد؟	تعداد نمونه	۵۳۶	۵۳۱
		تکالیف باید زیاد و شامل همه‌ی مطالب درس باشد	۱/۹	۱/۸
		تکالیف باید کم و شامل نکات مهم باشد	۷۵/۴	۷۸/۵
		تکالیف باید زیاد و شامل نکات مهم باشد	۷/۵	۶/۲
به هیچ وجه تکلیف داده نشود	۱۵/۳	۱۴/۱		

ادامه‌ی جدول توزیع درصد پاسخ‌های گوناگون به ۲۰ پرسش انتخاب شده در مورد معلم خوب در دوره‌ی آموزش راهنمایان تحصیلی

شماره	متن سؤال	گزینه‌ها	درصد هر گزینه	
			پسر	دختر
۱۱	به نظر شما، معلم باید چه شاگردانی را جریمه کند؟	تعداد نمونه شاگردانی که تکالیف خود را خوب انجام نمی‌دهند شاگردانی که درس نمی‌خوانند شاگردانی که شلوغ و بی‌انضباط هستند معلم نباید هیچ وقت شاگردان را جریمه کند	۵۱۴	۵۱۱
			۱۱/۵	۱۰/۲
			۲۵/۹	۱۷
			۱۸/۹	۱۲/۳
			۳۳/۸	۶۰/۵
۱۲	به نظر شما، معلم در برابر شاگرد خطاکار بهتر است کدام یک از روش‌های زیر را به کار برد؟	تعداد نمونه تذکره به صورت خصوصی در خارج از کلاس تذکره در کلاس و بدون ذکر نام او اطلاع دادن به والدین بی‌اعتنایی کردن	۵۲۴	۵۱۸
			۵۸/۲	۶۸/۷
			۲۶/۹	۲۲/۲
			۱۰/۳	۶
			۳/۶	۲/۹
۱۳	به نظر شما، کدام یک از عوامل زیر بیشتر موجب شلوغی کلاس می‌شود؟	تعداد نمونه بی‌برنامه بودن معلم مهربانی بیش از حد معلم عدم تناسب مطالب درسی با سوادگی دانش‌آموزان نداشتن قاطعیت در کلاس به دانش‌آموزان زیاد وقت دادن	۵۱۸	۵۱۷
			۴۸	۲۹/۸
			۱۸/۳	۱۳/۹
			۷/۵	۱۰
			۱۴/۱	۱۴/۹
۱۴	فکر می‌کنید معلم برای حل مشکلات دانش‌آموز تا چه حد باید به والدین رجوع کند؟	تعداد نمونه مراجعه مکرر در شرایط استثنایی هرگز	۵۲۴	۵۲۴
			۹/۲	۶/۵
			۷۶/۵	۷۱/۲
			۱۴/۳	۲۳/۱
۱۵	به نظر شما، معلم برای پیشرفت شاگردان بهتر است کدام یک از روش‌های زیر را به کار برد؟	تعداد نمونه فقط تشویق کند فقط تنبیه کند تشویق را بیشتر از تنبیه به کار برد تنبیه را بیشتر از تشویق به کار برد این دو عامل هیچ کدام مؤثر نیستند	۵۳۰	۵۲۳
			۲۹/۸	۴۰/۳
			۱/۱	۰/۶
			۵۱/۱	۲۰/۳
			۱/۳	۰
۱۶	سؤال‌های امتحانی باید چگونه باشند؟	تعداد نمونه مشکل باشد آسان باشد هم سؤال مشکل و هم سؤال آسان داشته باشند	۵۳۴	۵۳۲
			۳/۲	۰/۹
			۲۲/۸	۳۲/۲
			۷۲	۶۴/۷
۱۷	به نظر شما، نحوه‌ی تعیین جای دانش‌آموزان در کلاس باید چگونه باشد؟	تعداد نمونه بر اساس قد باشد بر اساس وضعیت درسی باشد بر اساس اخلاق و رفتار دانش‌آموز باشد با انتخاب آزاد باشد	۵۲۵	۵۲۱
			۶۱/۱	۵۸/۷
			۸/۲	۴/۶
			۱۱/۷	۳/۸
			۱۹/۸	۳۲/۸
۱۸	به نظر شما، لقب‌هایی که بعضی از معلمان به شوخی و کنایه به شاگردان می‌دهند، چه تأثیری دارند؟	تعداد نمونه تأثیر مثبت دارد تأثیر منفی دارد بی‌تأثیر است	۵۲۸	۵۰۶
			۲۱/۳	۱۵/۷
			۵۷	۵۳/۶
			۲۲/۷	۳۰/۸
۱۹	در صورتی که بین دو شاگرد در کلاس دعوا شود، معلم بهتر است کدام یک از کارهای زیر را انجام دهد؟	تعداد نمونه آن‌ها را از کلاس اخراج و برای رسیدگی به دفتر بفرستد هر دو را در کلاس تنبیه‌شان کند درس را متوقف و به دعوا رسیدگی کند در خارج از کلاس، ضمن نصیحت از آن‌ها بخواهد دیگر دعوا نکنند	۵۲۴	۵۲۷
			۹/۲	۱/۹
			۳/۶	۱/۹
			۱۴/۹	۱۲
			۷۲/۱	۸۴/۳
۲۰	آیا مایل هستید شغل معلمی را به عنوان حرفه‌ی آینده‌ی خود انتخاب کنید؟	تعداد نمونه بله خیر	۵۲۸	۵۲۶
			۲۲	۳۲/۳
			۷۸	۶۷/۷

نگاه

قلوب

زهرا حریری فروش - مهرناز صادقی

آن‌ها دانش‌آموزان راهبردهای شیوه‌ی تفکر یکدیگر را کشف می‌کنند. در واقع دانش‌آموزان راهی را بیان می‌کنند که برای دست‌یابی به مفهوم مدنظر در داد.

هم چنین آن‌ها می‌توانند در سرفه‌ی چگونگی شکل‌گیری فرضیه‌ها در ذهن و نیز انواع و تعداد فرضیه‌ها بحث کنند. هدف این مرحله آن است که راه درست کشف مطالب را به صورت غیر مستقیم با دانش‌آموزان تمرین و مهارت‌های تفکر را در آن‌ها تقویت کنیم.

مثال:

درس ریاضی دوم راهنمایی

موضوع: مجذور کامل

مرحله‌ی اول

برای آموزش مفهوم «مجذور

کامل»، روی تابلوی کلاس جدول زیر

را رسم کردم.

بلی	خیر
۳۶	۴۵
۶۴	۵۶
۸۱	۷۷

مرحله‌ی دوم: دست‌یابی به مفهوم

دانش‌آموزان در مرحله‌ی قبل، نمونه‌های مثبت و منفی را با یکدیگر مقایسه کرده‌اند و با توجه به عامل یا عوامل مشترکی که بین مثال‌های مثبت وجود داشته، فرضیه‌هایی در ذهن آن‌ها نقش بسته است. اکنون چند نمونه‌ی دیگر در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید. ولی این بار مثبت یا منفی بودن آن‌ها را مشخص نکنید، بلکه از دانش‌آموزان بخواهید که مثبت یا منفی بودن نمونه‌ها را بیان کنند. سپس اجازه دهید، دانش‌آموزان فرضیه‌ها و تعاریف خود را ارائه دهند. فرضیه‌های درست را تأیید و مفهوم را نام‌گذاری کنید. در صورت لزوم از دانش‌آموزان بخواهید نمونه‌های دیگری مطرح کنند.

مرحله‌ی سوم: تحلیل شیوه‌ی تفکر

از دانش‌آموزان بخواهید درباره‌ی تفکرات خود در دو مرحله‌ی قبل صحبت کنند. از آن‌ها بپرسید: «در ابتدا چه فکر می‌کردید؟ چرا آن‌طور فکر می‌کردید؟» این سؤالات، شروع خوبی برای یک بحث گروهی خواهند بود. زیرا در

مرحله‌ی اول: ارائه‌ی نمونه‌ها

باید از قبل برای مفهومی که می‌خواهید آن را آموزش دهید، تعدادی نمونه‌ی مثبت و تعدادی نمونه‌ی منفی تهیه کنید. منظور از نمونه‌های مثبت نمونه‌هایی هستند که ویژگی آن مفهوم را دارند. و منظور از نمونه‌های منفی، نمونه‌هایی هستند که ویژگی آن مفهوم را ندارند. این نمونه‌ها می‌توانند به صورت نوشتاری (یک کلمه، یک عبارت، یک جمله‌بندی...) باشند و یا به صورت تصویر، نمودار و... طراحی شوند. برای اجرای این مرحله، باید این نمونه‌ها را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید و مثبت یا منفی بودن آن‌ها را نیز مشخص کنید. به دانش‌آموزان بپرسید که منظور از نمونه‌های مثبت یا منفی چیست.

نمونه‌ها را می‌توانید روی تابلوی کلاس بنویسید و مثبت یا منفی بودن آن‌ها را با علامت + یا - و یا با استفاده از کلمات «بلی» و «خیر» مشخص سازید.

نمونه‌های تصویری را به صورت کارت‌هایی تهیه و زیر آن‌ها مثبت یا منفی بودن آن‌ها را تعیین کنید. (از این کارت‌ها می‌توانید سال‌ها بهره‌بردار کنید).

الگوی دریافت مفهوم به منظور کمک به دانش آموزان در یادگیری مؤثرتر مفاهیم و براساس مطالعات پروتر پیرامون شیوهی تفکر طراحی شده است. در این الگو، مفاهیم و تعاریف به طور مستقیم در اختیار دانش آموزان قرار نمی گیرند. ابتدا نمونه‌هایی که برخی از آن‌ها ویژگی‌های مفهوم مورد نظر را دارند و برخی دیگر فاقد آن ویژگی‌ها هستند (نمونه‌های مثبت و منفی)، در اختیار دانش آموزان قرار می‌گیرند و دانش آموزان با مقایسه‌ی این نمونه‌ها به مفاهیم دست می‌یابند.

در حقیقت فراگیران احتمالاً پیش از به زبان آوردن نام مفهوم با بیان ویژگی‌های ضروری آن می‌توانند، مثال‌ها را به درستی تمییز دهند.

الگوی دریافت مفهوم، فرصت تحلیل جریان فکر و رشد شیوه‌های مؤثر تفکر را برای شاگردان فراهم می‌آورد.

اداره‌ی کلاس به ویژه در مرحله‌ی سوم؛

- نیاز به مهارت زیاد در تهیه‌ی نمونه‌های مثبت و منفی؛
- محدودیت کاربردی برای دانش آموزان پایه‌های اول و دوم و راهتمایی در بیان شیوه‌های تفکر.

مرحله‌ی سوم

بچه‌ها با مفهوم «مجذور کامل» و مثال‌های آن آشنا شده بودند. وقت آن رسیده بود که از آن‌ها درباره‌ی شیوه‌ی دستیابی به مفهوم سؤال می‌کردم. پس گفتم: «شما خیلی سریع متوجه شدید که من به چه چیز فکر می‌کردم. چگونه این کار را به این خوبی انجام دادید؟» یکی از دانش آموزان گفت: «من پله‌ها را با هم مقایسه کردم.»

دانش آموز دیگری گفت: «من ابتدا فکر کردم منظور شما اعداد زوج است، ولی با دیدن عدد ۸۱، نظر خود را عوض کردم.»

به دانش آموزان گفتم: «مفهومی در ذهن من است. بین عددهایی که با بلی مشخص شده‌اند و مفهومی که در ذهن دارم، ارتباط وجود دارد.»

مرحله‌ی دوم

برخی از دانش آموزان با بلند کردن دست خود می‌خواستند پاسخ مرا بدهند، ولی به آن‌ها گفتم: «عجله نکنید، دقت کنید ببینید درست فکر می‌کنید یا نه.»

سپس چند عدد دیگر روی تابلوی کلاس نوشتم و این بار از آن‌ها خواستم تا بلی یا خیر بودن این اعداد را مشخص کنند. بچه‌ها با هیجان و یکصدا کلمات بلی و خیر را بر زبان می‌آوردند. از آن‌ها خواستم بگویند، من به چه اعدادی فکر می‌کردم.

بچه‌ها نام این گروه از اعداد را نمی‌دانستند، ولی مفهوم را دریافت کرده بودند. به آن‌ها گفتم که به این گروه از اعداد «مجذور کامل» می‌گویند و از آن‌ها خواستم چند مجذور کامل دیگر مثال بزنند.

حسن‌ها و محدودیت‌ها

حسن‌ها

- تقویت مهارت‌های بنیادی تفکر؛
- تقویت مهارت فرضیه‌سازی؛
- فراهم کردن امکان مباحثه‌ی گروهی؛
- تقویت تحمل ابهام.

محدودیت‌ها

- وجود معلمانی توانا برای کنترل و

وظایف معلم و دانش آموز

دانش آموز	فعالیت معلم	فعالیت دانش آموز
ارائه‌ی نمونه‌ها و	<ul style="list-style-type: none"> ◆ گزینش مفهوم ◆ سازمان‌دهی مفهوم در قالب نمونه‌های مثبت و منفی 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ مقایسه‌ی نمونه‌های مثبت و منفی با یکدیگر ◆ فرضیه‌سازی
دستیابی به مفهوم	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ارائه‌ی نمونه‌های اضافی ◆ تأیید فرضیه‌ی درست، نام‌گذاری مفهوم و بیان تعاریف 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ مشخص کردن مثبت یا منفی بودن نمونه‌های اضافی ◆ ارائه‌ی فرضیه‌ها
تحلیل شیوه‌ی تفکر	<ul style="list-style-type: none"> ◆ پرسش از دانش آموزان برای بیان تفکرات خود ◆ هدایت بحث گروهی ◆ دانش آموزان 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ بیان جریان تفکر خود برای دست‌یابی به مفهوم ◆ بحث درباره‌ی فرضیه‌ها

اصول حاکم بر برنامه‌ی درسی

حسین الوندی

درازی نیروی خداداد کنجکاو است - نیرویی که هر چند او را به یافتن دانش تازه و پاسخی برای پرسش‌های بی‌شمار می‌کشاند و از سوی دیگر، این دانش آموز باید برای زندگی در دنیای فردا که دنیای علم و تکنولوژی است، آماده شود. درس علوم تجربی که یکی از دروس اصلی دوره‌ی راهنمایی تحصیلی است، به نوبه‌ی خود باید بتواند به هدف یاد شده دست یابد. در این درس، محور آموزش باید به گونه‌ای طراحی شود که از یک سو، به سازش فطری دانش آموزان در زمینه‌ی شناخت محیط پاسخ گوید و به آن‌ها در پی بردن به شگفتی‌های جهان خلقت کمک کند و معرفت آنان را نسبت به خالق جهان افزایش دهد و از سوی دیگر، آن‌ها را با دانش و پیش‌مورد نیاز زندگی حال و آینده آشنا سازد...

در برنامه‌ی درسی علوم تجربی در دوره‌ی راهنمایی تحصیلی، توضیحات بیش‌تری در ساره‌ی ساختار و ویژگی‌های ماده‌ی درسی آمده است که از دیگر همه‌ی آن‌ها در این جا صرف نظر شده است. باید یادآور شد که در بسیاری از کشورها، پاسخ به پرسش‌هایی که در ابتدا ذکر شدند، در برنامه‌ی درسی ملی «داده شده است» خبری را بی‌داده کارشناسان و تولیدکنندگان برنامه‌های درسی، مجدداً آن‌ها را توضیح دهند. در کشور ما نیز در جدول دروس که از مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش است، جایگاه همه‌ی درس‌ها و مدت زمان تدریس آن‌ها در برنامه‌ی درسی دوره توضیح داده شده است.

اصول حاکم بر برنامه‌ی درسی

اصول حاکم بر برنامه‌ی درسی، مجموعه‌ای از اصول و معیارهای مربوط به انتخاب و بکاربرد، اهداف، انتخاب سازمان‌دهی محتوا، سازمان‌دهی تجربیات یادگیری و انتخاب شیوه‌های مناسب ارزش‌یابی و موارد ضروری دیگر است. اصول برگرفته از ساختار رشته و ماده‌ی درسی، فلسفه‌ی تربیتی، روان‌شناسی یاددهی - یادگیری و مبانی برنامه‌ی درسی است. به عبارت دیگر، اصول به مثابه استانداردها و یا باید و نبایدهایی است که به برنامه‌ی درسی

فلسفه‌ی وجودی، ماهیت و ساختار ماده‌ی درسی

این قسمت از برنامه‌ی درسی، به معرفی ساختار ماده‌ی درسی و جایگاه آن در نظام برنامه‌ریزی درسی اختصاص دارد. در این بخش اهمیت ماده‌ی درسی، ضرورت و سهم آن در آموزش دانش آموزان مطرح می‌شود. به این ترتیب، در فلسفه‌ی وجودی ماده‌ی درسی، باید به پرسش‌هایی مشابه سؤالات زیر پاسخ داده شود:

۱. ساختار ماده‌ی درسی چیست؟
۲. آموزش این ماده‌ی درسی چه نیازهایی را از دانش آموزان بر طرف می‌کند؟
۳. جایگاه ماده‌ی درسی در برنامه‌ی درسی دوره‌ی تحصیلی کجاست؟
۴. تحقق کدام گروه از اهداف آموزش و پرورش به عهده‌ی این برنامه‌ی درسی است؟

مثلاً در برنامه‌ی درسی علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی، در ساره‌ی فلسفه‌ی وجودی، ماهیت و ساختار ماده‌ی درسی آمده است:

«بخشی از دانش امروز بشر که حاصل مطالعه و جست‌وجوی او در جهت شناخت جهان مادی و نظام‌ها و قوانین آن است، علوم تجربی نامیده می‌شود. بشر برای کشف و شناخت جهان مادی، عمدتاً از ابزارهای حسی خود استفاده می‌کند. به همین دلیل، نقش تجربه در این حوزه بسیار اساسی و تکیه بر آن بسیار ضروری است. بر این اساس، انسان برای توسعه و تقویت حوزه‌ی عملی حواس خود، به ساخت دستگاه‌های گوناگون و دقیق دست‌زده است. ساخت و تولید ابزارهای گوناگون، توانایی انسان را برای کشف رازهای جهان طبیعت بالا می‌برد و زندگی او را مشحول می‌سازد. استفاده از دستاوردهای علم و تکنولوژی در بعضی جهات، رفاه نسبی را به همراه می‌آورد و به انسان کمک می‌کند تا آنچه را در گذشته با زنج و سختی و صرف وقت زیاد انجام می‌داده است، بسیار راحت‌تر و سریع‌تر انجام دهد. دانش آموزی که به مدرسه وارد می‌شود، از یک سو

اشاره
در دو شماره‌ی قبل مجله، علل تغییر برنامه‌های درسی، مؤلفه‌های برنامه‌ی درسی و اولین گام در تولید برنامه‌ی درسی، یعنی پژوهش و نیازسنجی، توضیح داده شد. آنچه در ادامه می‌آید، شرح مؤلفه‌های اصلی یک برنامه‌ی درسی است. یادآور می‌شود که مؤلفه‌های برنامه‌ی درسی در سه بخش مبانی، عناصر و مؤلفه‌ها و توصیه‌های اجرایی مطرح می‌شوند. از بخش اول ضرورت‌ها و دلایل تغییر برنامه‌ی درسی در اولین شماره توضیح داده شده است. در این شماره، در ادامه‌ی بخش اول فلسفه‌ی وجودی، ماهیت و ساختار ماده‌ی درسی و اصول حاکم بر برنامه‌ی درسی و در شماره‌ی آینده، رویکردها و جهت‌گیری‌های برنامه‌ی درسی را توضیح خواهیم داد.

جهت می‌دهد و شیوه‌ها و راهبردهای آن را مشخص می‌سازد.

اصول حاکم بر برنامه‌های درسی، ممکن است به صورت کلی بر تولید همه‌ی برنامه‌های درسی سایه بیندازد و با اصولی برای تولید برنامه‌های درسی برای یک دوره‌ی تحصیلی، مثلاً دوره‌ی راهنمایی، یا مثلاً اصول کلی برای تولید یک برنامه‌ی درسی باشد. بدیهی است، اصول کلی حاکم بر تولید برنامه‌ی درسی خاصی، باید از اصول سطوح بالاتر تبعیت کند.

سطح اول و دوم اصول حاکم بر تولید برنامه‌های درسی، معمولاً در برنامه‌ی درسی ملی و یا برنامه‌ی درسی دوره‌ی تحصیلی، و سطح سوم، در برنامه‌ی درسی یک ماده‌ی درسی شکل می‌گیرند. مثلاً توجه به وحدانیت و عبودیت خداوند به عنوان یک اصل مهم اسلامی و اعتقادی باید در تولید تمام برنامه‌های درسی مورد توجه قرار گیرد و یا ویژگی‌های سنی و ذهنی دانش‌آموزان در دوره‌ی راهنمایی، از جمله اصولی است که در برنامه‌های درسی دوره‌ی راهنمایی باید در نظر گرفته شود. یا تولید برنامه‌های درسی با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی دانش‌آموزان در دوره‌ی راهنمایی را می‌توان اصل دیگری برای تولید برنامه‌ی درسی در این دوره به‌شمار آورد.

اصول حاکم بر برنامه‌های درسی، دارای طبقه‌بندی است؛ مثلاً اصول مربوط به تربیت دینی و اعتقادی، اصول مربوط به تربیت اخلاقی، اصول مربوط به تربیت علمی و عقلانی، اصول مربوط به تربیت عاطفی، اصول مربوط به تربیت اجتماعی، اصول مربوط به تربیت جسمانی و بهداشتی، اصول مربوط به تربیت فرهنگی و ارتباطی و... در برنامه‌های درسی که برای یک موضوع درسی در یک دوره‌ی تحصیلی تهیه می‌شوند نیز اصول دارای طبقه‌بندی اند. برای مثال، اصول زیر ملاک‌هایی برای تولید برنامه‌ی درسی علوم تجربی در دوره‌ی راهنمایی هستند:

الف) در تدوین و تبیین اهداف

توجه به سه حیطه‌ی اصلی و اساسی دانستنی‌ها،

مهارت‌ها و نگرش‌های ضروری؛ دانستنی‌ها، شامل یادگیری اصول و قوانین بنیادی فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و زمین‌شناسی؛ مهارت‌ها، شامل مشاهده کردن، اندازه‌گیری، جمع‌آوری اطلاعات، تفسیر یافته و فرضیه‌سازی؛ نگرش‌ها، شامل ایجاد حس کنجکاوی و تمایل به پرسیدن، ترغیب دانش‌آموزان در به‌کارگیری مهارت‌های طراحی تحقیق، ایجاد روحیه‌ی اعتمادبه‌نفس در دانش‌آموزان، و ایجاد روحیه‌ی همکاری در آنان.

ب) در انتخاب محتوا

محتوایی که برای آموزش انتخاب می‌شود، باید:

۱. با زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزان مرتبط باشد.
۲. در جهت برآوردن نیازهای فردی و اجتماعی دانش‌آموزان باشد.
۳. در جهت ارتقای سطح سواد دانش‌آموزان در زمینه‌ی علم و فناوری باشد.
۴. حاوی دانش پایه‌ی لازم برای دانش‌آموزان باشد.

و...

ج) در تدوین کتاب‌های درسی

در تألیف کتاب‌های درسی باید:

۱. تا حد امکان موضوع‌های انتزاعی را کاهش داد و مطالب را متناسب با سن دانش‌آموزان تنظیم کرد.
۲. به ساختار دانش الزاماً مقید نبود و در صورت ضرورت و مفید بودن، تقدم و تأخر برهم زده شود.
۳. مطالب تا حد امکان به صورت تلفیقی بیان شوند.
۴. عکس‌ها و تصاویر تا جایی که ممکن است، ایرانی باشند.

و...

به همین ترتیب برای روش‌های یاددهی-یادگیری و شیوه‌های ارزش‌یابی نیز می‌توان اصول و ملاک‌هایی را در نظر گرفت که تولیدکنندگان و مجریان برنامه‌ی درسی، هنگام تولید و یا اجرای برنامه، برای تحقق اهداف آن، باید آن‌ها را رعایت کنند.

زیرنویس:

۱. راهنمای برنامه‌ی درسی علوم تجربی دوره‌ی راهنمایی، تهیه شده توسط گروه علوم تجربی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، سال ۱۳۷۶.

در شماره‌ی قبل، ضمن تبیین جایگاه تکلیف نسبت در نظام آموزشی و از منظری دیگر، تاثیر آن در تنبیه و استغفار مغلوب آموزش در ذهن دانش آموز، چهار سؤال اساسی در این خصوص مطرح شد. فرار بود شما مخاطب گرامی در مورد پاسخ آن‌ها فکر کنید. اگر مطلب شماره‌ی قبل را فراموش کرده‌اید، خوب است قبل از مطالعه‌ی مطالب این شماره، مروری روی بحث‌های قبل داشته باشید و یک بار دیگر در مورد سؤال‌های طرح شده بیندیشید.

تکلیف شب ۲

علی توکلی بینا

که در پاسخ آن‌ها یک بار دیگر محتوای آموزشی مرور می‌شود. اما ارتباط ترکیبی، در سؤالاتی دیده می‌شود که دانش آموز باید محتوای آموزشی را با معلومات پیشینی ترکیب کند و نتیجه بگیرد. برای سادگی، این پنج سطح را در سؤالات فرض می‌کنیم:

● سؤالات سطح ۱ راهمهی کلاس پاسخ می‌گویند و باید ۱۰ تا ۱۵ درصد حجم تکلیف را شامل شود. این سؤالات دقیقاً نمونه‌ی مواردی هستند که هنگام تدریس بررسی شده‌اند و هدف آن‌ها بازیابی آموخته‌هاست.

مثال:

۱. ریاضی اول راهنمایی، موضوع تدریس: بخش پذیری بر ۲، ۳ و ۵.

سؤال: آیا عدد ۲۷ بر ۲ بخش پذیر است؟ بر ۳ چه طور؟ بر ۵ چه طور؟

۲. ادبیات، موضوع تدریس: معنای لغت (یک درس کتاب فارسی خوانده و دقیقاً معنا شده است).

در بحث بخش پذیری در کتاب اول راهنمایی، معلمی از دانش آموزان خواسته است که در یک جدول، باقی مانده‌ی تقسیم اعداد ۹۰۰ تا ۱۰۰۰ را بر اعداد ۲، ۳، ۴، ۵ و ۹ بنویسد، و در هر مورد بخش پذیرها را نیز مشخص کند. ظاهراً این سؤال ارتباطی کامل با محتوای آموزشی مطلب دارد، اما:

● آیا واقعاً انتظار داریم دانش آموزان این سؤال را به صورت کامل حل کنند؟

● آیا خود ما در بررسی این تکلیف فرصت حل آن را در کلاس می‌یابیم؟

● و مهم‌تر این که نسبت به دانش آموزان خلاق و مستعد، با این سؤال چه موضوعی را اتخاذ کرده‌ایم؟ آیا آن‌ها به این کلاس دل بسته می‌شوند و با حضور در آن احساس رشد می‌کنند؟

تعمیر خانه، باید دو گونه ارتباط با محتوای آموزشی مورد تدریس شده داشته باشد: ارتباط ساده و ترکیبی. ارتباط ساده در سؤالات صریحی موجود است

پاسخ سؤالات

هدف از تکلیف شب هیچ‌گاه پر کردن وقت دانش آموز نیست. اگر معلم فارسی به خاطر آموزش املا رونویسی از درس را تکلیف نمی‌کند، بلکه بنا بر عادت دیرین (پر کردن وقت دانش آموز) است که انجام این کار را از او می‌خواهد، جای تأمل دارد.

یکی از موارد مهمی که دانش آموزان در انجام ندادن درست تکالیف بیان کرده‌اند، همین احساس بیگاری (پر کردن بیهوده‌ی وقت) است. این احساس، هم به لحاظ ارتباط با محتوای آموزشی و هم به لحاظ حجم و میزان تکلیف محل بحث است. دانش آموز می‌خواهد بداند که اگر رونویسی شب گذشته‌اش برای آموزش املا بوده است، پس چرا معلم آن را تصحیح نمی‌کند و در کمتر از چند ثانیه، فقط روی آن خط می‌کشد یا آن را امضا می‌کند؟ و اگر هم اشکالی بگیرد، از بدخطی یا نازیانویسی آن است؟

سؤال: در عدد 2200 ، در جای خالی چه ارقامی می‌توانند قرار گیرند تا این عدد بر 2 و 3 بخش پذیر باشد و بر 5 بخش پذیر نباشد؟

۲. ادبیات، همان موضوع.

سؤال: در عبارت زیر، واژه‌ای از درس را در جای خالی قرار دهید که معنای آن را تکمیل کند. [عبارت جدید با جای خالی]

● سؤالات سطح ۴ را حدود ۲۵ تا ۳۵ درصد دانش آموزان پاسخ می‌گویند. این سؤالات باید حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد از حجم تکلیف را تشکیل دهند.

مثال:

۱. ریاضی اول راهنمایی، همان موضوع.

سؤال: بزرگ‌ترین عدد ۵ رقمی که بر 2 ، 3 و 5 (۳۰) بخش پذیر است، چیست؟

۲. ادبیات، همان موضوع.

سؤال: در کدام عبارت (یا شعر) زیر کلمه‌ی «...» به معنایی غیر از آن چه در

سطح پاسخ گویی

ارتباط

ساده

ساده- ترکیبی

ترکیبی

ترکیبی

ترکیبی پیچیده

دشواری

آسان

آسان

متوسط

دشوار

ویژه

سطح

سطح ۱

سطح ۲

سطح ۳

سطح ۴

سطح ۵

پایین منحنی

متوسط منحنی

بالای منحنی

سؤال: معنای لغت «...» در این

درس چیست؟

● سؤالات سطح ۲ را تقریباً همگی کلاس (بیش از ۹۰ درصد) پاسخ می‌گویند. این سؤالات نیز باید حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد حجم تکلیف را شامل شوند. مثال:

۱. ریاضی اول راهنمایی، همان

موضوع.

سؤال: کدام عدد بر 2 و 3 بخش پذیر

است و بر 5 بخش پذیر نیست؟

۱۸۰، ۴۰، ۵۴، ۱۰۵

۲. ادبیات، همان موضوع.

سؤال: کدام لغت در این درس به

معنای «...» است؟

● سؤالات سطح ۳ را بیشتر دانش آموزان (بیش از ۷۵ درصد) پاسخ می‌گویند. این سؤالات باید حدود ۴۰ تا ۵۰ درصد حجم تکلیف را شامل شوند. مثال:

۱. ریاضی اول راهنمایی؛ همان

موضوع.

درس به کار رفته، آمده است؟ [چند عبارت یا شعر]

● **سؤالات سطح ۵** مربوط به دانش آموزان ویژه (بالای منحنی) است. بنابراین کمتر از ۱۰ درصد دانش آموزان را شامل می شود. در این سؤالات، علاوه بر محتوای آموزشی، خلاقیت و ابتکار دانش آموزان نیز به کار بسته می شود. این سؤالات حدود ۱۰ درصد حجم تکلیف را در بر می گیرند.

مثال:

۱. ریاضی اون را همنامی، همان موضوع.

سؤال: چند عدد سه رقمی داریم که بر ۲ و ۳ بخش پذیر است و بر ۵ بخش پذیر نیست؟

۲. ادبیات، همان موضوع.

سؤال: معنای کدام یک از اشعار زیر، محتوای پیام درس ... را بیان می کند؟ [اشعار جدید]

ذکر این نکته بسیار ضروری است که امکان دارد یک سؤال، در یک مرحله در سطح بالاتری قرار داشته باشد (مثلاً سطح ۵) و پس از مدتی آموزش، در سطح پایین تری قرار بگیرد (مثلاً سطح ۳). به همین خاطر، مثال های ذکر شده در جایگاه خود باید بررسی شوند.

تکلیف شب مناسب، ترکیبی همگون و مرتب شده (ساده به مشکل) از موارد بالاست. معلم نیز سطح انتظار خود را نسبت به پاسخ گویی دانش آموزان، با توجه به نکات گفته شده هماهنگ می سازد. در بسیاری از کشورها، سؤالات سطوح دشوار و ویژه و اباحتی [مانند * و **] برای دانش آموزان روشن می کنند.

توجه کنیم که منظور از سؤالات

سطوح بالا، سؤالاتی نیست که به دانش آموز موضوع آن ها تدریس نشده است و به آموزش مطالب جدید نیاز دارد. متأسفانه، برخی کتب کمک آموزشی، از موارد مربوط به سال های آینده برای طرح سؤالات دشوار و ویژه استفاده می کنند. یعنی از حرکت طولی به جای حرکت در عمق بهره می برند. ضمناً منحنی هر کلاس با توجه به شرایط آن کلاس تعیین و سؤالات نیز متناسب با آن طرح می شود. یعنی این سطح ها یک استاندارد پیشینی ندارد و ممکن است یک سؤال در کلاسی در سطح ویژه قرار گیرد و در کلاس دیگر در سطح متوسط.

توجه کنیم که نوع سطح سؤالات، همه ی دانش آموزان کلاس از پایین تا بالای منحنی را، با معلم و درس همراه می کند و متناسب با هر سطح، لذت حل را فراهم می آورد. معلم مجرب نیز در کنترل تکالیف، متناسب با سطح سؤال از دانش آموز انتظار حل دارد و لذا فشار بی مورد بر برخی دانش آموزان وارد نمی شود.

اماد در مورد حجم و میزان تکلیف، در مسین گوناگون، مباحث متفاوتی وجود دارد. از این رو، یک فرمول کلی که مورد قبول همه ی علمای آموزش نباشد، نمی توان ارائه داد. اما توجه به چند نکته، کار و اتاحدودی ساده می کند. بهتر است، مدیران آموزشی با توجه به شرایط مدرسه ی خود و نیز استانداردهای که پذیرفته اند، برای هر معلم حجم تکلیف مورد نظر را به صورت تقریبی مشخص سازند. مثلاً در یک استاندارد در مدرسه ی راهنمایی، برای درس ریاضی ضریب ۱، برای علوم

ضریب ۵/۰ و برای سایر دروس ضرایب بین ۰/۱ تا ۰/۲۵ را بر گیرند. یعنی مثلاً در درس دارای ضریب ۱، متوسط کلاس به ازای هر ساعت تدریس باید حدود یک ساعت تکلیف حل کند. و در درس دارای ضریب ۰/۲۵ حدود ۱۵ دقیقه (۰/۲۵ ساعت) به ازای هر ساعت تدریس.

نکاتی که معلم برای تعیین حجم تکلیف باید در نظر بگیرد، عبارت اند از: ● از خود بپرسد، در اوقاتی که دانش آموز برای انجام تکلیف دارد، سهم درس من چه قدر است. (چه ضریبی دارد؟)

● تکالیف را به صورت یکنواخت توزیع کند. یعنی در یک ساعت تدریس، میزان تکلیف زیاد نباشد و در ساعت دیگر کم.

● زمان مناسب برای انجام هر تکلیف را بر اساس بازخورد هایی که از دانش آموزان می گیرد، به واقعیت نزدیک کند. بجز مواردی که دانش آموزان ذکر کرده اند این است که ساعت انجام تکلیف من با آنچه معلم پیش بینی می کند، تفاوت زیاد دارد. در این حالت کم کم اعتماد دانش آموزان را معلم سلب می شود.

● روبرواری و گپی کردن از تعیین هایی که در کتاب های کمک آموزشی آمده اند، بدون توجه به نکات بالا، نتیجه ی مناسبی ندارد. این کتاب ها به کمک معلم می آیند تا بتواند تکلیف شب را متناسب با سطح های مورد نظر تنظیم کند. به این که عیناً از روی آن ها تکلیف تعیین کند.

● برای تعیین تکلیف شب، کتاب درسی در اولویت قرار دارد. و تمرین های دیگر برای تقویت و تعمیق آن به کار می رود.

● خلاصه کلید معنی در یک کلام است: پرهیز از هر گونه اتراط و تفریط.

۵۰۱ نکته برای معلمان

نوشته‌ی: دکتر رابرت دی. رمزی
ترجمه‌ی: وحیدرضا نعیمی / مرتضی مجدفر

اشاره

تاکنون در دو شماره‌ی قبل، مقدمه‌ی مؤلف، مقدمه‌ی مترجمان و ۱۰۰ نکته از کتاب «۵۰۱ نکته برای معلمان» را چاپ کرده‌ایم. این کتاب که براساس تجربه‌ی ۴۰ ساله‌ی مؤلف آن در کار آموزشی با معلمان تدوین شده است، با صفحه‌آرایی متفاوت و با شماره‌گذاری جداگانه در بالای صفحه‌ها تقدیم خوانندگان مجله می‌شود و همکاران گرامی می‌توانند در پایان دوره، با مراجعه به سایت «roshdmag.ir» و پرینت گرفتن از صفحات «pdf» شده، کل صفحات کتاب را یکجا در اختیار داشته باشند. امیدواریم هدیه‌ی ما را بپذیرید.

- ۱۰۱ انجام آن چه را که نمی‌توانید عملی کنید، قول ندهید. ایجاد امید کاذب برای دانش‌آموزان منصفانه نیست.
- ۱۰۲ اجازه ندهید اولین کلاس بعد از ناهار، تمرین بی‌حالی باشد. پیش از آغاز کلاس بعد از ظهر، دانش‌آموزان را قدری به‌طور تشسته و ورزش بدهید تا آموزش شما با تحرک آغاز شود.
- ۱۰۳ از شیوه‌های آموزشی دیگری که آن‌ها را نیازموده‌اید نیز حمایت کنید. همیشه دانش‌آموزانی هستند که به روشی متفاوت نیاز دارند. هیچ روش واحدی برای همه مناسب نیست، حتی روش شما!
- ۱۰۴ اجازه ندهید تزئینات هنری روی اوراق، تکالیف و پژوهش‌های دانش‌آموزان، شما را منحرف کند. پشت زرق و برق دنبال محتوا
- بگردید. گاه بهترین کارها در بسته‌بندی‌های معمولی عرضه می‌شوند. شاید در تاریخ خواننده باشید آبراهام لینکلن، مهم‌ترین سخن‌رانی خود (خطابه‌ی گیتس بورگ) را پشت یک پاکت نوشته بود.
- ۱۰۵ بچه‌ها عاشق شکستن رکورد خود هستند. معین کردن زمان فعالیت‌های آن‌ها و مقایسه‌ی پیشرفت، انگیزه‌دهنده‌های فوق‌العاده خوبی هستند. وقتی دانش‌آموزان با خود رقابت می‌کنند، همیشه اول می‌شوند.
- ۱۰۶ همیشه همراه گاز و باند استریل، وسایل مورد نیاز دیگر مانند جعبه‌ی خیاطی کوچک و لکه پاک‌کن، در دست‌رس داشته باشید؛ به ویژه در کلاس‌های پایه‌های پایین‌تر. وقتی بچه‌ها نگران لکه‌ی روی لباس، کنده‌شدن دکمه یا پارگی لباس خود هستند، نمی‌توانند

۱۰۶ حواس خود را متمرکز کنند. بعضی وقت ها، لباس بچه ها نیز نیازمند کمک های اولیه است.

۱۰۷ وقتی رنگین کمان در آسمان دیدید، هر کاری را که انجام می دهید، قطع و توجه بچه ها را به آن جلب کنید. بچه ها باید آن چه را که درس می دهید، یاد بگیرند؛ ولی بسیاری از آنان لازم است به همین اندازه رنگین کمان هم ببینند.

۱۰۸ وضعیت صدا را در کلاس بررسی کنید. عوامل مخل صدا و صداهای زائد در پس زمینه را حذف کنید (پژوهش ها نشان می دهند، $\frac{1}{3}$ دانش آموزان، ۳۰ درصد از ارتباطات کلامی موجود در مدرسه را متوجه نمی شوند). فرایند آموزش مناسب، به توانایی شنیده شدن حرف های معلمان بستگی دارد.

۱۰۹ دانش آموزان را تشویق کنید که یک کپسول زمان حاوی برخی اقلام معروف مدرسه را دفن کنند. این، هدیه ای است از تاریخ که دانش آموزان امروز می توانند به یادگیرندگان فردا بدهند.

۱۱۰ برنامه های تلویزیونی پرطرف دار، در کلاس هم سودمندند. چه کسی می گوید یادگیری با تفریح، جمع شدنی نیست. تکیه کلام ها و بخش های گوناگون داستان ها و سرفصل های برنامه های تلویزیونی پرطرف دار را می توانید در کلاس های درس به کار گیرید.

۱۱۱ همیشه دانش آموزان را بر اساس حروف الفبا در کلاس نشانید و یا بر اساس قد، پشت سرهم قرار ندهید و یا بر اساس حروف الفبا، فهرست کلاسی آن ها را تنظیم نکنید. به بچه هایی فکر کنید که با این سه وضعیت، همیشه در آخر صف، عقب کلاس و یا آخر فهرست هستند. هر کسی شایسته ی آن است که هر از چندگاه اول باشد.

۱۱۲ تمرین آتش سوزی و یا مقابله با زلزله را جدی بگیرید. اهمیت آموزش آن ها، ارزش این را دارد که کلاسماں را برای لحظاتی بی نظم کنیم و از حالت عادی خارج سازیم. به مسافران کشتی در حال غرق فکر کنید که آرزو می کنند، ای کاش در دوران مدرسه ی آن ها، توجه بیشتری به آموزش استفاده از قایق نجات می شد.

۱۱۳ انتظار جهش شگرف در بازده دانش آموزان نداشته باشید. موفقیت تدریجی است. یادگیری مانند پرش ارتفاع و دو صد متر، بازی سانتی مترهاست.

۱۱۴ هر از چندی، صفحه ای از زندگی واقعی را با مثال هایی جذاب برگزید. این کار را با استفاده از شاخص های ارزیابی انجام دهید. که دانش آموزان به سرعت آن ها را می شناسند؛ مانند سه ستاره از پنج ستاره، هفت در مقیاس یک ناده، نشان دادن علامت پیروزی با انگشتان دست. هر چه باشد، منظور از بازخورد برقراری ارتباط است.

۱۱۵ همان طور که کتاب خانه ها برای کتاب های تأخیر شده، مدت زمان بازگشت بدون جریمه ای را در نظر می گیرند، شما هم برای دانش آموزان خود فرصتی را تعیین کنید که در آن بتوانند بدون مجازات و جریمه، تکالیف دیر شده ی خود را ارائه دهند. در یادگیری، دیر بودن، بهتر از هرگز نبودن است.

۱۱۶ از آزمون های استاندارد و ارزش یابی های ملی استقبال کنید. آن ها به ما کمک می کنند که بر کارماں متمرکز شویم. به قول یکی از کارشناسان آموزشی شناخته شده، هر آن چه اندازه گیری می شود، انجام می شود.

۱۱۷ وجود جانوران را در کلاس درس و مدرسه مغفتم بشمارید. گاه نشستن پشه ای روی دیوار کلاس و یا حرکت صفتی از مورچه ها در زمین بازی، ممکن است درس های مهم تر از آتی بدهد که می خواهیم در همان روز تدریس کنیم.

۱۱۸ سریع تر درس دادن را با بهتر درس دادن اشتباه نگیرید. یادگیری، شتابی طبیعی دارد. سرعت دادن به این شتاب، اغلب دانش آموزان را گیج می کند.

۱۱۹ توانایی حل مسئله، عمدتاً موضوعی مربوط به نگرش است. به دانش آموزان یاد بدهید که مشکلات، دوستان ما هستند و بدون آن ها چالش، یادگیری و پیروزی اصلاً وجود ندارند.

۱۲۰ در هفته ی پیش از آغاز به کار دوباره ی مدرسه، برای کلیه ی

استدلال، کتاب‌های مرجع کمتر استفاده شده، باید در قفسه‌های بالاتر یا پایین‌تر قرار داده شوند.

۱۲۷ آیا فهرست تجهیزات اساسی مدرسه به روز است؟ باید قبول داشته باشیم که دیگر کاغذ، مداد، چسب، مداد شیمی، قیچی و... برای پیشبرد امور آموزشی در کلاس‌های درس کافی نیستند. اکنون بسیاری از مدرسه‌ها به رایانه، دی‌وی‌دی و بسیاری از تجهیزات پیرامونی رایانه‌ها نیاز دارند.

۱۲۸ اگر برای واداشتن دانش‌آموزان به نوشتن یا مشکل مواجه هستید، سعی کنید به جای دادن تکلیف نگارشی خلاقانه و سر بسته، مسابقه‌ی دروغ‌گویی صوری برگزار کنید و از بچه‌ها بخواهید در مورد خاصی، تا آن جایی که می‌توانند غلو بکنند و دروغ‌های پر شاخ و برگ بسازند. در این حالت، از این که علاقه‌ی دانش‌آموزان به شدت به درس افزایش می‌یابد، شگفت زده خواهید شد.

۱۲۹ بر اهمیت آمادگی تأکید کنید. دانش‌آموزان ناآماده، به طور قطع با شکست تحصیلی مواجه خواهند شد.

۱۳۰ اشعار و ترانه‌هایی که روی آن‌ها آهنگ گذاشته شده است، ابزاری آموزشی هستند. در بسیاری از ترانه‌ها، به مکان‌ها و اشخاص واقعی اشاره می‌شود. با استفاده از مثال‌های آوازهای مشهور، به دانش‌آموزان اهمیت نوشتن را در مورد چیزهایی که به طور مستقیم می‌شناسد، نشان دهید. چه کسی می‌گوید موسیقی مردم‌پسند با آوازهای محلی منطقه‌ای از کشور، نمی‌تواند نقش آموزشی داشته باشد؟!

۱۳۱ جمع‌آوری اطلاعات را به جست‌وجوی اطلاعات تبدیل کنید. فراگیرندگانی که حقایق موجود در فهرست‌های اطلاعاتی را خود به دست می‌آورند، برنده‌ترند. وقتی لذت جست‌وجو و یافتن اطلاعات توسط دانش‌آموزان درک شود، دلیلی وجود نخواهد داشت که یادگیری کسالت‌بار باشد.

۱۳۲ صرف‌نظر از این که چه درسی می‌دهید، قدری اطلاعات شغلی در آن بگنجانید. کسی نمی‌داند که دانش‌آموزان عادی، چه وقت به اطلاعات شغل مورد علاقه‌ی خود دست‌رسی پیدا خواهند کرد.

دانش‌آموزان، کارت خوشامد مجدد بفرستید. این کار، راهی ساده برای ایجاد هیجان در بچه‌ها، در شروع سال تحصیلی جدید است.

۱۲۱ گاه به دانش‌آموزان اجازه بدهید پرسش‌های آزمون را خودشان بنویسند. احتمالاً در این حالت، با پرسش‌های دشوارتر و شکایت‌های کمتری روبه‌رو خواهید شد.

۱۲۲ زمان بین فعالیت‌های کلاسی را به حداقل برسانید. به دانش‌آموزان یاد بدهید به سرعت آماده شوند، سریعاً دست به کار شوند و بدون اتلاف وقت، کار را به پایان برسانند. این، راهی برای طولانی کردن روز درسی، بدون تغییر در زمان آغاز یا پایان است.

۱۲۳ دستمایه‌ای از فیلم‌های پلیسی و کارآگاه‌محور (مانند: مأموریت غیرممکن، بالاتر از خطر و...) را در درس‌های خود بگنجانید. مثلاً تمرین‌ها را روی نوار کاست ضبط کنید و در ابتدای آن، این جمله‌ی معروف را بگویید: «مأموریت شما، اگر قبول کنید، این است که...» معلمان خوب از این ترفند و حقه‌ی آموزشی به زیبایی بهره‌برداری می‌کنند.

۱۲۴ چند درس سخت و مهم از برنامه‌ی درسی خود را برگزینید. سپس آن درس‌ها را تدریس، و از تدریس خود فیلم برداری کنید. حال اگر به هر دلیلی، روزی نتوانستید در سر کلاس درس خود حاضر شوید، این نوارها کمک خواهند کرد در غیاب شما، حضورتان در کلاس حفظ شود و روند کلاس به طور عادی ادامه یابد. این فیلم‌ها می‌توانند نزد مدیر مدرسه یا مرکز یادگیری آموزشگاه نگه‌داری شوند.

۱۲۵ از کارت‌تون (ونقاشی) برای آموزش استفاده‌ی مناسب از علامت‌های نقل قول استفاده کنید. حتی دانش‌آموزان کم‌سن و سال هم می‌توانند یاد بگیرند که کلمات داخل بادکنک واژه‌ها (نقل قول‌های مورد استفاده در داستان مصور کارتونی یا همان کمیک استریپ)، هنگام نوشته شدن باید در داخل علامت نقل قول قرار بگیرند.

۱۲۶ در کار آموزش، باید از همه‌الگو گرفت. از کسانی که قفسه‌ی بقالی‌ها را می‌چینند، یاد بگیرید و بهترین آثار مرجع را در برابر چشم دانش‌آموزان قرار دهید تا ببینند و اول آن‌ها را بردارند. بر اساس همین

۱۴۲ به قولتان عمل کنید. اگر دانش‌آموزان نتوانند به معلم خود اعتماد کنند، پس به چه کسی می‌توانند اعتماد کنند؟

۱۴۳ از قدرت خود بازگویی استفاده کنید. اگر با دانش‌آموزانتان راحت باشید، آن‌ها نیز با شما راحت خواهند بود و مسائل خودشان را با شما در میان خواهند گذاشت.

۱۴۴ احساس نکنید که باید دوست دانش‌آموزان خود هم باشید. دانش‌آموزان شما، خود به اندازه‌ی کافی دوست دارند. آن‌چه نیاز دارند، معلم است.

۱۴۵ دانش‌آموزان حتماً باید بدانند موضع شما درباره‌ی موضوع‌های مهمی مانند مواد مخدر، تبهکاری، تعصب و خشونت چیست. دانش‌آموزان به راهنمایی شما چشم دوخته‌اند. آنان را در این زمینه‌ها، قدری راهنمایی کنید.

۱۴۶ اجازه بدهید ایمان به تدریس و یاد دادن، اعمال شما را هدایت کند. دانش‌آموزان خود نشان دهید که معتقدید همه‌ی بچه‌ها می‌توانند یاد بگیرند. در کلاس یک معلم حرفه‌ای، هیچ دانش‌آموزی زیاده‌نیست.

۱۴۷ از اسم گذاشتن روی بچه‌ها بپرهیزید. بچه‌ها معمولاً نام‌هایی که بزرگ‌سالان به آن‌ها می‌دهند، خو می‌گیرند.

۱۴۸ اگر منتظر بهترین نتیجه باشید، احتمالاً به آن دست خواهید یافت. انتظارات معلم، اغلب پیشگویی هاست که خود به خود برآورده می‌شوند. بچه‌ها (و بزرگ‌سالان) معمولاً به موفقیتی که دیگران برایشان پیش‌بینی می‌کنند، دست می‌یابند.

۱۴۹ به دانش‌آموزان خود اجازه بدهید که بدانند شما عقبت نمی‌شیبید و به هیچ عنوان میدان را ترک نمی‌کنید. وقتی آن‌ها پس بپرند که شما از آنان یا خودتان قطع امید نخواهید کرد، آن‌ها هم قطع امید نخواهند کرد.

۱۵۰ از پیش بدانید که دانش‌آموزان به دنبال یافتن ضعف‌های شما و استفاده از آن‌ها هستند. این کاری است که در آن مهارت دارند البته نگران نباشید. شما می‌توانید از عهده‌ی آن‌ها برآید. ناسلامتی، شما آدم بزرگ این جمع هستید!

۱۳۳ گول بچه‌ها را نخورید. هرگز آن‌چه را که دانش‌آموزان در مورد کارهایی که معلمان دیگر در کلاس‌های خود انجام می‌دهند، با اجازه می‌دهند که انجام می‌شود، سخن می‌گویند، باور نکنید.

۱۳۴ گاهی با دانش‌آموزان ارتباطی صمیمی داشته باشید. آنان باید بدانند که شما هم انسان هستید.

۱۳۵ با همه‌ی دانش‌آموزان یکسان و منصفانه رفتار کنید. در کلاس یک معلم ماهر و حرفه‌ای، تور چشمی وجود ندارد.

۱۳۶ تشویق کننده‌ی تمام دانش‌آموزان خود باشید. بچه‌هایی را که کمترین طرف‌دار را دارند، با بالاترین فریاد تشویق کنید.

۱۳۷ جسارت لمس بچه‌ها را داشته باشید. آنان به این کار بیش از گذشته نیاز دارند. در آغوش کشیدن کودکی که کمبود محبت دارد، آزار جنسی نیست. این کار، مهربانی است و تدریس خوب، یعنی این (توجه: برای پرهیز از هرگونه سوء تفاهم، همیشه در این مورد، از مقررات مدرسه و ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی منطقه‌ای که در آنجا تدریس می‌کنید، پیروی کنید).

۱۳۸ سه راه برتر برای تدریس احترام و مدارا چیست؟ مثال، مثال، مثال.

۱۳۹ اگر به دانش‌آموزی اعلام کردید از درسی یا بخشی نمره نیاورده و یا به عبارت دیگر مردود شده است، باید به او بگویید، برای کسب کمک، به کجایی می‌تواند مراجعه کند و چگونه هنوز می‌تواند امیدوار باشد که به اهداف خود برسد. معلمان خوب و حرفه‌مند، هرگز دانش‌آموزان خود را گرفتار در بن‌بست رها نمی‌کنند.

۱۴۰ به یاد داشته باشید شاید کلاس شما، تنها خانه‌ی شادی‌آوری باشد که برخی از دانش‌آموزان دارند.

۱۴۱ ظاهر را دست کم بگیرید. به ویژه به دانش‌آموزان دختر کمک کنید به استعدادها و علایق شخصی خود اهمیت بیشتری بدهند و هویت خود را برپایه‌ی صفاتی به غیر از ظاهر، محبوبیت و جنسیت تثبیت کنند.

زیرنویس

۱. این نکته، بدون هیچ تفسیری ترجمه شده. بسیاری است خوانندگان محترم، به ویژه معلمان عزیز، در هنگام مطالعه‌ی این نکته و سایر نکات مشابه، که البته تعداد جدی معلمان و ویژگی‌های فرهنگی کشور را در نظر گرفته‌اند، این مسائل را مدنظر خواهند داشت.

۱ نقشه‌کشی معماری

- هنرجویان این رشته پس از طی دوره‌ی سه‌ساله قادر خواهند بود، کارهای زیر را انجام دهند:
- تبدیل نقشه‌های دستی به نقشه‌های اجرایی؛
- نقشه‌کشی نقشه‌های معماری و اجرایی معماری؛
- ماکت‌سازی؛
- محاسبه و انجام متره و برآورد؛
- کمک ناظر ی کارگاه.

۲ کامپیوتر

- هنرجویان این رشته پس از طی دوره‌ی سه‌ساله، این توانایی‌ها را خواهند داشت:
- نصب سیستم‌های عامل و کاربرد آن؛
- طراحی رکوردها و فرم‌ها؛
- برنامه‌سازی با زبان VB؛
- نصب و نگهداری انواع نرم‌افزارهای متداول رایانه؛
- استفاده از شبکه‌های اطلاعاتی به منظور دست‌یابی و

ارائه‌ی اطلاعات؛

- حفاظت از داده‌ها؛
- نصب و نگهداری سخت‌افزار رایانه؛
- همکاری در نصب، راه‌اندازی و نگهداری شبکه‌های رایانه‌ای.

۳ تربیت بدنی

- هنرجویان این رشته پس از طی دوره‌ی سه‌ساله با موارد زیر آشنا خواهند شد:
- قوانین و مقررات رشته‌های گوناگون و مورد نیاز ورزشی مدارس؛
- علوم مرتبط با تربیت بدنی؛
- تست‌های استاندارد شده رشته‌های گوناگون ورزشی؛
- مکان‌ها و فضاها ی ورزشی؛
- اجرای مسابقات ورزشی و تدوین جداول مسابقات.
- به علاوه، در اجرای مهارت‌های مربوط به رشته‌های متنوع ورزشی تسلط می‌یابند.

اشاره

در ادامه‌ی معرفی رشته‌های آموزشی دوره‌ی متوسطه، در این شماره با رشته‌های زمینه‌ی خدمات که یکی از شاخه‌های فنی و حرفه‌ای است، آشنا می‌شویم. هدف کلی رشته‌های زمینه‌ی خدمات، تربیت نیروی انسانی متعهد و کارآمدی است که بتواند، علاوه بر انجام وظایف شهروندی، با استفاده از آموخته‌های خویش در مشاغل گوناگون در سطوح میانی فن و ورزش (تکنیسین) به کار اشتغال ورزد.

آشنایی اجمالی با نظام آموزشی دوره‌ی متوسطه

شاخه‌ی فنی و حرفه‌ای

نبی‌الله مقیمی

۲ سینما

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله می‌توانند این کارها را انجام دهند:

- نوشتن نمایشنامه و داستان کوتاه
- نوشتن فیلمنامه‌ی کوتاه
- عکاسی کاربردی در سینما

۵ طراحی و دوخت

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله به انجام کارهای زیر قادر خواهند بود:

- استفاده از ماشین‌های دوخت و وسایل کارگاهی
- ترسیم الگو و دوخت لباس‌های نوردانه ساده
- ترسیم الگو و دوخت لباس‌های زنانه (نزدیک دوری)
- انجام دوخت‌های تریس لباس کودکان
- شناخت انواع پارچه‌های مربوط به پوشاک
- طراحی اندام و جزئیات گوناگون آن برای طراحی لباس
- شناخت اصول و مبانی رنگ و به‌کارگیری آن در طراحی لباس

۶ حسابداری بازرگانی

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله این توانایی‌ها را خواهند داشت:

- حسابداری مؤسسات خدماتی و بازرگانی
- حسابداری مؤسسات تولیدی و صنعتی
- کمک حسابرس و کنترل‌کننده‌ی داخلی مالی
- انجام امور بازرگانی و بانکی
- سرپرستی و مدیریت مالی مؤسسات خدماتی کوچک
- سرپرستی و اداره‌ی واحدهای مؤسسات بازرگانی کوچک

۷ صنایع دستی

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله این توانایی‌ها را کسب می‌کنند:

- اجرای طرح‌های دستی
- اجرای نگارگری
- رسم گره‌ها، زمینه‌ی پرگار، انتقال و گسترش آن‌ها و رنگ‌آمیزی
- ساخت تابلوهای معرفی و مثبت‌چینی
- بافت گلیم و قالی
- ساخت سفال‌های دستی، چرخکاری اولیه، خشک‌کردن، پرداخت، پخت و لعاب‌دادن سفال‌ها
- انجام مراحل کار قلمزنی و پرداخت نهایی کار

۸ مرمت آثار فرهنگی

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله مهارت‌های زیر را پیدا می‌کنند:

- تشخیص نحوه‌ی فرسایش و پوسیدگی مواد معدنی و آلی
- شناسایی تأثیرات فیزیکی در مرمت آثار فرهنگی و تاریخی
- استفاده از مواد شیمیایی در مرمت آثار فرهنگی

۹ نقاشی

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله توانایی‌های زیر را به دست می‌آورند:

- طراحی از موضوعات عینی (طبیعت بی‌جان، قطب‌نما، جانداران، انسان) با بهره‌گیری از اصول و روش‌های شناخت کیفی
- نقاشی با رنگ روغن، پاستل و مداد رنگی و گواش
- همکاری با گروه‌ی مراکز ارائه‌ی خدمات هنری و کمک‌کننده در اجرای طرح‌ها و سرآورد تقریبی آن‌ها و مصالح‌دهی برای اجرای طرح

۱۰ نمایش

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله این توانایی‌ها را به دست می‌آورند:

- تجزیه و تحلیل نمایشنامه
- طراحی صحنه در نمایشنامه‌های کوتاه
- ارائه‌ی گویه شخصیت‌های ساده
- بازیگری و کارگردانی نمایشنامه‌های کوتاه
- آشنایی با اصول و مبانی گویه
- آشنایی با نمایش گروهی

۱۱ پشتیبانی صحنه

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله به انجام این کارها قادر خواهند بود:

- ساخت حجم
- ساخت نوازم صحنه و دکور
- طراحی صحنه و لباس‌های نمایشی
- کاربرد اسپکنیو در طراحی

۱۲ کودکیاری

همه جوانان این رشته پس از طی دوره‌ی سه ساله به این توانایی‌ها دست می‌یابند:

● رعایت نکات ایمنی و بهداشتی برای حفظ سلامت کودکان؛
 ● پایش و ارزش یابی رشد و تکامل کودک یا بهره گیری از مراحل و جداول رشد کودکان در سنین متفاوت؛

● انجام کمک های نخستین و مراقبت های اولیه لازم برای کودک مصدوم و بیمار؛
 ● تهیه و کاربرد وسایل کمک آموزشی به منظور انتقال بهتر مفاهیم و آموزش های لازم به کودک؛
 ● تهیه و واحد کار و اجرای برنامه های آموزشی و تربیتی مناسب سنین متفاوت کودکان؛
 ● پرورش و کمک به شکوفایی استعداد های نهفته ی کودک و پرورش ابتکار و خلاقیت در وی.

۱۳ گرافیک

هنرجویان این رشته پس از طی دوره ی سه ساله به انجام این کارها قادر خواهند بود:

- تصویرگری کتاب کودک، جلد مجله و نوار؛
- صفحه آرایی محصولات گرافیکی؛
- طراحی نشانه، برجسب، بسته بندی؛
- طراحی نمبر، اسکناس، سکه و ...؛
- طراحی خط در گرافیک؛
- طراحی آفیش و بروشور.

۱۴ مدیریت خانواده

هنرجویان این رشته پس از طی دوره ی سه ساله می توانند این کارها را انجام دهند:

- تنظیم ارتباطات در خانواده و توانایی همسر داری؛
- آموزش مهارت های مورد نیاز به دیگر افراد خانواده؛
- کمک به رشد و توسعه اقتصاد خانواده؛
- استفاده ی بهینه از وسایل زندگی؛
- تغییر الگوی مصرف خانواده؛
- سازمان دهی بهداشت خانواده و هدایت دیگر افراد خانواده در مسائل بهداشتی.

۱۵ پویانمایی (انیمیشن)

هنرجویان این رشته پس از طی دوره ی سه ساله می توانند این کارها را انجام دهند:

- طراحی از انسان، حیوان و اشیا؛
- متحرک سازی تصاویر انسان، حیوان و اشیا با

روش های دوبعدی و سه بعدی؛

● به کار بردن نرم افزارها برای ایجاد حرکت، صدا و تدوین؛
 ● نگارش داستان و تبدیل آن به فیلم نامه.

۱۶ چاپ دستی

هنرجویان این رشته پس از طی دوره ی سه ساله به انجام این کارها قادر خواهند بود:

- اداره ی مستقل یک کارگاه چاپ دستی؛
- طراحی و تولید آثار چاپ دستی با روش های گوناگون.

● فارغ التحصیلان پس از طی دوره ی سه ساله ی هنرستان می توانند، در دوره های کاردانی پیوسته ادامه ی تحصیل دهند.

هنرستان	دوره های کاردانی پیوسته
نقشه کشی معماری	معماری و نقشه کشی معماری
کامپیوتر	نرم افزار
تربیت بدنی	تربیت بدنی
سینما	عکاسی - دست یار کارگردانی و برنامه ریزی - صدا - تدوین - پویانمایی
طراحی و دوخت	طراحی و دوخت
حسابداری بازرگانی	حسابداری
صنایع دستی	دوره های کاردانی پیوسته ی علمی کاربردی
مرمت آثار فرهنگی	دوره های کاردانی پیوسته ی علمی کاربردی
نقاشی	نقاشی
نمایش	دوره های کاردانی علمی کاربردی
پشتیبانی صحنه	دوره های کاردانی پیوسته ی علمی کاربردی
کودک یاری	مریی بهداشت مدارس - مریی کودک
گرافیک	گرافیک
مدیریت خانواده	مدیریت خانواده
پویانمایی (انیمیشن)	پویانمایی (انیمیشن)
چاپ دستی	چاپ دستی

دو تصور نادرست درباره‌ی مسائل جنسی نوجوانان وجود دارد: گروهی از مریدان و والدین، دانش جنسی نوجوانان را اندک می‌دانند و عده‌ای نیز می‌پندارند که مسائل جنسی، عمده‌ترین مشغله‌ی ذهنی نوجوانان است. واقعیت این است که بسیاری از مریدان و والدین ایرانی، اشراف و آگاهی چندانی بر دانش جنسی نوجوانان ندارند و بعضی از ویژگی‌های فرهنگی ما این وضعیت را تشدید می‌کند، از جمله:

۱. تمایل به پنهان کاری که گاهی به اشتباه از آن به «حفظ حریم‌ها» یاد می‌شود؛

۲. تمایل به کنترل و استفاده از رفتارهای محدودکننده که با توجه‌های دل‌سوزانه همراه است؛

۳. زشت و ناپسند تلقی کردن مفاهیم و مسائل جنسی که خط قرمزهای زیادی را در این باره به وجود می‌آورد.

به این ترتیب، بسیار ضروری است در کنار یافته‌های روان‌شناسی رشد، با دیدگاهی فرهنگی به تحلیل مسائل جنسی نوجوانان بپردازیم. این تحلیل فرهنگی، بدون بهره‌مندی از نگرش‌های چندعاملی و تعاملی امکان‌پذیر نیست. تمرکز صرف روی رشد روانی-جنسی در دوره‌ی نوجوانی، بدون در نظر داشتن ابعاد دیگر رشد و هم‌چنین تأثیرات فرهنگی، به تحلیل‌هایی ناقص و اتخاذ روش‌هایی ناکارآمد می‌انجامد. ضعف شدید راهنمایی و برنامه‌های اطلاع‌رسانی در مدارس ما، موجب می‌شود تنها زمانی که مشکلی به وجود می‌آید، حساسیت هم تحرک شود. با تأکید بر استفاده از نگرش تعاملی در تحلیل‌ها، به نمونه‌هایی از مسائل نوجوانان در زمینه‌ی دانش جنسی اشاره می‌کنیم.

منابع اطلاعاتی نوجوانان

به صورت عمومی، منابع اطلاعاتی اغلب نوجوانان درباره‌ی امور جنسی، منابعی غیر از والدین و خانواده هستند. در حالی که بسیاری از والدین و مریدان تصور می‌کنند، نوجوان چیز زیادی درباره‌ی امور جنسی نمی‌داند و یا حتی در ناآگاهی کامل به سر می‌برد، در عمل، نوجوانان از طریق منابع دیگری به اطلاعات جنسی دست می‌یابند. گاهی حتی دانش جنسی آنان فراتر از والدین و مریدان است! تصور می‌کنید چه منابعی برای کسب اطلاعات وجود دارند؟ منابعی از این دست:

۱. کنجکاوی‌های شخصی در روابط جنسی والدین و دیگران که ناشی از بلوغ جنسی است. طرز فکر و نوع رفتار جنسی والدین در این باره اهمیت زیادی دارد.

۲. هم‌سالان و دوستان که

اصلی‌ترین منبع در این زمینه محسوب می‌شوند و مورد اعتماد نوجوانان هستند. ۳. کتاب‌ها و مقاله‌هایی در زمینه‌ی امور جنسی که حتی اگر مطالب آن‌ها به صورت مستقیم درباره‌ی روابط جنسی نباشد، باز هم محرک‌هایی را برای کنجکاوی و جست‌وجوی بیشتر به وجود می‌آورد.

۴. امکانات رسانه‌ای تصویری از قبیل ماهواره، فیلم‌های ویدیویی و حتی آن‌چه که در قالب شوهای موسیقی ارائه می‌شود. این عامل در حال حاضر نقش مهمی در توسعه‌ی دانش جنسی نوجوانان دارد و به شدت زمینه‌های تبادل اطلاعات بین گروه هم‌سالان را تقویت می‌کند.

۵. محیط و محله‌ی زندگی و اطلاعاتی که به صورت اتفاقی یا هدفمند در اختیار نوجوان قرار می‌گیرند. گاهی گفت‌وگوهای افراد

مسائل نوجوانان - ۳

نوجوان و دانش جنسی

ابراهیم اصلانی

بزرگسال و حتی کلمات به کار رفته در فحاشی‌ها و جوک‌ها، زمینه‌ساز آشنایی کودک و نوجوان با مفاهیم جنسی می‌شوند و زمانی هم، افرادی به عمد و به قصد ایجاد انحراف، چنین شرایطی را برای کودکان و نوجوانان فراهم می‌کنند.

تربیت و راهنمایی جنسی

تربیت جنسی دو وجه دارد:

۱. حقایق جنسی زیست‌شناختی که شامل آشنایی با چگونگی کار دستگاه‌های جنسی و نحوه‌ی تأمین بهداشت آن‌هاست؛
۲. مراقبت جنسی که به فرد در سازگاری مطلوب کمک می‌کند. او یاد می‌گیرد چگونه میل جنسی را با توجه به ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی جامعه‌ی خود ارضا کند و از انحراف‌ها و در نتیجه پیدایش اضطراب در امان باشد [شعاری نژاد، ۱۳۸۵].

نهادهای اجتماعی ما اعم از خانواده و مدرسه، به دلایل فرهنگی که ذکر شد، در هر دو وجه بسیار ضعیف عمل می‌کنند. تربیت جنسی به ارائه راهنمایی‌هایی مناسب در موقعیت‌های زمانی گوناگون نیاز دارد، اما خانواده و مدرسه از این کار طفره می‌روند و به این ترتیب، منابع دیگر برای کسب اطلاعات جای‌گزین می‌شوند.

اهمیت تربیت نوجوانان و جوانان، و بهداشت روانی - جنسی و رشد شخصیت آنان در مقابله با خطرهایی که تهدیدشان می‌کند، مورد پذیرش مجامع فرهنگی و بهداشتی جهانی است. بیشتر مشکلات بهداشت روانی، از دوره‌ی نوجوانی آغاز می‌شوند. ماهر زمانی زندگی می‌کنیم که مردم، به خصوص نوجوانان و جوانان، به آگاهی و وسیع از آنچه در جهان می‌گذرد و به تربیت و راهنمایی روانی - جنسی، بیش از هر زمان دیگری نیازمندند. اگر در این موارد

کوتاهی کنیم، چنان‌که تا به حال چنین بوده است، با خطرات بزرگ‌تر و جدی‌تری مواجه خواهیم بود [لطف‌آبادی، ۱۳۷۹].

مخاطرات جنسی

غفلت از تربیت و راهنمایی جنسی، موجب افزایش مخاطرات جنسی می‌شود و به شدت سلامتی و بهداشت ارکان جامعه را تهدید می‌کند. با وجود گفته‌های بسیار و اقدامات پراکنده، هنوز ما بیماری‌های مهلکی چون ایدز و اختلالات روانی - اجتماعی ناشی از فساد جنسی را جدی نگرفته‌ایم. اجتناب مدارس و خانواده‌ها از اطلاع‌رسانی در زمینه‌ی دانش جنسی، موجب می‌شود این امور شکل محرمانه و اسرارآمیز پیدا کنند و به دنیای خلوت و تنهایی نوجوان انتقال یابند. ابهام و تعلیق نسل نوجوان و جوان در امور جنسی موجب می‌شود آنان:

۱. اطلاعات خود را کامل و کافی فرض کنند؛
۲. احتمال انحراف و بیماری را از خود دور بدانند؛
۳. به بهداشت و پیشگیری از مخاطرات جنسی اهمیت ندهند.
متأسفانه دانسته یا نادانسته، هرگونه بیان و رفتار جنسی، اعم از ساده یا پیچیده، نوعی «انحراف» تلقی می‌شود و از ابزار آن ممانعت به عمل می‌آید. گاهی تصور والدین و مربیان چنین است که انگار فقط آن‌ها مجاز هستند به امور جنسی بیندیشند و ورود به این حیطه برای نوجوان جایز نیست. اگر جامعه‌ی ما درک درستی از مخاطرات جنسی که نوجوانان و جوانان را تهدید می‌کند، داشته باشد، از ساده‌انگاری و سهل‌انگاری موضوع دست بر خواهد داشت.

بلوغ زودرس و دیررس

مسائل مربوط به بلوغ زودرس و

دیررس نیز به توجه والدین و مربیان و افزایش دانش آنان در این زمینه‌ها نیاز دارد. هریک از پدیده‌های یاد شده بر اساس جنسیت، ویژگی روانی و اجتماعی خاصی را در نوجوانان به وجود می‌آورند. برای مثال، پسرانی که بلوغ دیررس دارند، در ارتباط‌های اجتماعی دیرتر مقبول واقع می‌شوند و این امر ممکن است باعث احساس خودکم‌بینی در آنان شود. بر اساس نگرش تعاملی در مورد بلوغ زودرس و دیررس، باید به زمینه‌های زیستی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نیز توجه کرد [لطف‌آبادی، ۱۳۷۹].

چند یادآوری

۱. بخش مهمی از اقدامات مربوط به هدایت دانش و بهداشت جنسی نوجوانان به نهادهای رسمی و به ویژه آموزش و پرورش مربوط است. با این همه مدارس و والدین نمی‌توانند و نباید منتظر بمانند.

۲. بر اساس نگرش تعاملی، استفاده از رویکرد تلفیقی برای آموزش و پیش‌گیری ضروری است.^۱

۳. بحث منابع اطلاعاتی نوجوانان در زمینه‌ی امور جنسی، به تحلیل‌های پژوهشی نیاز دارد. در صورت امکان، به صورت موردی و یا در قالب اقدام پژوهی، در مدارس می‌توان مطالعاتی در این زمینه انجام داد.

۴. نوع طرح مسائل و اطلاع‌رسانی در زمینه‌ی دانش جنسی، بر اساس شرایط فرهنگی ما، موضوعی پیچیده و قابل تأمل است، اما کتاب‌ها و منابعی در این باره وجود دارند.

۵. باید موضوع‌هایی چون آشنایی با بیماری‌های جنسی و آموزش بهداشت و پیش‌گیری از این بیماری‌ها مورد توجه جدی مدارس و والدین قرار گیرد.

زیرنویس:

۱. توصیه می‌شود به کتاب یادگیری زندگی سالم (برنامه‌ی درسی پیش‌گیری از اعتیاد با رویکرد تلفیقی) تألیف دکتر حسن ملکی و چاپ انتشارات مدرسه مراجعه کنید.

منابع:

۱. شعاری نژاد. علمی‌اکبر (۱۳۸۵). روان‌شناسی رشد. اطلاعات. تهران. چاپ هفتم.
۲. لطف‌آبادی. حسین (۱۳۷۹). روان‌شناسی رشد کاربردی نوجوانی و جوانی (ج ۱). سازمان ملی جوانان. تهران.

عواطف بخشی اساسی در شخصیت انسان است. ویژگی‌ها و تغییرات عواطف، چگونگی ارتباط‌گیری عاطفی، و درک و تفسیر عواطف دیگران، در رشد و سازمان‌یافتن شخصیت، تحول اخلاقی، برقراری روابط اجتماعی و شکل‌گیری هویت و مفهوم «خود» نقش مهمی دارد. عواطف آدمی انرژی بخش رشد اوست و تغییرات و پیچیده شدن آن‌ها در طول زندگی، رفتار و بلکه تمام سازمان شخصیت آدمی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در دوره‌ی نوجوانی، رشد عاطفی میدان وسیع‌تری می‌یابد تا بر شخصیت عاطفی فرد تأثیر بیشتری بگذارد و نوجوان از این نظر آمادگی بیشتری برای بیرون‌دهی عکس‌العمل‌های عاطفی و هیجانی شدید دارد. به عبارت دیگر، بین محرک هیجانی و بازخوردی که در نوجوان نمود پیدا می‌کند، تناسب چندانی وجود ندارد و عکس‌العمل او معمولاً قوی‌تر و شدیدتر از محرک هیجانی است. نوسان‌های عاطفی، یکی از بزرگ‌ترین مشخصه‌های این دوره است. به همین علت، اگر نوجوانان در اثر بی‌اعتمادی و اطمینان نداشتن، نسبت به انتقاد دیگران حساس می‌شوند، جای تعجب نیست. مناسفانه بسیاری اوقات، بی‌ثباتی عاطفی و هیجانی، ناگزیر آن‌ها را با انتقاد مواجه می‌سازد. مثلاً گاهی با وجود داشتن دوستان متعدد، نوجوان علاقه‌مند است اوقات خود را در تنهایی بگذراند.

با وجود این در برخی موارد، وقتی بی‌ثباتی عاطفی نوجوانان با برخورد‌های نامناسب بزرگسالان درهم می‌آمیزد، به نوعی پریشانی عاطفی می‌انجامد و نوجوانان احساس می‌کنند، دارند فرو می‌ریزند و تکیه‌گاهی برای سر و سامان بخشیدن به وضعیت عاطفی خود ندارند. بی‌ثباتی عاطفی، امکان قطعی و صحیح و مشخص را برای نوجوانان محدود می‌سازد، به گونه‌ای که تقریباً می‌توان گفت، نوجوان در برخورد‌هایش فاقد قاطعیت پایدار است. این دوران را برخی از روان‌شناسان، دوره‌ی خواهش‌های متضاد نام‌نهادند. گهگاه از او احساسات ظریف و گاه احساسات خشن سر می‌زند.

کنجکاوی در این دوران شدیداً تحریک می‌شود و نوجوان تمایل زیادی به حل مسائل پیدا می‌کند. البته گاهی نیز نسبت به این مسائل بی‌اعتناست. هر قدر که نوجوان بهتر بتواند عواطف و احساسات خود را بشناسد و با ثبات بیشتری آن‌ها را کنترل کند، به همان اندازه می‌تواند از نظر عاطفی با دیگران تعامل بهتری داشته باشد. اما درک درست از عواطف دیگران و به دست آوردن ثبات موردنظر خود، مستلزم آن است که در طول این دوره، از زندگی و رشد طبیعی برخوردار شود. در غیر این صورت، عواطف مضی و رفتارهای غیر اجتماعی و ناتوانی در تعامل و همدردی با دیگران، بر او غالب خواهد بود.

صفت بارز و مشخص دوره‌ی نوجوانی از نظر عاطفی، خیال‌پردازی شدید و وسیع نوجوان است. تخیلات

رشد عاطفی

بازشناسی ابعاد شخصیتی نوجوان

قسمت سوم

سیدعلی محمودی

در پیچه‌های اطمینان بخش برای رهایی موقت از مشکلات و پناه بردن به دنیای آرام خیال و رویا هستند.

نوجوانان گمان دارند، واقعیت دنیایی که در آن زندگی می‌کنند، در عالم رویا و خیال نیز قابل دست‌رسی است. پس به عالم خیال رو می‌آورند. شکی نیست که تخیلات موجب تقویت نیروی ذهن و اندیشه و به وجود آورنده‌ی نوآوری‌های هنری، فکری، علمی و ذوقی می‌شود، ولیکن لازمه‌ی آن‌ها، جهت‌دادن و متمرکز کردن فکر است. نوجوانان، حقیقت را از ورای امواجی از تصاویر و تخیلات تغییر می‌دهند، لذا باید در مشاهده‌ی نوجوانان و قضاوت درباره‌ی ایشان احتیاط کرد.

لازم به یادآوری است که روابط ناسالم والدین، مریبان و اطرافیان نوجوان با وی، او را به خیال‌پردازی و انزوای حسی بیشتر سوق می‌دهد که در نتیجه، در پاره‌ای از موارد، به اتخاذ روش‌های دفاعی می‌انجامد. دروغ‌پردازی افسانه‌ای و تخیلی یکی از این روش‌هاست. تخیلات نوجوانان به خودی خود مطلوب مریبان نیست، ولی نقطه‌ی شروع مناسبی است که می‌توان از آن حرکت کرد و به تدریج به دنیای روشن واقعیت رسید. این امر نیازمند خوب‌شنی داری تحمل و صرف انرژی است. خیال باقی نوجوانان بر حسب جنسیت و «من آن‌ها» متفاوت و شامل موضوع‌های متنوعی است. از سوی دیگر، توسعه‌ی خیال باقی بارش عقلانی نسبت معکوس دارد. یعنی هر اندازه رشد نیروی تشخیص و واقع‌بینی بیشتر شود، از میزان و حجم خیال‌پردازی کاسته خواهد شد.

یکی از اهداف تخیلات و تصورات نوجوانان وجود خود اوست. زمانی که موضوع‌های متنوعی هدف تخیلات نوجوان قرار می‌گیرند، توجه او به سوی آن مسائل و از جمله شخصیت خود معطوف می‌شود. در این مرحله نوجوان دوست دارد، حالات روانی و افکار و اندیشه‌های خویش را تجزیه و تحلیل کند. این حالت را اصطلاحاً «خودگرایی» نیز می‌گویند و مشخصه‌ی اصلی آن‌ها کالبدشکافی رویاها و اندیشه‌ها و افکار و احساسات نوجوان توسط خود اوست. علاقه‌ی نوجوان به اکتشاف دنیای درون خویش، زمینه‌ی مناسبی است که بتواند به او یاری رساند، این مرحله را نیز با موفقیت سپری سازد. برای مثال، گفت‌وگوی صمیمانه و سازنده‌ی اطرافیان نوجوان با وی در باب چگونگی شناخت خود و تحلیل افکار و احساساتش، او را در این امر خطیر و دشوار توانایی خواهد بخشید.

ویژگی عاطفی دیگری که نوجوان را از سایر گروه‌های سنی متمایز می‌کند، علاقه‌ی شدید آن‌ها به حوادث ناشناخته و دنیای اسرارآمیز و قایع است. نوجوان تمایل زیادی دارد، به مناطق ناشناخته‌ی دنیا مسافرت کند. چنان‌چه دستگاه تعلیم و تربیت خانواده و اطرافیان نوجوان، فرصت‌هایی را از قبیل

سفرهای علمی و گردش‌های سالم و مفید در سرزمین‌های متنوع و کوه‌نوردی و بازدید از نقاط و موقعیت‌های طبیعی برای او فراهم آورند، این نیاز مهم او را تأمین کرده‌اند.

در آخر یکی از مهم‌ترین موارد از ویژگی‌های عاطفی نوجوانی، یعنی دوستی و دوست‌یابی در نوجوانی را مطرح می‌کنم. نوجوانان با قلب‌های حساس و دل‌های پرشور در این زمینه نیز غالباً به صورت افراطی عمل می‌کنند. دوستی‌های آنان جنبه‌ی جذبه و شور به خود می‌گیرد و معیار دوستی‌ها بیشتر بر مبنای عواطف شکل می‌گیرد و از پایه‌های منطقی و ارزشی کمتر برخوردار می‌شود.

موریس دبس سه نوع دوستی را در این دوره بیان می‌کند: نوع اول: این دوستی‌ها غالباً بین نوجوانان هم‌سن و هم‌جنس شکل می‌گیرد و در بیشتر موارد، به خاطر خدمت است که یکی در حق دیگری در یک موقعیت حاد انجام می‌دهد و یاد در نتیجه‌ی سلب اعتماد از یک دوست قدیمی به وجود می‌آید. این نوع دوستی، با تقدیم هدایا و احساسات خالصانه به اوج می‌رسد و غالباً این دوستان ترجیح می‌دهند که دوست همواره متعلق و منحصر به خودشان باشد و دیگری در این ارتباط عاطفی مشارکت نداشته باشد. با بالا رفتن سن نوجوان، دوستی با هم‌جنس به سمت دوستی با غیرهم‌جنس پیش می‌رود.

نوع دوم: بین نوجوان و کودک خردسال به وجود می‌آید که مبتنی بر حمایت نوجوان از دوست خردسال است. در مورد کیفیت این دوستی‌ها باید احتیاط‌های اخلاقی و روحی را کاملاً مراعات کرد.

نوع سوم: بین نوجوان و فردی مسن‌تر از خود و در برخی موارد غیرهم‌جنس به وجود می‌آید و دوست مسن‌تر با برخوردی از حاذیبه‌های اجتماعی می‌تواند، اعتماد نوجوان را به خود جلب کند. البته در بعضی موارد، به رابطه‌ای افراطی می‌انجامد که این گرایش‌ها افراطی توأم با احساسات، در نوجوانان دختر بیشتر مشاهده می‌شود.

نخستین امری که بر اثر پیوندهای دوستی می‌شکند، محبت است. محبت در ابتدا از جنبه‌ی دیگر عشق، یعنی غریزه‌ی جنسی جداست، اما تشدید غریزه باعث می‌شود تا دختر و پسر هر یک به‌طور طبیعی، به سوی جنس مخالف گرایش پیدا کنند. بر اثر این تمایلات غریزی، نوجوان به رویا پناه می‌برد که این حالت از طریق تشدید تخیل و رویاپردازی و علاقه به تنهایی و خلوت بروز می‌کند. بهترین راه‌حل مسئله، گفت‌وگو و صحبت با نوجوان و آگاه کردن او به این نوع تمایلات و غرایز است که در این سن بیشتر احساسی و عاطفی است نه عقلانی تا وی با درک بیشتری با این مسائل برخورد کند و در سن بالاتر آمادگی از دواج عقلانی را یابد.

منابع:

۱. شرفی، دکتر محمد رضا. فضای نوجوان. انتشارات سنای تربیت. چاپ هشتم، ۱۳۸۳.
۲. لطیف‌آبادی، دکتر حسین. روان‌شناسی رشد. کاربردی نوجوانی و جوانی. انتشارات سازمان ملی جوانان. چاپ اول، ۱۳۷۹.
۳. احمدی، دکتر حسن و محسنی، دکتر یکچهر. روان‌شناسی رشد. انتشارات چاپ و نشر بهاد. چاپ هشتم، ۱۳۷۶.

شاگرد احمدی زاده

انگ و برچسب زدن

نقش معلم در
سلامت روانی
دانش آموزان

لازمه‌ی داشتن جامعه‌ای یا افراد طبیعی، شاداب و سالم، رعایت بهداشت روانی و تأمین رشد صحیح روانی فردی و اجتماعی تک‌تک افراد آن جامعه است.

کودکان و نوجوانان به عنوان یکی از گروه‌های سنی آسیب‌پذیر در جامعه، در معرض انواع ناهنجاری‌ها و اختلالات روانی مانند: داشتن اعتماد به نفس پایین، اختلال کمبود توجه- بیش‌فعالی، اختلالات یادگیری، اختلال نافرمانی، مقابله‌ای، اختلال افسردگی و اختلالات خوردن و خوراک و خواب قرار دارند.

عوامل آسیب‌پذیری در این سنین، به فرایند فعال رشد و مقتضیات خاص مراحل آن از یک طرف، و کنترل شرایط محیطی و موقعیتی کودک و نوجوان توسط بزرگ‌سالان از طرف دیگر، نسبت داده می‌شوند.

بدون شک رعایت فقط چند قاعده و قانون بهداشت روانی و برخی نکات تربیتی مثبت، ما را برای رسیدن به تأمین بهداشت روانی کودکان و نوجوانان به تنهایی یاری نمی‌کند؛ زیرا برای رسیدن به این هدف، رعایت تمام قواعد، اصول، قوانین و نکات تربیتی مثبت و سازنده، لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

انگ و برچسب زدن

متأسفانه یکی از آسیب‌های بسیار شایع در میان کودکان و نوجوانان در محیط خانواده و مدرسه، مسئله‌ی انگ و برچسب زدن است. در جریان رشد و تحول شخصیت کودک و نوجوان و به دلایل متعدد، از جمله خصوصیات بدنی، سطح هوشی، میزان یادگیری، حافظه، قدرت تمرکز، قدرت سازش با دیگران و تشکیل خصوصیات فردی و شخصیتی آنان که در فعالیت‌ها، رفتار، گفتار و عملکرد آنان منعکس می‌شود، ممکن است نوجوان مورد عدم پذیرش، تمسخر و یا خنده‌ی اطرافیان مانند: والدین، اعضای خانواده، هم‌سالان، هم‌کلاسی‌ها و یا آموزگاران، مربیان و اولیای مدرسه قرار گیرد. به کارگیری واژه‌هایی مانند: دست و پاچلفتی، تپلی، عینکی، درازبوی قواره، سیاه و چپول از طرف خانواده و اولیای مدارس می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری بر روند رشد و تحول شخصیت سالم کودک و نوجوان وارد سازد. این دسته از کودکان و نوجوانان در مقابله با چنین انگ و برچسب‌هایی ممکن است دست به واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های نابهنجار و ناسالمی بزنند که بر مشکلات روحی و روانی و تحصیلی آنان بیفزاید.

از واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های یاد شده می‌توان به چند مورد شایع زیر اشاره کرد:

۱. عدم قدرت برای کنترل و تسلط بر هیجانات و در نتیجه ایجاد احساس خشم و عصبانیت و عدم توانایی برای کنترل رفتار خویش، به طوری که نوجوان مجبور می‌شود دست به اقدامات تلافی‌جویانه بزند که درگیری و مشاجره با سایرین را در پی دارد.
۲. احساس بیگانگی و تعلق نداشتن به گروه و مورد قبول واقع نشدن از سوی دیگران و این تصور که کسی برای او ارزشی قائل نیست در فرد ایجاد می‌شود. نهایتاً این تصورات به احساس طردشدگی و انزوا طلبی دانش‌آموز می‌انجامد.
۳. در اثر پذیرفتن انگ و برچسب ممکن است دانش‌آموز حالت منفعلی به خود گیرد و چهره‌ی کاذبی به نمایش بگذارد که در نتیجه مورد تمسخر و استهزای بیشتری از سوی دیگران قرار گیرد.
۴. احتمال قوی برای بروز افت و مشکلات تحصیلی وجود دارد.
۵. قدرت و توان یادگیری نوجوان برای ارتباط سازنده و مثبت با دیگران کاهش می‌یابد که در نهایت این حالت به از دست دادن فرصت برای رشد سالم و طبیعی می‌انجامد.

در پایان با توجه به اهمیت و حساسیت مطالب یاد شده، از معلمان و اولیای محترم مدارس انتظار می‌رود، ضمن این که خود هیچ‌گاه و تحت هیچ شرایطی به دانش‌آموزی انگ و برچسبی نزنند، از بروز این گونه رفتارها در محیط کلاس و یا مدرسه جداً جلوگیری کنند.

نگاه مثبت

نیایدهای بلوغ - ۲

محمد تقی اختیاری

که تاکنون به آن علاقه نشان می‌داده است، طاهرآبدون دلیل دوری کند. دیگر آن‌کس یا آن‌علما یا آن‌جراود است نداشته باشد. این‌گونه رفتار را روان‌شناسان رفتاری طبیعی دوره‌ی بلوغ می‌دانند. حال اگر یادمانی به این تعبیر بگیریم و نوجوان را از ذهنی مزاج، «خودرانی» یا «سابقه»، «سنسی» و منفی‌گرایی به سرافرازان است و قطعاً مایه‌ی آزاد نوجوان خواهد شد. به موارد یاد شده، ویژگی‌های دیگری از قبیل گرایش به همسالان، روحیه‌ی استقلال‌طلبی، توجه به ظاهر خویش و ... را هم می‌توان افزود.

نگاه مثبت به بلوغ، همدلی نوجوانان را شاهدان نشان از پایان کودکی، ... به نوجوانی و دنیای بزرگسالی می‌داند و نگاه منفی به بلوغ، هم‌اکنون‌گرایی و افسردگی، آن‌ها را به رفتاری منفی تبدیل می‌کند.

اگر روزگاری پدران، مادران و معلمان، فرزندان و شاگردان بالغ خود را با حملاتی نظیر آن‌چه در پی می‌آید معرفی کنند، قطعاً پانگ‌حزب‌نگار آنان به بلوغ است.

- احساس استقلال می‌کند و دوست ندارد بیرو محض باشد.
- دوست دارد بیشتر فکر کند و بیرون‌بیند.
- چون تصور می‌کند که بزرگ شده است، تا کی چک‌تو از خودش دوستی نمی‌کند؟
- رفتارهایی جدی و بزرگ‌منانه دارد.

نام «جشن تکلیف» برگزار کرده‌اند، ولی متأسفانه حتی این اقدام خوب نیز در مورد پسران صورت پذیرفته است و بلوغ پسران معمولاً در سکوت آغاز و در بی‌توجهی و بی‌اعتنایی سپری می‌شود.

ندبھی است، وقتی دوران بلوغ در ذهن ما مترادف با «عصبانیت»، «پرخاشگری»، گوشه‌گیری، زودرنجی و ... باشد، دیگر معتقدانند که جشنی برپا کنیم و رسیدن به دوران بلوغ را شاهدمانه به سرور بنشینیم. کسی در این مورد که دوران بلوغ با تغییرات جسمی، رفتاری و حتی نگرشی همراه است، شکمی ندارد، اما آن‌چه پدران و مادران و معلمان نگاه به آن بی‌توجهی می‌کنند، این است که تغییرات مذکور را نباید طبیعی بدانند و با رفتاری صحیح، «بلوغ» را همان‌طور که در شماره‌ی پیش گفتیم، «حنای ناگفته به اختران» تبدیل نکنند.

برای مثال، یکی از ویژگی‌های دوران بلوغ علاقه به جنس مخالف است. در این دوران طبیعی است که نوعی کشش و علاقه به جنس مخالف در نوجوان پدید می‌آید. پس نه این کشش و جذابیت‌دیده صرفاً به دید منفی نگر است و هر گرایش این جنسی را سرکوت کرد، مهم این است که با اصلاح از این تعبیر طبیعی، به نوعی رفتار کنیم که گرایش او به افراط نرسد و در ورطه‌ی گناه و سقوط اخلاقی نیفتد.

و یا «تعبیر در علاقه‌ها و سلیقه‌ها» ویژگی طبیعی دوران بلوغ است. نوجوان ممکن است از فرد، غذا یا مکانی

در یک جلسه‌ی مشاوره‌ی گروهی که سال پیش برگزار شد، تعدادی از اولیای دانش‌آموزان شرکت کرده بودند. ایشان گسائی بودند که فرزندشان دوران بلوغ را می‌گذراند و دغدغه‌ی دوره‌ی بلوغ آنان را به این جلسه کشانده بود.

- به خاطر دارم وقتی از تک‌تک آنان پرسیدم چرا فکر می‌کنند که فرزندشان بالغ شده است، چنین پاسخ‌هایی دادند:
- ناخوابی و زود عصبانی می‌شود؟
 - ناخواهر و برادرش رفتار خوبی ندارد؟
 - شور و نشاط او کم شده است؟
 - نسبت به ما که پدر و مادرش هستیم، جبهه‌گیری می‌کند؟
 - به مدرسه بی‌علاقه شده است؟
 - حرف‌گوش نمی‌کند؟
 - در رفتارش خودرایی دیده می‌شود؟
 - گوشه‌گیری می‌کند؟
 - زودرنج شده است.

همان‌طور که می‌بینیم نامی گزاره‌ها، از دیدنی منفی نشئت گرفته‌اند و متأسفانه در آن جلسه کمتر پدر و مادری از دوران بلوغ فرزندش ناگهانی مثبت یاد می‌کرد. مشکل همین‌جاست. عاده‌عنوان ولیای تربیتی، نگاه مثبتی به بلوغ ندارند و اصولاً رسیدن فرزندانمان به دوره‌ی بلوغ، فرما شور و شغنی نمی‌آورند و چه‌بسا اولین نشانه‌های دوران بلوغ، نگرانی و غم به سرافرازان می‌آید. اگر چه باید اعتراف کنیم که در دهه‌های اخیر، دوره‌ی بلوغ دختران در بعضی از خانواده‌ها آن‌هم در یک‌سخت خاص، با اندازهای باشادتی همراه شده است و تعدادی از خانواده‌های مذهبی و بعضی مدارس، برنامه‌های طبق این‌ها

در شماره‌ی پیش از اهمیت توجه به «نباید» های دوران بلوغ سخن گفتیم و یادآور شدیم که در دوران بلوغ فرزندان و شاگردانمان، بیشتر از این که در اندیشه‌ی «باید» ها باشیم، تأسیسته است تا ابتدا به نبایدها بپردازیم و از مواردی که به مرور اشاره خواهیم کرد، بپرهیزیم.

اولین مورد از نبایدها را نیز نام بردیم و گفتیم، اولین «نباید» دوران بلوغ این است که: «بلوغ را بحران ندانیم.»

و اینک دومین «نباید» بلوغ: «به بلوغ نگاه منفی نداشته باشیم.»

بلوغ فرزندش سیله محمد دست به قلم می‌برد و به میمنت این دوران، کتابی خطاب به او به رشته‌ی تحریر در می‌آورد. سراسر این کتاب پر از اندرز حکیمانه‌ی پدری به فرزند نورسته‌ی خویش است و چنان با شیوایی، این دوران تازه را برای او مجسم می‌کند که گویی فرزند به دنیایی از زیبایی‌ها و درستی‌ها گام برمی‌دارد. در این کتاب که نام اصلی آن «المحجة البيضاء» و نام ترجمه شده‌ی آن «فاتوس» است، درس‌های گران قدری برای اولیای تربیتی وجود دارد؛ اگرچه فرزندان ما نیز نیازمند مطالب باارزش آن هستند.

مرحوم سیدبن طاووس به جای اصطلاح «جشن تکلیف»، از «جشن تشریف» نام می‌برد و یادآور می‌شود، دوران بلوغ دورانی است که به انسان اجازه‌ی تشریف به درگاه الهی داده می‌شود و به فرزندش توصیه می‌کند که: «روزی را که بالغ می‌شوی و به خاطر بسیار و هر سال آن روز را جشن بگیر و در آن روز خدارا سپاسی شایسته بگویی و در چنان روزی صدقه بده.»

آیا شایسته نیست با چنین نگاهی به بلوغ، شکوفایی و باروری فرزندانمان را به جشن بنشینیم.

تا «نباید» های دیگر خدانگه دار.

اگرچه اقدامات دیگری نظیر آنچه در پی می‌آید، می‌تواند تأثیر گذار و مؤثر باشد:

- ترتیب دادن یک مسافرت خاص خانوادگی؛
- اجازه یک فعالیت ورزشی یا علمی یا هنری خاص که تا قبل از این دوران مجاز نبوده است؛

- دادن یک مسئولیت یا اختیار عمل جدید؛
- ترتیب دادن یک مهمانی خانوادگی؛
- ترتیب دادن مهمانی با شرکت هم‌سالان یا هم‌شاگردی‌ها به همراه مربیان؛
- اهدای لوح یادبود؛
- نوشتن یک نامه‌ی محبت‌آمیز از جانب پدر و مادر؛
- دادن هدیه از طرف اعضای خانواده یا دوستان.

• ...

قرن‌ها پیش عالمی فرهیخته و دانشمندی بزرگوار به نام سیدبن طاووس، با نگاهی مثبت و ارزش‌مدار، به هنگام

• چون احساس شخصیت می‌کند، اجازه نمی‌دهد دیگران به حریم خصوصی او وارد شوند.

• نکته‌ی مهم دیگر این است که اگر به بلوغ نگاه مثبت داشته باشیم، برای رسیدن فرزندمان به آن دوران، نه تنها روزشماری خواهیم کرد، بلکه برای ورود او به دوران بلوغ، برنامه‌ریزی مناسبی خواهیم داشت. ما با اقدامات گوناگون می‌توانیم به فرزندانمان این پیام را بدهیم که برای دوران بلوغ او اهمیتی دیگر قائم و به شخصیت او در دوره‌ی نوجوانی ارزشی والاتر می‌نهمیم.

یکی از وظایف کارشناسان تربیتی در مدارس این است که خانواده‌ها را نسبت به برپایی جشن بلوغ، به ویژه در میان پسران تشویق کنند، اولیای مدارس خود باید در این امر پیش قدم شوند؛

زیرنویس:

۱ کتاب فائوس دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
ترجمه‌ی دکتر اسدالله میثری.

تمسخر، تحقیر، خطاب با القاب، برچسب زدن و... (کلامی یا با اشاره)

حق داریم؟

دیدگاه شرعی

کلید واژه‌ها: استهزا، القاب، زشت، تحقیر، برچسب زدن

پیش درآمد

ولقد کرّمنا بنی آدم...

انسان از نظر قرآن، بر بسیاری از آفریدگان خداوند برتری دارد و به همین دلیل، آموزه‌های دینی ما به آن اندازه که به انسان شأن و منزلت داده‌اند، به همان اندازه هم حفظ حریم او را در دژهای قوانین آسمانی محفوظ، تجاوز به این حریم را زشت و ناپسند و متجاوزان به حریم آبروی دیگران را مستحق سزایش می‌دانند. در این راستا، «هر چه انسان به مراتب بالاتر کمال انسانی دست یابد، مرزهای الهی را بیشتر پاس می‌دارد و نسبت به دوست و دشمن، با رعایت حریم‌ها رفتار می‌کند» [دلشاد تهرانی، ۱۳۸۶: ۱۰۴]. تا جایی که این گونه مورد خصامت خداوندش قرار می‌گیرد:

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، نباید گروهی از مردان شما گروه دیگر را استهزا کنند، شاید آن‌ها از این‌ها بهتر باشند، و نه زنانی از زنان دیگر، شاید آنان بهتر از ایشان باشند. و یکدیگر را مورد طعن و عیب‌جویی قرار ندهید و با القاب زشت و ناپسند یاد نکنید. بسیار بد است که بر کسی بعد از ایمان نام کفر بگذارید و آن‌ها که توبه نکنند، ظالم و ستم کارند» [حجرات / ۱۰]

تعامل معلم و دانش‌آموزان از ابعاد گوناگون قابل بررسی است. معلم نسبت به دانش‌آموزان حقی دارد و از طرف دیگر دانش‌آموزان نیز حقوقی دارند که باید معلمان محترم رعایت کنند. در این سلسله از مطالب مجله می‌کشیم، ابعاد متفاوتی از تعامل معلم و دانش‌آموزان را از دیدگاه‌های حقوقی، جزائی و شرعی بررسی کنیم. در هر شماره موضوعی طرح می‌شود تا صاحب‌نظران دیدگاه‌های خود را در آن خصوص مطرح سازند. در این شماره به مسئله‌ی تمسخر، تحقیر، خطاب با القاب، برچسب زدن و... (کلامی یا با اشاره) می‌پردازیم.

مهدی عروجی و فاطمه رضایی ابعاد شرعی موضوع را مطرح خواهند کرد و محمدعلی شاماتی نظرات خود را از دید حقوقی و جزائی بیان می‌کند.

پهنا و مفهوم استهزا

سخریه یا استهزا، عبارت است از گفتن سخنی که با آن کجی را حقیر کنند یا خوار بشمارند. اشاره کردن به این منظور و یا تقلید عمل فرد به طوری که بینندگان و شنوندگان از آن سخن یا اشاره یا تقلید بخندند، نیز از مصادیق استهزا است [طباطبایی، ج ۳۸].

به عبارت دیگر، استهزا گاهی به صورت تقلید رفتارهای دیگران، به یکی از دو صورت زیر انجام می شود:

● رفتار و گفتار: تقلید طرز حرکات افراد مثل راه رفتن، نشستن و حرف زدن.

● اشاره یا کنایه: تقلید از رفتار شخص با اشاره و یا ایما، به گونه ای که موجب خنده دیگران شود.

۲. نگاه شرع و عقل

تجاوز به حریم آبروی دیگران و تحقیر آن‌ها، به هر شکل و صورتی، مورد نهی عقل و شرع است. تعدی در حق دیگران، ظلم محسوب می شود و ظالم مستحق مجازات است [تهرانی، ۱۳۸۶، ج ۴: ۲۹۱].

قرآن با استناد به آیهی ذکر شده، با صراحت این کار را نهی و ممنوع اعلام فرموده است. از نظر عقلی (به حکم ملازمت احکام شرع و عقل) نیز خرد بشر - حتی بدون هیچ راهنمایی - آن را زشت و سخریه را مصداق تجاوز به حریم دیگران می داند.

دستورات چهارگانه ای که در آیهی فوق مطرح شده اند (نهی از سخریه، عیب جویی، ناامیدی با القاب زشت و گمان بد)، هر گاه به طور کامل در یک جامعه محقق شوند، امنیت آن جامعه در اثر حفظ آبرو و حیثیت افراد محفوظ خواهد شد [قرآتی، ۱۳۷۴]. فرد متخلق به این دستورات نه می تواند به عنوان خودبتریبینی، رفتار و صفات افراد را وسیلهی تفریح و استهزا قرار دهد و نه حق دارد با القاب زشت، حرمت و شخصیت آنان را زیر سؤال ببرد. به عبارت دیگر می توان گفت، انسان در مکتب قرآن، سرمایه های چهارگانه ای جان،

مال، ناموس و آبروی خود را در دره های این چهار دستور با فراغ خاطر به امانت می سپارد.

پیامبر اکرم (ص) در حدیثی به این مضمون به صراحت فرموده است که خداوند خون، مال و آبروی مسلمان را بر دیگران حرام کرده و گمان بد درباره ی او را تحریم فرموده است^۲. تعبیرات آیات فوق و روایت مذکور نشان می دهند که حفظ آبرو و حیثیت افراد، در بعضی جهات مهم تر از جان و مال آن‌ها و این امنیتی است در سطح بالاتر که جز در جامعه ی اسلام ناب و جز در محاورات و تعاملات مؤمنین، امکان پذیر نیست. این که خداوند مؤمنین را خطاب قرار می دهد، به خاطر امنیتی است که در اثر ایمان در دل های آن‌ها و به تبع آن در مرادوات و تعاملاتشان حکم فرماست و بر آن‌ها مدیریت می کند.

۳. چرایی استهزا

با توجه به هشدار قرآن پایانی آیهی مذکور که اگر استهزا کنندگان توبه نکنند، ظالم و ستمکارند، می توان دریافت که این افراد، به علت نداشتن تعادل روحی و ایمان کافی، از توان مطلوب در جهت کنترل خود برخوردار نیستند. علمای اخلاق، استهزا را اهانت به مقام و شأن مؤمن دانسته و آن را جزو مرضی از امراض قلبی ذکر کرده اند. برای نمونه صاحب کتاب «اخلاق الهی» می نویسد: «فرد مبتلا باید بکوشد تا علت بیماری خویش را که ممکن است یکی از صفات ناپسند تکبر، حسد، حرص، طمع، دشمنی یا سوءخلق باشد، بفهمد و درصدد درمان آن برآید» [تهرانی، ۱۳۸۶، ج ۵: ۲۸۷].

از دلایل دیگر وجود این ویژگی در اعضای یک جامعه، آن است که: «چون بعضی افراد برای دست یابی به هدف های شخصی یا گروهی خود قادر به استفاده از روش های صحیح نیستند و نمی توانند منافع خود را به شیوه های صحیح و پذیرفته شده و مطابق با موازین اخلاقی به دست آورند، می کوشند با حذف روانی فرد یا افراد دیگر، به مقصود برسند و طی این

فرایند، شخص خاصی را در نظر مسئول، همکار و... کم کار و بی ارزش و در نهایت مخالف شیوه‌های متداول و پذیرفته شده در جامعه معرفی کنند. و بدین وسیله با استهزا و برچسب‌های ناچسب، موقعیت و شخصیت آن‌ها را در حضور دیگران متزلزل نشان دهند» [ساعنجی، ۱۳۷۸: ۶۸].

حتی گاهی بدون توجه به صلاحیت‌ها و توانایی‌های بالقوه و احتمالاً بالای فرد مورد نظر، مسئولیت‌ها و وظایف کم‌اهمیت را به عهده‌ی او می‌گذارند و یا او را از رویدادهای جدید رشته‌ی تخصصی خود باز می‌دارند تا فرصتی برای رشد و کسب محبوبیت در سازمان به دست نیآورد که روان‌شناسان از این کار با عنوان «تورور شخصیت» نام برده‌اند. باید چنین افرادی نسبت به عواقب رفتار خود آگاهی پیدا کنند و الگوهای فکری، رفتاری، عاطفی مناسب‌تری را جایگزین آن قرار دهند.

۴. پیامدهای دنیوی و اخروی استهزا

حضرت رسول اکرم می‌فرماید: «کسی که مؤمنی را برنجاند، به تحقیق مرا رنجانده است و کسی که مرا رنجانده باشد، به‌طور قطع خدا را رنجانده است. و کسی که خدا را برنجاند در تورات، انجیل و قرآن لعن شده است» [تهرانی، ۱۳۸۶، ج ۴: ۲۹۲]. چون استهزاکنندگان مشمول حکم آزاردهندگان مؤمنان هستند، بنابراین از نظر قرآن «ملعون» محسوب می‌شوند. در حالی که اگر این کار در غیاب شخص صورت گیرد، غیر از استهزای فرد، حکم غیبت نیز خواهد داشت که خود گناهی بزرگ‌تر از استهزا است؛ هر چند که غیبت به ظاهر بر آن صدق نمی‌کند.

به فرموده‌ی امام سجاد(ع)، این افراد با ریشخند کردن دیگران که نوعی گناه و آلودگی است، مجازات الهی را به صورت‌های گوناگون شامل حال خود می‌کنند و به تعبیر امام رضا(ع)، با آزار رساندن به بندگان خدا، به خدا اعلان جنگ می‌دهند [همان، ص ۲۹۳].

پیامد خطرناک دیگری که بیماری استهزای می‌تواند داشته باشد، گسترده‌شدن آن از حدود کردار و گفتار به دین و آیین‌های افراد است. با توجه به آیه‌های ۵۶ و ۵۷ سوره‌ی مائده^۱ و آیه‌ی ۱۰ سوره‌ی روم^۲، گناه هم‌چون بیماری خوره به جان انسان

می‌افتد و روح ایمان را می‌خورد و کار به جایی می‌رسد که استهزاکننده سر از تکذیب الهی در می‌آورد؛ حتی در گام بعدی پیامبران و آیات الهی را نیز به سخریه می‌گیرد» [مختارم شیرازی، ۱۳۷۲، ج ۱۰: ۱۹۱].

از آن‌جا که اثر رفتار انسان به خود او برمی‌گردد، این افراد به علت سبک شمردن شخصیت دیگران، بیش از آن‌ها خود را خوار می‌کنند و با این عمل ناپسند، موجب نزول شأن‌شان در جامعه می‌شوند. از طرف دیگر، چون استهزا موجب دل‌آزردگی افراد می‌شود، بنابراین از پیامدهای دیگر این مرض روحی و قلبی، از بین رفتن وحدت و یکدلی در جامعه و فراهم شدن زمینه‌های انتقام‌جویی است. دلایل استهزا هرچه باشد، آثار و نتایج آن تهدیدکننده‌ی حیات است و باید در زمان شود. افزون بر مطالب ذکر شده، پدیده‌های زیر را می‌توان از پیامدهای استهزا دانست:

۱. پایین آمدن روحیه‌ی افراد و تنزل کارایی آن‌ها؛

۲. تشدید تضادهای گروهی و فردی؛

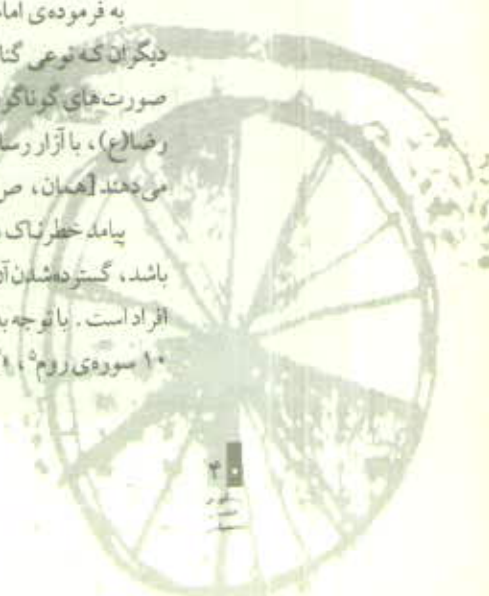
۳. رشد فساد اجتماعی؛

۴. بی‌اعتنایی به اصول و روابط انسانی.

و در جمع‌بندی می‌توان نتیجه گرفت، ریشه‌های درونی استهزا به چند دلیل می‌توانند رشد پیدا کنند که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: احساس حسد و بخل، تخلیه‌ی روانی و احراز مقام دنیوی بالاتر نسبت به دیگران. البته وظیفه‌ی فرد مسلمان، علاوه بر دور نگه داشتن خود از ابتلا به چنین آلودگی‌هایی، همراهی نکردن با کسانی است که به این بیماری گرفتار آمده‌اند؛ تا به این ترتیب، اقدامشان تأیید نشود و از ادامه‌ی آن پشیمان شوند؛ چنان‌که حضرت علی(ع) فرموده‌اند: «ای مردم، آن‌که بداند که برادرش در دین ثابت قدم و استوار است و به راه راست می‌رود، نباید به بدگویی‌های مردم در حق او گوش فرادهد» [ترجمه‌ی آینی، ص ۳۱۹].

و دست آخر، یادخواست توفیق توبه و مراقبه از منشأ تمامی توفیقات، باید خود را از ابتلا به هر گونه ناپاکی و پلیدی دور نگه داشت؛ باشد که توفیق الهی شامل حالمان شود.

اللهم اغفر لی الذنوب التي تنزل النقم. (فرازی از دعای کمیل): خدایا بیخش از من گناهی را که موجب نزول نعمت می‌شوند.

دیدگاه حقوقی و جزائی

توهین عبارت است از هر فعل یا ترک فعل، اعم از گفتار، رفتار، کتابت و اشاره، به نحوی که حیثیت و شرافت فرد مورد و همن قرار گیرد. از همین رو، هنک حرمت را می‌توان به تعبیری - نتیجه‌ی حاصل از توهین دانست.

در معنای دیگر، توهین (اهانت) کاری (قول، اشاره و عملی) است که متضمن اسناد و اخبار نیست و به نحوی از انحاء، در حیثیت متضرر از این جرم، نوعی وهن وارد می‌کند. توهین غالباً با الفاظ فحش و تحقیر محقق می‌شود.

فحش را در لغت «القیح من القول» و «در گذشتن از حد اعتدال در جواب و ستم کردن در آن» گویند. و در اصطلاح عرف، به هر کلام زشت و رکیک و مستهجن و قبیح گفته می‌شود که مخصوصاً برای تحقیر و تضعیف طرف به کار می‌رود.

توهین مفهومی کلی و نظرها در تشخیص آن متفاوت است و بسا امکان دارد که لفظی به عقیده‌ی دسته‌ای اهانت باشد و به نظر دیگران اهانت نباشد.

اما آن چه که در معنای خاص از توهین می‌توان دریافت، توهین را هر فعل یا ترک فعلی دانسته‌اند که در نظر عرف و عادت موجب کسر شأن یا باعث تحقیر و خوار شدن طرف می‌شود.

در فحش و ناسزا، الفاظی گفته یا نوشته می‌شود که به اعتبار رکیک و زشت و قبیح بودن، مخالف حیثیت و احترام و شأن طرف مقابل به شمار می‌رود.

بنابراین در توهین، لفظ، اشاره یا عملی که به حیثیت طرف لطمه وارد کند، به کار می‌رود. همواره بعضی الفاظ ذاتاً موهن نیستند، ولی طرز تلفظ آن‌ها موهن است. بعضی از الفاظ در بعضی زمان‌ها توهین تلقی می‌شوند.

با توجه به شخصیت طرف، باید موهن بودن لفظ محرز شود. (معمولاً گاهی ما دچار فراموشی می‌شویم که دانش آموز یک انسان است و از هر حیث قابل احترام.) گاهی اوقات ممکن است آن چه که ما آن را ناسزا بدانیم، افترا و نهمت باشد که در حقوق جزایی اسلام، موجب تعزیر می‌شود. برای آشنایی بیشتر، به قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مراجعه کنید.

زیر نویس

۱. وفصلنامه علی کثیر من خلقنا تفصیلاً [اسراء / ۷۰].
۲. ابن‌الله حرم من المسلم دمه و ماله و عرضه و ان یظن به السوء [لرائی، بی تا: ۴۰۱].
۳. از نظر روان‌شناسی، می‌توان استهزا را که با تحقیر موجب متزلزل شدن پایگاه اجتماعی و شخصیتی طرف مقابل می‌شود، یکی از ساز و کارهای دفاعی انسان نامید. لفظ برای معرفی این انگیزه از مفاهیم «عقدی حقارت و جبران» استفاده کرده است. او می‌گوید، وقتی فردی درگیر تعارض‌های درونی و خودمحوری‌های خویش است و مهارت‌های شناختی، هیجانی و کرداری مناسب ندارد، ممکن است برای حفظ موقعیت خود، به چنین روش غیر انسانی دست بزند و افراد کارآمد را متزوی سازد. احتمالاً کمیود دانش فنی و تخصص لازم در زمینه‌های گوناگون، کمیود در یک یا چند خصوصیت شخصی، و برخوردار نبودن از یک شخصیت متعادل، دلایل دیگری هستند که می‌توان جزو علل استهزا محسوب داشت [ساعتچی، ۱۳۷۸: ص ۶۸].
۴. یا ایها الذین آمنوا لا تخلوا الذین آمنوا و الذین آمنوا و لعلنا من الذین آوتوا الكتاب من فیکم و الکفار اولیاً و اتقوا الله ان کنتم مؤمنین - و اذا نادیتم الی الصلوة اتخلوها و اوتوا لعلنا ذلک بانهم قوم لا یعقلون.
۵. ثم کان عاقبه الذین اسماوا السوا الی ان کذبوا آیات الله و کاتوا بیاها بینهتمون.
۶. ایها الناس من عرف من اخیه وثیقه دین و سفاد طریق فلا یسمن فیہ اقاریل الرجال [نهج البلاغه فیض، خطبه‌ی ۱۱۶].

منابع

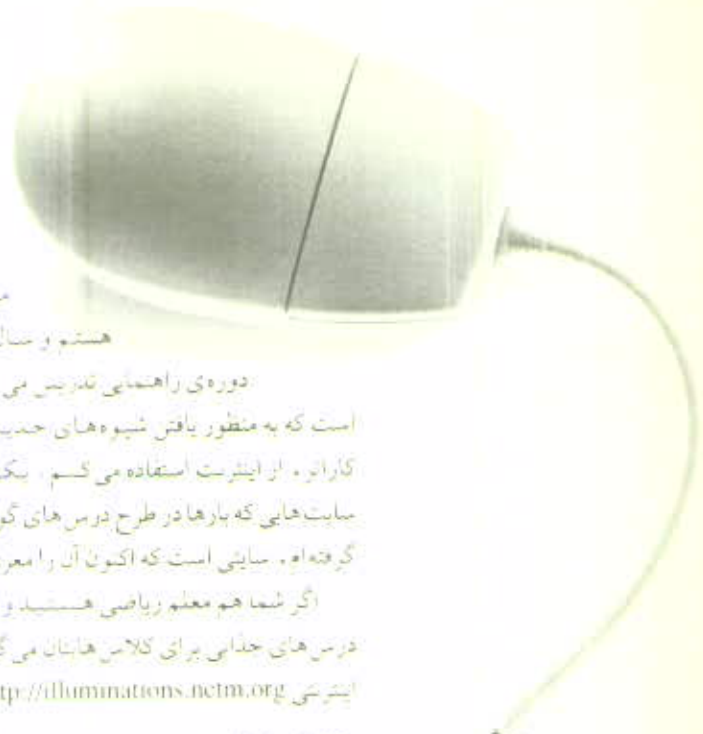
۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه. ترجمه‌ی عبدالمحمد آیتی.
۳. تهرانی، محسن. اخلاق الاهی. ج ۴. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه‌ی اسلامی. تهران. چاپ سوم. ۱۳۸۶.
۴. دلشاد تهرانی، مصطفی. مدرسه‌ی حسینی. دریا، تهران. چاپ دهم. ۱۳۸۱.
۵. ساعتچی، محمود. روان‌شناسی کاربردی برای مدیران. ویرایش، تهران. چاپ پنجم. ۱۳۷۸.
۶. طباطبایی، محمدحسین. تفسیر المیزان. ج ۳۸.
۷. قرآنی، محسن. تفسیر نور. در راه حق. چاپ پنجم. ۱۳۷۲.
۸. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران. تفسیر نمونه. ج ۱۰. دارالکتب الاسلامیه. ۱۳۷۲.
۹. تهرانی، ملا احمد. معراج السعاده. رشیدی. ۱۳۶۲.

منابع

۱. باد، ابراهیم. حقوق کیفری اختصاصی (جلد اول). انتشارات دانشگاه تهران. ۱۳۵۲.
۲. جعفری لنگرودی، جعفر. ژئولوژی حقوق انتشارات کنگر دانش. تهران. ۱۳۶۳.
۳. مجموعه قوانین جزایی. به اهتمام دکتر ابرج گلدوزیان. دفتر جهانی میزان. تهران. ۱۳۶۳.

یک فرصت تازه

الته می توانید با انتخاب Select All فعالیت‌های مربوطه به تمامی دوره‌ها را برگزینید. همچنین می‌توانید با پوشش کلمه یا عبارات مورد نظر خود در قسمت Advanced Options انتخابتان را محدودتر سازید.

پس از آن که انتخابتان را انجام دادید، روی Search کلیک کنید تا فهرستی از فعالیت‌های مورد نظر و خلاصه‌ای هر یک در اختیارتان قرار گیرد.

ملاحظه این فعالیت‌ها دانش آموزان است. اگر امکانات استفاده از فعالیت رایانه‌ای را در کلاس دارید، می‌توانید در برخی جلسات، این فعالیت‌ها را به عنوان فعالیت آموزشی یا تمرین در اختیار دانش آموزان قرار دهید.

هر فعالیت، شامل یک قسمت تعاملی و دو قسمت متنی است. قسمتی از متن که با عبارات Instructions مشخص شده است، به چگونگی استفاده از این فعالیت در قسمت تعاملی می‌پردازد. قسمت دیگر متن که عبارت Exploration مشخص شده است، با طرح سؤال و ارائه‌ای توضیحات، مسیری را برای در دسترس اهداف فعالیت نشان می‌دهد.

اگر روی گزینه‌ی دوم یعنی Lessons کلیک کنید، می‌توانید طرح درس مورد نظر خود را بر اساس موضوع و دوره انتخاب کنید. مطالب مربوط به کلاس‌های ۱ تا ۸ هستند. همچنین می‌توانید انتخاب‌های دوره‌ای را هم انتخاب کنید. اهداف هر موضوع به موضوعات و فعالیت‌های مورد نظرتان، ممکن است بتوانید فعالیت‌های خوبی در سال‌های پایین‌تر یا بالاتر هم پیدا کنید. این دوره‌ی راهنمایی مناسب باشد.

من معلم ریاضی

هستم و سوال هست که در

دوره‌ی راهنمایی تدریس می‌کنم. چند سالی

است که به منظور یافتن شیوه‌های جدید برای آموزش کاراتم از اینترنت استفاده می‌کنم. یکی از ریسک‌ترین سایت‌هایی که بارها در طرح درس‌های گوناگون از آن ایده گرفته‌ام، سایتی است که اکنون آن را معرفی می‌کنم.

اگر شما هم معلم ریاضی هستید و به دنبال طرح درس‌های جذابی برای کلاس‌هایتان می‌گردید، به سایت اینترنتی <http://illuminations.nctm.org> سری بزنید.

Activites

۹۶ فعالیت رایانه‌ای

Lessons

۵۲۵ طرح درس ریاضی برای کلاس‌های پیش‌دبستانی تا پیش‌دانشگاهی

Standards

استانداردهای آموزشی ریاضی NCTM (انجمن معلمان ریاضی آمریکا)

Web Links

سدها منبع اینترنتی آموزشی

در صفحه‌ی اول، چهار گزینه در اختیار شما قرار می‌گیرد. در این جا دو گزینه‌ی اول را که کنار ردی بر هستند، معرفی می‌کنیم. اگر روی گزینه‌ی اول یعنی Activites کلیک کنید، می‌توانید فعالیت‌های مورد نظر خود را بر اساس دوره‌ی تحصیلی برگزینید. مطالب مربوط به کلاس‌های ۱ تا ۸ هستند. همچنین می‌توانید دوره‌ی راهنمایی هم انتخاب کنید. اما با توجه به اختلاف سیستم آموزشی دو کشور ایران و آمریکا، ممکن است بتوانید فعالیت‌های خوبی در سال‌های پایین‌تر یا بالاتر هم پیدا کنید که برای دوره‌ی راهنمایی مناسب باشند.

http://illuminations.nctm.org

Grades	Standards															
	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>Number & Operations</td> <td>اعداد و حساب</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Algebra</td> <td>جبر</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Geometry</td> <td>هندسه</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Measurement</td> <td>اندازه‌گیری</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Data Analysis & Probability</td> <td>انبار و احتمال</td> </tr> </table>		Number & Operations	اعداد و حساب		Algebra	جبر		Geometry	هندسه		Measurement	اندازه‌گیری		Data Analysis & Probability	انبار و احتمال
	Number & Operations	اعداد و حساب														
	Algebra	جبر														
	Geometry	هندسه														
	Measurement	اندازه‌گیری														
	Data Analysis & Probability	انبار و احتمال														

Grades

دفتر انتشارات کمک آموزشی

آشنایی با مجله های رشد

مجله های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش، با این عناوین تهیه و منتشر می شوند:

مجله های دانش آموزی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی - منتشر می شوند):

- رشد کودک (برای دانش آموزان آمادگی و پایه ی اول دوره ی ابتدایی)
- رشد نوآموز (برای دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره ی ابتدایی)
- رشد دانش آموز (برای دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم دوره ی ابتدایی)
- رشد نوجوان (برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)
- رشد جوان (برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)

مجله های عمومی (به صورت ماهنامه - ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شوند):

- رشد آموزش ابتدایی، رشد آموزش راهنمایی تحصیلی، رشد تکنولوژی آموزشی، رشد مدرسه فردا، رشد مدیریت مدرسه
- رشد معلم (دو هفته نامه)

مجله های تخصصی (به صورت فصلنامه و ۴ شماره در سال منتشر می شوند):

- رشد برهان راهنمایی (مجله ی ریاضی، برای دانش آموزان دوره ی راهنمایی تحصیلی)، رشد برهان متوسطه (مجله ی ریاضی، برای دانش آموزان دوره ی متوسطه)، رشد آموزش معارف اسلامی، رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش تاریخ، رشد آموزش زبان و ادب فارسی، رشد آموزش زبان
- رشد آموزش زیست شناسی، رشد آموزش تربیت بدنی، رشد آموزش فیزیک، رشد آموزش شیمی، رشد آموزش ریاضی، رشد آموزش هنر، رشد آموزش قرآن، رشد آموزش علوم اجتماعی، رشد آموزش زمین شناسی، رشد آموزش فنی و حرفه ای و رشد مشاور مدرسه.

مجله های رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کار اجرایی مدارس

دانشجویان مراکز تربیت معلم و رشته های دبیری دانشگاه ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شوند.

● نشانی: تهران، خیابان ایرانشهرشمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۸، دفتر انتشارات کمک آموزشی.

تلفن و نمابر: ۸۸۳۰ ۱۳۷۸

www.nctm.ir

در این جا هم با انتخاب Select All می توانید فعالیت های مربوط به همه ی موضوعات یا همه ی دوره ها را برگزینید. هم چنین می توانید با انتخاب گزینه ی

Show only lessons with associated online activities یعنی انتخاب طرح درس هایی که در آن ها فعالیت رایانه ای استفاده شده است و یا نوشتن کلمه یا عبارت مورد نظر خود در قسمت Advanced Options انتخابتان را محدودتر سازید.

پس از آن که انتخابتان را انجام دادید، روی Search کلیک کنید تا فهرستی از طرح درس های مورد نظر و خلاصه ی هر یک در اختیارتان قرار گیرد. ممکن است برخی از طرح درس ها به بیش از یک موضوع مربوط باشند. در کنار خلاصه ی هر طرح درس، فهرستی از موضوعات مربوط به آن هم دیده می شود.

مخاطب این فعالیت ها معلم است. با کلیک کردن روی هر یک از طرح درس ها می توانید، طرح درس کامل را مشاهده کنید. برخی از طرح درس ها برای بیش از یک جلسه طراحی شده اند و هر جلسه از درس معمولاً شامل مطالب زیر است:

- Learning Objectives: اهداف آموزشی
- Materials: وسایل مورد نیاز (شامل ابزار، پلی کیبی ها و...)
- Instructional Plan: روند تدریس
- Extensions: مسیر توسعه
- Questions for Students: سؤالاتی برای دانش آموزان
- Assessment Options: موارد ارزیابی
- Teacher Reflection: بازخورد معلم
- NCTM Standards and Expectations:

انتظارات و استانداردها

References: منابع

ساختار جالبی است! نه؟ اگر کمی در سایت بگردید، مطالب قابل استفاده ای خواهید یافت. حتی اگر به طور مستقیم هم از مطالب سایت استفاده نکنید، ملاحظه ی ایده های مطرح شده در فعالیت ها و طرح درس های آن، هم چنین مشاهده ی چگونگی چینش مطالب و ساختارها می تواند، جالب و آموزنده باشد.

برگ اشتراک مجله های رشد

کلاس شاد و پرتحرک

فاطمه محمودیان

عنوان: یادگیری فعال

مؤلف: بریان ج، کرنی

مترجم: فروغ تن ساز

ناشر: مدرسه (۹-۳۲۴-۸۸۰-۰۲۱)

چاپ چهارم: ۱۳۸۳

تعداد صفحات: ۲۰۷ صفحه، وزیری

قیمت: ۱۱۵۰ تومان

این کتاب درباره‌ی فعالیت‌های بدنی و چگونگی یادگیری کودکان است، اما نه درباره‌ی درس تربیت بدنی یا ورزش. و نه درباره‌ی روش‌های آموزشی معمول در کلاس درس. این کتاب نشان می‌دهد که چگونه می‌توان با گنج‌یابی بازی‌های گوناگون و فعالیت‌های بدنی در فرایند آموزش، یادگیری را به صورت تجربه‌ای حوشایند در آورد.

کتاب یادگیری فعال، فنون فرح‌بخشی را برای آموزش برنامه‌های اساسی مدرسه‌ای به کودکان، به نمایش می‌گذارد که سابقاً به شیوه‌های بی‌روح و فاقد شادمانی به روان آنان تحمیل می‌شده است.

بازی‌های ارائه‌شده در کتاب متنوع هستند از این رو معلمان، دانش‌آموزان معمولی و دانش‌آموزان استثنایی، امکان انتخاب بازی‌های مناسب را خواهند داشت. به طرز کلی، معلمان علاقه‌مند در می‌یابند که با انتخاب دو یا سه بازی در هفته می‌توانند، برنامه‌ی درسی خویش را فعال کنند و از این بازی‌ها برای یادگیری بهتر دانش‌آموزان خویش سود ببرند.

معلمان دانش‌آموزان کوچک‌تر و کودک پرتحرک، از این بازی‌ها استفاده‌ی بیشتری خواهند بود. اگر چه با توجه به روش‌های ارائه‌شده، در هر بازی دو یا سه بازیکن می‌توانند بازی کنند، ولی معلم خلاق و مبتکر می‌تواند با استفاده از وسایل لازم، تغییراتی در بازی ایجاد کند و در هر نوبت کودکان بیشتری را به بازی بگردد.

توضیحاتی که در مورد فعالیت‌های گوناگون گنجانده شده است، با توجه به فرایندهای متفاوت تفکر که دانشمندان و فلاسفه‌ی علاقه‌مند به چگونگی توانایی‌های تحصیلی شاخصی و نحوه‌ی رشد آن تعریف کرده‌اند، طراحی و تهیه شده است. ۹ فصل این کتاب، یادگیری را برای دانش‌آموزان به صورت تجربه‌ای شاد و فعال درمی‌آورد.

شرایط

۱- واریز مبلغ ۲۰/۰۰۰ ریال به ازای هر عنوان مجله درخواستی، به صورت علی‌الحساب به حساب شماره ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه سه راه آزمایش (سرخه حصار) کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست.

۲- ارسال اصل رسید بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک.

+ نام مجله:

+ نام و نام خانوادگی:

+ تاریخ تولد:

+ میزان تحصیلات:

+ تلفن:

+ نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان:

خیابان:

پلاک: کدپستی:

+ مبلغ واریز شده:

+ شماره و تاریخ رسید بانکی:

+ آیا مایل به دریافت مجله درخواستی به صورت پست

پیشتاز هستید؟ بله خیر

امضا:

نشانی: تهران - صندوق پستی مشترکین ۱۶۵۹۵/۱۱۱
 نشانی اینترنتی: www.roshdmag.ir
 پست الکترونیک: Email: info@roshdmag.ir
 امور مشترکین: ۷۷۳۳۶۶۵۶-۷۷۳۳۹۷۱۳-۱۴
 پیام گیر مجلات رشد: ۸۸۲۰۱۴۸۲-۸۸۸۳۹۲۳۲

یادآوری:

- هر چه برگشت مجله در صورت خوانا و کامل بودن نشانی، بر عهده مشترک است.
- سالی شروع اشتراک مجله از زمان وصول برگ اشتراک است.
- برای هر عنوان مجله برگ اشتراک جداگانه تکمیل و ارسال کنید (تصویر برگ اشتراک نیز مورد قبول است).

نامه‌های رسیده

نامه‌هایی که در این شماره ذکر شده‌اند، تا قبل از آماده‌سازی مجله به دست ما رسیده است. معلمان محترمی که نامه‌های آن‌ها هنوز در این صفحه درج نشده، منتظر باشند تا در شماره‌های بعدی پاسخ خود را دریافت کنند. امیدواریم روز به روز بر حجم نامه‌ها افزوده شود.

آقای غلامرضا صفری، کارشناس محترم دفتر آموزش و پرورش رهنمایی تحصیلی، مجموعه‌ای با عنوان «سازمان یادگیرنده» به منظور تبیین موضوع گروه‌های آموزشی تهیه کرده که از طریق دفتر آموزش و پرورش رهنمایی تحصیلی به دفتر مجله ارسال شده است. ان شاء الله اثر ایشان در نوبت چاپ قرار خواهد گرفت.

خانم فاطمه گدازچیان، دبیر دینی و عربی مدرسه‌ی رهنمایی دانش، مقاله‌ای با عنوان «جایگاه هدایت تحصیلی و شغلی در دوره‌ی رهنمایی» فرستاده است که از طریق مجله‌ی «رشد تکنولوژی» به دست ما رسید. ان شاء الله از مطلب ایشان استفاده خواهیم کرد.

خانم‌ها ناهید شریفی از مدرسه رهنمایی فرزنانگان شازند و فرشته کیانوش از مدرسه‌ی رهنمایی مرضیه کزاز شازند، نمونه‌ای از دست ساخته‌های خود در درس علوم را برای مجله‌ی رشد تکنولوژی ارسال کرده بودند. زحمات ایشان از طریق همکاران محترم مجله‌ی رشد تکنولوژی به دست ما رسید.

آقای سعید نادری بلداجی، آموزگار و کارشناس ارشد مدیریت آموزشی منطقه‌ی گندمان استان چهارمحال بختیاری، با مراجعه‌ی حضوری به دفتر مجله، مطالبی با عنوان‌های «آموزش مهارت زندگی»، «مهارت مقابله با هیجانات و احساسات» و «مهارت ارتباط مؤثر» را تحویل داده است. هم‌چنین از طریق نامه‌ی جداگانه‌ای سه مقاله‌ی دیگر از ایشان با عنوان‌های «مهارت همدلی»، «آموزش مهارت‌های زندگی» و «مهارت تصمیم‌گیری» دریافت کردیم. امیدواریم از مطالب خوب ایشان در شماره‌های بعدی مجله استفاده کنیم.

خانم مریم زارعی ابرده سفلی از استان خراسان رضوی، شهرستان مشهد، شهر شاندیز، مطالبی با عنوان‌های «تدریس همراه با تمرین کاربردی چند درس در دستور زبان فارسی اول رهنمایی» و «نگارش و انشای فارسی» برای مجله نوشته است. ان شاء الله از مطلب «نگارش و انشای فارسی» در مقاله‌های ترکیبی استفاده خواهیم کرد.

آقای حسین علی آزادگان، دبیر آموزش و پرورش منطقه‌ی گندمان استان چهارمحال و بختیاری، مطلبی با موضوع «حل مسائل ارتفاع در جغرافی پایه‌ی سوم رهنمایی»، به دفتر مجله ارسال کرده است. ضمن تشکر از ایشان به اطلاع می‌رساند، این مطلب در راستای اهداف مجله نیست.

خانم لیلا سلیقه‌دار، طرح درسی با عنوان «امانت‌داری پیامبر (ص)» و یادگیری درس ریاضی نوشته است. ضمن تشکر از ایشان به اطلاع‌شان می‌رسانیم، مقاله در نوبت بررسی و چاپ قرار گرفته است.

خانم فاطمه عابدینی، دبیر علوم مدرسه رهنمایی بنت الهدی صدر منطقه‌ی پنج آموزش و پرورش تهران، درباره‌ی جاذبه‌های گردشگری شیراز «سرج‌ها و آتشکده‌ها» مطالب جالبی تهیه کرده است. از زحمات ایشان متشکریم.

خانم بلقیس منوچهری از مدرسه‌ی رهنمایی شبانه‌روزی نمونه دولتی الزهراء (س) شهرستان راور، استان کرمان، مقاله‌ای با عنوان «راه‌های ایجاد انگیزه در محصل» تهیه کرده است. ان شاء الله از مطالب ایشان استفاده خواهیم کرد.

احکام، نوجوانان به فهم مسائل از راه اندیشیدن دست می‌یابند، و بالاخره شک‌معمری است برای آنان تا به یقین برسند. البته شک‌گذرگاه خوبی است، ولی سزاوارتره توقفگاه تبدیل شود. لذا اهمیت آموزش معارف اسلامی و استدلال‌های دینی در این زمان مشخص می‌شود [همان، ص ۱۶۳].

در حال حاضر، نوجوانان ما در سطح مدارس راهنمایی و دبیرستان‌ها، مفاهیم معارف اسلامی و آشنایی با اصول عقاید و برخی احکام دین را از طریق کتب درسی و معلمان خود دریافت می‌کنند. اسروران معلمان و دبیران محترم دروس معارف و پیش‌اسلامی که شرح دهنده و بیان‌کننده‌ی اصول و مبادی عقاید دینی و برهان‌ها و استدلال‌های مربوط به این مباحث هستند، باید از دو جنبه به طور دقیق بی‌عیب و نقص باشند؛ یکی از جنبه‌ی توانایی تدریس، تا سوالات بی‌شمار و اساسی شاگردان خود را پاسخ دهد و روح استدلال خوبی آنان را بی‌نیاز گرداند.

دوم از جنبه‌ی عملی باید حقیقتاً الگویی تک‌انسان یا فضیلت و مانقوب باشند و خدای تائید شده شاگردان، عمل معلمان را معیار یادداشت آن‌ها کنند. چرا که این موضوع آنان را در اصل دین و ایمان، ناشک و ششبه مواجه خواهد کرد [همان، ص ۱۷۵].

نوجوانی دوره‌ی شکل‌گیری هویت و جوانی زمان تثبیت آن است. در دوره‌ی نوجوانی و کودکی، خانواده بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری هویت فرد به عهده دارد و در دوره‌ی جوانی، محیط زندگی اجتماعی و خود جوان نقش اساسی را در تثبیت هویت او ایفا می‌کند. توجه به ارزش‌ها بخشی از شکل‌گیری هویت است و با ارزش‌هایی که جوان در جنبه‌های گوناگون فردی، اجتماعی، اخلاقی و دینی برمی‌گزیند، در حقیقت امتیازات اختصاصی شخصیت خود را انتخاب می‌کند [سلیمانی فر، ۱۳۸۴ - ۱۴۲]. آمادگی حیرت‌نوجوانان برای پذیرش دعوت حق و تربیت شایسته، هم‌راه با گرایش به خیر و نیکی، دو عامل مهم و حیاتی هستند برای تربیت آنان و کمک و هدایت ایشان به سوی سعادت و روش صحیح زندگی [همان، ص ۱۴۲].

در دوران نوجوانی، علاوه بر بیداری حس معنوی و دینی، خواهش بسیار زیاد برای فهم فلسفه‌ی زندگی و توجه به مفاهیم ارزشی و گزینش آن‌ها و شکل‌گیری عقاید و در نتیجه هویت مذهبی، به مسأله رشد فکری، پذیرش مانند دوران کودکی نیست. نوجوانان در صدد برمی‌آیند که حقایق را از راه تفکر کشف و به بسیاری از مسائل مذهبی شک کنند. در سایه‌ی شک به مذهب و سرجمی

پروین بهروزنیا

تربیت دینی نوجوانان

آیین مقدس اسلام، در راه پرورش احساسات مذهبی نوجوانان و مهار کردن غرایز و خواهش های نفسانی آنان، طبق برنامه های منظمی قدم به قدم پیش می رود تا آنان را افرادی با اراده و با ایمان بسازد. نوجوانی که طبق برنامه ی ایمان به خداوند و نیایش، عواطف مذهبی اش به خوبی پرورش می یابد، در ۱۶ سالگی، فردی معتقد و با ایمان خواهد بود. احساسات پرورش یافته و نیرومندش می تواند در مقابل تمایلات غریزی و شهوات نفسانی مقاومت کنند و او را از تندروی و طغیان باز دارند [همان، ص ۱۷۹].

بخش اعظم عنایت والدین باید متوجه دوران بلوغ باشد که دوره ی رشد احساسات و نوعی تولد مجدد است. افراد در این دوره، راجع به اعتقادات خود نیز حیران هستند و نیاز به تجدیدنظر دارند. از فکر به بهشت و دوزخ ناراحت اند و نمی دانند پس از مرگ چه رخ می دهد و سرانجام کارشان به کجا منتهی می شود. نیاز آنان به راهنمایی در این دوره به اوج خود می رسد و مربیان باید زیر بازوی آن ها را بگیرند و هدایشان کنند. ایمان به مذهب از ۱۶ سالگی اوج می گیرد و در صورتی که به الگوهای کاذبی برخورد کنند، در جنبه ی مذهب خطرانی برایشان وجود خواهد داشت. [قائمی، ۱۳۵۸: ۲۷].

پدران و مادران در مورد آشنایی با ویژگی های تربیت دینی نوجوان، قبل از هر چیز باید توجه داشته باشند که این امر اخلاقی و دینی از خارج به انسان تحمیل نشده است، بلکه عمق وجود هر انسان، مجهز به اصول اخلاقی و ایمانی است. هنر و ابتکار پدران و مادران در این است که حس طبیعی اخلاقی و دینی نوجوانان را آرام آرام بیدار سازند. با توجه به این نکته ی اساسی، از هر نوع زور و تحمیلی باید جداً خودداری کنند.

نکته ی دوم این که نوجوان پس از گذشت دوره ی کودکی می کوشد، آن چه را که خود می فهمد، بپذیرد و آن چه را که عقلش نمی پذیرد، مردود بشمارد. بدیهی است، وقتی نوجوانی با عقل و منطق، چیزی را درک کند، بدان معتقد می شود. پدران و مادران باید از نقل و انتقال داده های مذهبی که خالی از استدلال و عقل است، جداً خودداری کنند و بکوشند، اصول دینی را با استدلال و منطق به نوجوانان خود انتقال دهند. اولین نتیجه ای که از این کار عاید می شود، این است که نوجوان در انجام فرایض دینی خود، دچار تزلزل و تردید و شک نخواهد شد. نوجوانی که براساس عقل و منطق، اصول دینی را پذیرفته است، طبیعتاً فروع دین را نیز انجام خواهد داد.

۱. سلیمانی، فریا، بررسی شخصیت جوانان دیدگاه قرآن، حدیث و علم روان‌شناسی اشارات فرهنگ مکتوب، تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۲.
۲. استادان طرح جامع آموزش خانواده خانواده فرزند فرزندان در دوره راهمندی تحصیلی اشارات احسن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران تهران، چاپ مستقیم، ۱۳۷۹.
۳. استادان طرح جامع آموزش خانواده خانواده فرزندان در دوره دبیرستان، اشارات احسن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۹.
۴. فرهادیان، رضا، مقایسه عوامل مؤثر در گرایش نوجوانان به حساب شریعه ماهانه آموزشی تربیتی پیوند خرداد، ۱۳۷۸.
۵. قائمی، علی، پژوهش‌های فلسفی کودکان اشارات احسن اولیا و مربیان، تهران، چاپ سوم، ۱۳۵۸.
۶. رشیدیپور، مجید، شناسایی و تعیین تربیت اسلامی در انگیزش روش‌ها اشارات احسن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران تهران، چاپ سوم، ۱۳۷۳.

نکته‌ی سوم این که به طور فطری در عمق وجود انسان، عشق به کمال و جمال وجود دارد. هر کجا که کمال و جمال وجود داشته باشد، افرادی با اختیار شیفته و به آن علاقه مند می‌شوند. یکی از شیوه‌های بسیار عالی اسلام برای نفوذ بر دیگران این است که به همه‌ی مسلمانان دستور داده شده است، به جای ساختن پرداختن دیگران، بکوشند کمالات روحی و اخلاقی خود را ظهور و بروز دهند. بدیهی است هر انسان پاک فطری، وقتی در برابر کمال و جمال قرار بگیرد، بدون اختیار به سمت انسان‌های والا حرکت خواهد کرد. روی این اصل اعتقاد داریم که پدران و مادران به جای توسل به زور و تحمیل بکوشند، کمالات روحی و اخلاقی خود را در معرض دید نوجوانان قرار دهند. بدیهی است که نوجوان با مشاهده‌ی جمال و کمال موجود در پدر و مادر، نسبت به آنان متمایل می‌شود و می‌کوشد از رفتارهای اخلاقی و دینی آن‌ها اقتباس کند. [استادان طرح جامع آموزش خانواده، ج ۴، ۱۳۷۹، ۲۵ تا ۲۷].

نقش الگوها در تربیت دینی

وقتی بین دو نفر رابطه‌ای خوب و معناداری به وجود می‌آید آن که جذب می‌شود، بدون اراده و اختیار، حرکات و روحیات طرف مقابل را از خود بروز می‌دهد. بدیهی است که این رابطه‌ی عاطفی، هر قدر عمیق‌تر تحقق یابد، این اقتباس گسترده‌تر و عمیق‌تر صورت می‌گیرد. روی این اصل الگوها در نوجوانان اثر می‌گذارند. بدون تردید، از جمله الگوهای که عمیقاً روی نوجوانان اثر می‌گذارند، پدران و مادران هستند. [همان، ج ۵، ص ۱۲۴].

رفتار پدر و مادر در محیط خانه، هر چه باشد سرمشقی برای فرزندان خواهد بود و چون فرزندان به پدر و مادر خود علاقه دارند، آن‌ها را نمونه و سرمشق خود قرار می‌دهند و می‌کوشند رفتارشان را با افعال آن‌ها انطباق دهند. روی این اصل معلوم می‌شود که پرورش اخلاقی فرزندان در محیط خانه به طور عملی صورت می‌گیرد. پدر و مادری که به تربیت فرزند خود علاقه‌مندند، در درجه‌ی اول باید بکوشند خود دارای فضایل اخلاقی باشند تا فرزندان نیز روحیات پستندیده آنان را تقلید کنند و جزو اخلاق و جوی خود قرار دهند. [رشیدیپور، ۱۳۷۳: ۱۰۸].

معلمان و مربیان نیز می‌توانند در قالب الگوهای

ارزنده برای نوجوانان ظاهر شوند. همان‌گونه که دوستان و معاشران هر نوجوان می‌توانند نقش الگویی در عهده بگیرند. آخرین نکته این که در زندگی اجتماعی، آنگاه الگوهای غیرمنطقی ظاهر می‌شوند، پدران و مادران باید فرزندان خود را از این گذرگاه‌های خطرناک برحذر دارند. زیرا نوجوان بر اثر حامی و بی‌حکمی، شیفته‌ی این گونه الگوهای کاذب می‌شود و از آن‌ها اقتباس می‌کند. روی این اصل مسئولان تعلیم و تربیت باید مراقب باشند و از رشد فوق‌العاده‌ی برخی از الگوها جدا پیشگیری کنند. چه ناآنگذ غفلتی نوجوان جذب آنان می‌شود، الگوهای منطقی و معقول را رها می‌کند و به دنبال مدن‌ها و اسوه‌های کاذب اجتماعی حرکت خواهد کرد. برای پرهیز از این امر، باید الگوهای منطقی و صحیح را در جامعه به نوجوانان ارائه داد و ارزشمندی الگوهای واقعی را متذکر شد تا نوجوان قریب‌حور [استادان طرح جامع آموزش خانواده، ج ۵، ۱۳۷۹، ۱۲۵ تا ۱۲۸].

جوانانی که ارزش‌های معنوی و دینی و اخلاقی برایشان مهم است، الگوهای خود را با مثال شخصیت‌های مذهبی و اخلاقی می‌یابند. خداوند متعال رسول گرامی خویش را بهترین الگو برای انسان‌ها معرفی می‌کند و در کنار ارائه‌ی الگوها، ارزش‌های اساسی حیات انسان را نیز مطرح می‌سازد: ارزش‌هایی که باید خود را به آن متصف کرد تا الگوپذیری از اسوه‌ی حسنه امکان‌پذیر شود. [سلیمانی، فر، ۱۳۸۲، ۱۵۲].

انجام فرایض دینی

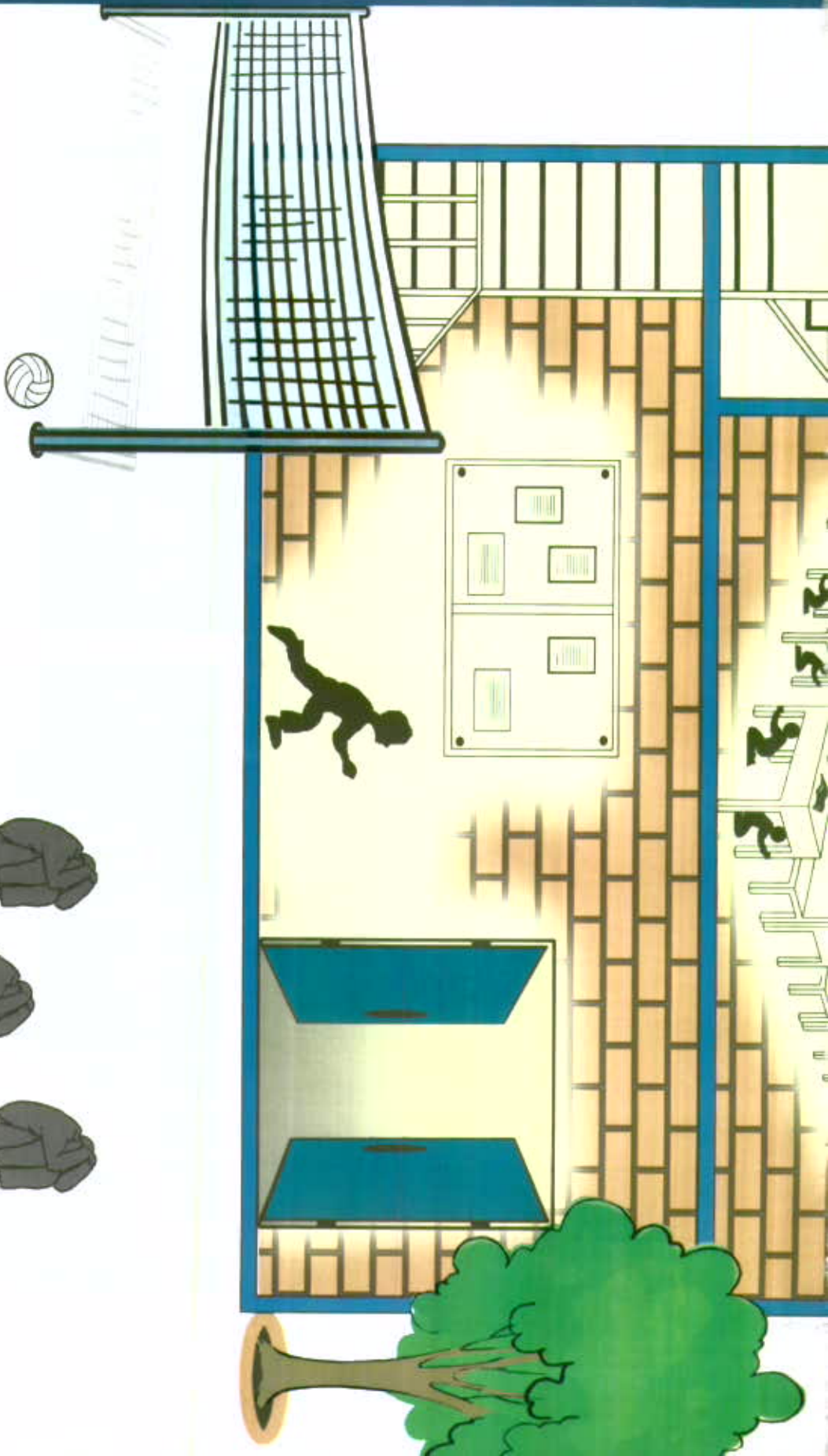
با برانگیختن احساساتی خوشایند در حین انجام فرایض مذهبی در نوجوانان، زمینه‌ی یادگیری رفتارها و احساسات مطلوب فراهم می‌شود و این امر نیز به نوبه‌ی خود، تقویت انگیزه و گرایش به نماز و استقامت پروردگار متعال را در پی دارد. یادگیری بیشتر رفتارهای نوجوانان بر اساس مشاهداتی است که نسبت به اعمال والدین دارند. احساسی که فضایی ارتباطی خانواده در آن‌ها پدید می‌آورد نیز در این امر مؤثر است.

در کانون خانواده است که گرایش دینی افراد تقویت می‌شود و خمیرمایه‌ی شخصیت مذهبی در آنان تکوین می‌یابد. در همین مکان است که رغبت‌ها، احساسات خوشایند و ناخوشایند، رفتارهای متعادل و نامتعادل و نگرش‌ها و باورهای درست یا غلط مستعد می‌شود. [فرهادیان، مجله‌ی پیوند، ۱۳۷۸].

مدارس سراسر کشور

آمادگی
آرامش
پناهگیری
خودامدادی
دیگرامدادی

-

وزارت آموزش و پرورش
جمهوری اسلامی ایران
۱۳۸۴
-

سازمان مدیریت بحران کشور
وزارت کشور
-

سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی
جمهوری اسلامی ایران
-

سازمان انتقال خون کشور
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
-

سازمان آمادگی در برابر سونامی
وزارت آموزش و پرورش
-

سازمان آمادگی در برابر سونامی
-

سازمان آمادگی در برابر سونامی
-

سازمان آمادگی در برابر سونامی
-

سازمان آمادگی در برابر سونامی

معلم • جوان • نوآوران • دانش‌آموز • کودک • مدیریت مدرسه • رهبران • کانون دانش‌آموزی • فرهنگ • آموزش ابتدایی
 انتشارات ایران • آموزش زبان و ادب فارسی • آموزش زبان • آموزش جغرافیا • آموزشی • فرهنگ • آموزش زیست‌شناسی زمین‌شناسی
 آموزش معارف اسلامی • برکات • خانواده • فرهنگ • برکات • آموزش • آموزش • آموزش

♦ راهی مطمئن بسوی تقویت بنیه‌ی علمی دانش‌آموزان و معلمان ♦

از کجا بخریم؟

همکاران محترم آموزش و پرورش، دانشجویان و دانش‌آموزان عزیز که تمایل به دریافت محصولات دفتر انتشارات کمک آموزشی (نشریات رشد عمومی و تخصصی و کتاب‌های رشد) را دارند، می‌توانند به سازمان آموزش و پرورش استان‌ها، اداره آموزش و پرورش شهرستان‌ها و مناطق و هم چنین نمایندگی‌های دائمی نشریات رشد واقع در فروشگاه مرکزی انتشارات مدرسه در تهران مراجعه و مجلات رشد را به طور مستقیم دریافت کنند.

تهران، خیابان کریم‌خان، ابتدای ابرانشهر شمالی، ساختمان شماره چهار آموزش و پرورش

شماره تماس: ۰۲۱-۸۸۸۲۶۲۸